

Андрій Кокотюха

ТАЄМНИЦЯ КОЗАЦЬКОГО СКАРБУ

А•БА•БА•ГА•ЛА•МА•ГА

Андрій Кокотюха

**ТАЄМНИЦЯ
КОЗАЦЬКОГО
СКАРБУ**

*Пригодницький
детектив*

Перед тобою, любий читачу, справжній детектив,
у якому беруть участь твої ровесники — тямущий Данько
і спортивний Богдан, дівчинка Галка з навіженим страусом
на прізвисько Футбол, кілька дорослих вуркаганів, а також
непривітна ватага на чолі з Льонькою Гайдамакою...

Йдеться, звичайно ж, про козацький скарб —
бочку золотих монет і золоту козацьку булаву.

Понад три століття ведуться пошуки цього безцінного
скарбу, і лише в наші дні двоє школярів під час літніх
канікул випадково наближаються до розгадки таємниці...
Пан чи пропав, втікати чи залишатися, жити чи вмерти —
ось такі непрості дорослі запитання постають перед
відважними школярами...

Для середнього шкільного віку

Андрій Кокотюха
ТАЄМНИЦЯ КОЗАЦЬКОГО СКАРБУ

Текст © Андрій Кокотюха, 2010
Ілюстрації © Анатолій Василенко, 2010
© Видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2010

Ексклюзивне право на видання
цієї книги належить «Видавництву Івана
Малковича «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА».

Видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА»:
Свідоцтво: серія ДК, № 759 від 2.01.2002
Адреса видавництва: 01004, Київ, вул.Басейна, 1/2
E-mail: ivan@ababa.kiev.ua
Поліграфія: Білоцерківська книжкова фабрика. Зам. 10-226

ISBN 987-617-585-002-2

Андрій Кокотюха

ТАЄМНИЦЯ КОЗАЦЬКОГО СКАРБУ

*Пригодницький
детектив*

Ілюстрації
Анатолія Василенка

А·БА·БА·ГА·ЛА·МА·ГА

Розділ 1

У якому наші герої тікають з усіх ніг

Данило ніколи не любив ловити рибу.

От не подобалося йому це заняття, та й усе. Куди краще м'яча ганяти. А тут закинеш, буває, вудку — і чекаєш, нудишся. Ще комарі гризуть, нема коли за поплавцем дивитися — ганяй комашню та чухайся.

І жаби замість риб гачок смикають. Витягнеш жабу, і самому смішно.

Зате Богдан цілу дорогу йому лише про рибу й торочив. Заодно про те, як він колись у одного свого приятеля на Десні раків ловив, один його за палець клешнями схопив, другий за хвіст першому вчепився. Слово за слово — витягнув Бодя тоді на одному пальці штук сім раків, здоровенних таких — кожен, наче кулак Василя Вірастюка.

Це він захотів на риболовлю. І довелося Данькові йти за компанію. Все ж таки Бодя в його бабці гостює. Отже — і його гість. А гостей розважати треба.

До річки йшли пішки. Містечко невелике, тихе. Пройтися ногами — саме задоволення. Великі будинки невдовзі змінилися маленькими. Одноповерхових було більше, і кожен двір потопає у буйній липневій зелені. Дихалося легко, машини куряви не здіймали. Поволі зник і асфальт, друзі ступали невимощеними вуличками. Вулички ці не були аж надто заплутані, та незнайома людина все одно могла б трошки поблукати.

Тільки Данило крокував упевнено — чудово знав дорогу, і річка відкрилася їм раптово, виблискуючи водною гладдю в променях сонця, яке хоч і сповільна, але все ж рухалося до

заходу. Від води потягло приємною прохолодою, і друзі, не змовляючись, надали ходи.

Вони саме підходили до річки. Богдан уже встиг розповісти історію про ще одного рака, тільки той уже був як два Вірастюкові кулаки. Данько хотів запитати, де це Бодя встиг побачити кулаки Василя Вірастюка, коли дорогу їм перегородив хлопчачий гурт. Побачивши того, хто виступив наперед, зрозумів Данило: що-що, а власні кулаки доведеться пускати в хід. Цього він дуже не любив, бо знав — поб'ють.

Хоча якби билися один на один, він би ще ризикнув. А тут їх шестеро. І попереду — Льонька Гайдамака, гроза всіх містечкових хлопців-риболовів. Знав Данило, що напевне Льончика тут зустрине. Тільки Богдана не попереджав про небезпеку. Немає смислу — в Боді Майстренка така вдача, що сам піде пригод шукати.

— Привіт, пацани, — промовив Гайдамака.

А п'ятеро хлопців за його спиною стали півколом, так, аби в разі чого швидко замкнути коло і взяти ворогів у кільце. Данило зрозумів їхню тактику, але не знав, що в таких випадках роблять. Зрозумів недругів і Богдан, а тому ступив на крок убік і зробив півкроку назад.

Аби в разі чого не дати колу замкнутися і взяти на себе того з напасників, хто стоїть ближче.

— І вам здрастуйте, — відповів Данило.

— По рибку? — миролюбно поцікавився Гайдамака.

— Ні, по рибку, — озвався Богдан.

— О! А я думав — по рибку! — виявляється, Льонька теж знав анекдот про зустріч двох глухих рибалок. — Нічого ви, люди, не наловите такими вудками.

— Чого це? — щиро здивувався Богдан.

— Показати тобі? Ось дай сюди...

Гайдамака підійшов ближче. Богдан простяг йому вудилище. Льонька перехопив вудку двома руками, а тоді — р-раз! — і переламав її об коліно.

Уламки кинув під ноги і переможно глянув на Богдана.

— Тепер ясно? Поламаними вудками тут ніхто нічого ще не зловив. Хочете ловити цілими — треба дозволу питати.

— У кого? — погрозово запитав Богдан, і Данило побачив, що його друг розлютився.

— А хоч би й у мене. Тебе, — тицьнув він пальцем на Данька, — я, здається, десь тут бачив. Раз ти в наших краях буваєш, то правила маєш

знати. А тебе, — палець перемістився на Богдана, — я ніколи не бачив.

— Я тебе теж, — несподівано для Данила усміхнувся Богдан. — Отже, кажеш, ти тут за головного?

— Аякже! Увесь цей берег наш, нашої банди, — і він кивнув на хлопців, що вишикувалися за його спиною.

Всі були одягнені або в спортивні штани, або в шорти. На ногах у кожного — кросівки або сандалети. Футболки на всіх однакові: темно-червоні.

— То ви — банда? — перепитав Богдан.

— А ти думав! — хвалькувато вигукнув Льонька. — Я — Гайдамака, мене тут усі знають. Хто хоче рибу ловити, спочатку в мене дозволу питає, а потім кожну першу зловлену віддає.

— Як це — кожну першу? — не зрозумів Богдан.

— Рахувати не вмієш? — реготнув Льонька. — Ось дивися: першу ти спіймав — моя. Друга — твоя. Далі знову перша іде, знов моя. І так далі.

— Це, виходить, кожна друга? — втрутився Данило.

— Дурний ти! — махнув на нього рукою Гайдамака. — А якщо ти такий рибалка чи тобі так

пощастить, що ти лише одну рибину зловиш? Ми що, через тебе без своєї законної другої залишимося? Нє, хлоп'ята, перша — вона завжди перша! Бач, як класно придумано! Хто першої мені не віддає, той тут нічого не ловить. На перший раз вудки ламаємо, на другий раз — руки, ноги, і те-де, і те-пе. Ясно?

— Ще б не ясно, — зітхнув Богдан. — Серйозний ви народ, справжні хазяї. Ну, будемо знайомі. — І, зробивши крок до Гайдамаки, простяг руку.

Льонька, вдоволений собою по самі вінця, теж ступив йому назустріч, тицьнув руку.

А Богдан раптом стиснув ту руку міцно-міцно, присів, крутнувся, смикнув — і полетів Льонька Гайдамака через його плече на траву, тільки ноги в повітрі дригнули. Все, що спорту стосувалося, Бодя просто на льоту хапав. Показав шкільний фізкультурник колись своєму улюбленцеві кілька прийомів, от і знадобилося.

Богдан Майстренко був не тільки сильний та спритний, а ще й зовсім не дурний. Коли ватажок гепнувся на землю, Богдан розвернувся, крикнув Данилові: «Тікаймо!» — і рвонув так, аж курява знялася.

Сили свої він правильно оцінив: проти такої

ватаги один у полі не воїн, адже друга свого за повноцінного бійця він не вважав. Хоч сильно поважав за розум та кмітливість. Але кожному — своє. Через те, тікаючи, Богдан не так себе рятував, як Данька. Поб'ють же обох, їх шестеро, по троє на кожного. Краще вже сьогодні чкурнути. Для війни сили нерівні. За поламану вудку він уже помстився, а далі видно буде.

Свою вудку Данило так само в бік кинув на бігу. Не шкода її, тут аби втекти. Нічогенько так собі перший день у бабусі в гостях починається!.. На бігу озирнувся — усі шестеро мчали за ними, і переможений та лютий Льонька Гайдамака — попереду. Доженуть — ой буде, краще про це не думати.

А догнати можуть: відстань між мисливцями і дичиною скорочувалася.

Розділ 2

У якому ми дізнаємося, як приборкати страуса

Втікачі, не змовляючись, розуміли — ривок потрібен.

Добігти до будинків, а там заплутати вуличками чи в чийсь двір заскочити. Ризик є, зате порятуються. Бо пощади від розлюченого ватажка чекати не варто.

Богдан біг трохи попереду Данила, і першим зрозумів — можна скоротити шлях, якщо не

оббігати кущі, які ростуть на дорозі, а прола-
матися просто через них. Ворогів це трошки
затримає, а втікачам вдасться виграти кілька
секунд для так потрібного їм рятівного ривка.

— Вперед! — крикнув Бодя друзові і перший
скочив у зарості.

Не встиг оговтатись, як відразу отримав
чимось міцним по голові.

Сахнувся назад — це врятувало від другого
удару. Зате на нього налетів Данило, що саме
шугнув у кущі. Обоє не втрималися на ногах,
впали на землю. І побачили у себе над голо-
вами диво: просто з кущів стрімла тонка
гнучка шия, на кінці якої прилаштувалася
маленька пласка голова з міцним дзьобом.
Дзьоб розкрився — і дивовижний птах люто
зашипів. Так шиплять злобні індики, побачивши
червоне. Але на жодному з хлопців червоного
не було. Та й у кущах сидів не індик.

Шия загрозливо гойднулася. Створіння спро-
бувало дістати когось із хлопців своїм дзьобом
ще раз. Данило з Богданом, не думаючи про
наслідки, швиденько порачкували з кущів.
Причому Данько рухався правильно, головою
вперед. А Бодя сунув задом, для чогось чмо-
каючи на напасника губами.

Вибралися обоє під загальний регіт. За кілька кроків від рятівних кущів вже вишикувалася уся Льончина ватага. Побачивши, як спочатку висунулася розпатлана голова одного, а потім — обтягнутий шортами зад іншого супротивника, хто завгодно міг би зареготати. Але не довго — ватага раптом дружно замовкла, а тоді перелякано закричала.

Бо просто на них із кущів, погрозово вигнувши довгу шию, вийшов справжнісінький страус!

Птах знову погрозово потягся дзьобом і мало не дістав ззаду Данила. Той скочив на ноги і погнав назад до берега. Та так дременув, що Богдан тепер ледь устигав за ним. Проте вони обидва не змогли б тепер наздогнати Льончину ватагу, адже гроза місцевої річки не біг — летів. Данило міг поклястися, що ноги ватажка ледь торкалися землі. Решта хлопців намагалися від нього не відставати.

Страус біг позаду і наздоганяв. Його сильні ноги робили величезні стрибки. Можна тільки уявити собі силу удару кожної з них. Ніхто з утікачів не хотів відчути їх на собі.

— У різні боки тікайте! — закричав на бігу Данило.

Та його не слухали. Льонька раптом круто завернув до річки і за мить уже стояв у воді по пояс. Як був — у кедах, штанях та футболці. За ним той же маневр повторили інші. Останніми в річку забігли Данило з Богданом. Бодя навіть стрибнув і проплив подальше. Страус зупинився біля краю води, знову погрозово вигнув шию, а тоді почав поважно походжати вздовж берега туди-сюди.

— Він води боїться, — пояснив захеканий Льонька.

— То ви його знаєте? — перепитав Данило.

— Ага. Він місцевий. Футболом кличуть.

— Як-як? — здивовано перепитав Данько.

— Футболом. Не Дружком же його називати.

І точно вже не Ціпою. Скажи йому «ціп-ціп», спробуй — відразу клювати почне.

Страус на прізвисько Футбол далі походжав берегом. Почувши ненависне «ціп-ціп», зупинився, повернувся до хлопців у воді, войовничо підстрибнув і знову зачалапав туди-сюди.

— Бач, поки когось не копне — не заспокоїться, — озвався один із ватаги.

— А якщо ми всі разом вискочимо — і в різні боки? — повторив Данило свою ідею. — Не побіжить же він за всіма разом.

— Точно, — погодився Льонька. — За кимось одним. І цим бідолашком може стати будь-хто. Я, ти, друг твій. Все одно радості мало.

«Це правда, — подумав Данько. — А що, як цей Футбол захоче мені забити гола?»

Богдан стояв по шию в воді і чухав забиту маківку. Вдруге мати справу з цим дзьобом у нього бажання не було. Проте й сидіти в річці до ночі не дуже хотілося.

Льонька тим часом поведився досить дивно. Склавши долоні і приклавши їх рупором до рота, він голосно крикнув:

— Га-а-а-а! — аж закашлявся при цьому, але не заспокоївся, гаркнув знову: — Га-а-а-алко!

Коли він крикнув утретє, з-за пагорба вибігла дівчинка. Зросту невеликого, худенька, волосся у дві смішні кіски заплетене. Маєчка простенька, зелені шортики, гумові капці на босу ногу. В руках дівчинка тримала звичайний футбольний м'яч.

Підійшовши ближче, дівча зупинилося, вперло одну руку в бік, а в іншій кілька разів підкинуло м'яч.

Данилові здалося, що в такий спосіб дівчина знущається з вісьмох хлопців, загнаних у воду лютим страусом.

— Чого стоїш! Чого зуби шкіриш! — крикнув Льонька. — Не бачиш хіба?

— Бачу! — дзвінко відповіла дівчинка. — Знову його дражнили?

— Кому він потрібен, потвора така! — встряв хтось із хлопців, і страус ніби зрозумів, що про нього йдеться. Він вигнув шию і навіть погрозово підстрибнув.

А дівчинка відповіла:

— Сам ти потвора! Ось за потвору і маєте!

— Дивись, Галко, бо як вийдемо... — почав погрожувати Льончик.

— Ти вийди спочатку! — реготнула дівчинка. — Проситися будеш?

— Не буду! — люто вигукнув Гайдамака. — Рибою тут житиму, але проситися — не дочекаєшся!

— Жабою ти там будеш! Ква-ква-ква! — почала дражнитися Галка, тоді підійшла ближче, обвела поглядом усю компанію. — А цих двох я не знаю.

— Це вони! Вони твого Футбола займали! — недружним хором озвалися хлопці.

— Ми не хотіли! — крикнув Данило. — Ми ж не знаємо нічого!

Страус і далі походжав берегом.

— Добре, — мовила нарешті дівчинка. — Раз ви не знали — будете знати. Футику! — гукнула вона до лютого птаха. І — диво! — страус повернув до неї голову.

Галка підняла м'яча обома руками, замахнулася і кинула його страусові.

Ще одне диво: птах підскочив, влучним ударом правої ноги відбив м'яча, і коли той стукнувся об землю й покотився, страус, ніби забувши про хлопців, почав ганяти м'яч берегом, наче затятий футболіст. То ось звідки таке дивне прізвисько, зрозумів Данило.

— Вилазьте! — милостиво дозволила Галка. А тоді повернулася і гордо пішла за своїм страусом.

Богдан з Данилом поспішили вибратися з води перші. Та даремно вони думали, що небезпека минула. Можливо, для когось, але не для них.

Мокра ватага Льоньки Гайдамаки таки взяла їх у кільце.

Розділ 3

У якому пояснюється, звідки на Полтавщині страуси

Кільце стискалося.

Здавалося, що виходу немає. Ще раз спробувати відступити, іншими словами — втекти, у них не було жодних шансів. Обидва чудово розуміли: попри величезне бажання триматися достойно проти шістьох супротивників, битися з ними фактично доведеться лише Боді. Данька

зімнуть уже під час першої атаки. Що зроблять з ним ображені в найкращих почуттях аборигени, краще навіть не уявляти.

Данило озирався на всі боки, сподіваючись помітити хоч одного дорослого і гукнути на поміч. Йому навіть захотілося, щоб дивна дівчинка Галка знову нацькувала на всю цю гоп-компанію свого скаженого страуса Футбола. Нічого, сором вони якось переживуть: коли шестеро проти двох — нічого не соромно. Та як на лихо, берег саме зараз був безлюдний. Навіть Галка зі своїм дивним другом вже зникли з очей.

І, зрештою, що кричати? Убивають? Та ж їх не убивають, просто б'ють. Та й поки що навіть не б'ють, лише лякають.

Та раптом зрозумів Данило — не страшно йому. Страшніше, коли з-за рогу нападуть чи з темного кутка потвора шестиголова полізе чи розбійник з ножакою. А тут — шестеро місцевих примурків. Які сильні тільки тим, що тримаються купою і налітають на своїх ровесників, або й молодших, цілою зграєю. До того ж вони страусів бояться. Звичайних птахів, тільки з довгою шиєю. Хіба треба таких боятися? Ще чого!

Тим часом Богдан починав серйозно готуватися до бійки.

— Стань ззаду, — коротко звелів він. Тут Данило погодився визнати його за головного. Розум зараз ні до чого. Сила потрібна. Посунувся, закриваючи другові спину, і приготувався.

Навіщо — на разі не ясно, однак був наготові.

Але до того, що сталося наступної миті, друзі готовими не були.

Льонька Гайдамака жестом зупинив своє військо і, виступивши наперед, заговорив до Богдана:

— А класно ти мене той... Де навчився?

— В одному місці. Хочеш — тебе навчу, — відповів Бодя, все ж таки остерігаючись якоїсь подлянки з ворожого боку.

— Та я все вмію! — відмахнувся Льонька, і зрозумів Данило — нічого той не вміє, лише визнає сильнішого і пнеться здаватися в його очах гіднішим, аніж насправді. — Тільки не підготувався як слід. А ви, пацани, наче нічого... Свої...

Після цих слів кільце супротивників якось саме собою зіжмакалося, розсмокталося, і тепер друзі стояли в центрі звичайного хлопчачого гурту.

— Правда, народ, чого нам ділити? — і собі

заговорив Данько. — Від одного страуса тікали, так що, можна сказати, брати по крові тепер.

— Ти не поспішай брататися, — зупинив його Гайдамака. — Ач, грамотний який... Тут цю пташку навіть міліціонери десятою дорогою обходять. Справді. Он його батько, — Льонька кивнув не невисокого голомозого хлопчину, — в міліції працює, стільки разів хотів цього Футбола з пістолета застрелити. Бачте, передумує в останній момент. Галка, бачте, розстроїться дуже.

Побачивши, що місцевий ватажок налаштований цілком мирно, Данило виступив уперед.

— Слухай, а хто вона така — ця Галка? І як вона дає страусові раду?

— Галка — наша, місцева. Бібліотекарчина дочка. Нічого особливого, — знизав плечима Льонька, і Данько знову зрозумів — бреше. Так поводяться, коли мають до людини певний інтерес. А дівчинка з кісками Гайдамаці точно не байдужа.

— А страус?

— Страус — приблудний, — про це Льонька говорив охоче. — Один фермер із тамтого села, — він махнув рукою кудись у бік, — вирішив страусів розводити. Одне яйце, каже, купите —

два десятки курячих замінить. Кудись поїхав, десь страусів купив, а цей через кілька днів утік. Просто з загону вирвався. І до Галчиного двору прибудився. Батьки хотіли назад віддати — тікає, зараза! І головне — б'ється, як тільки щось не по його.

— Як це — не по його? — поцікавився Богдан.

— А спробуй відгадай! — Льонька роздратовано сплюнув під ноги. — Наприклад, назве його хтось куркою — все, пропав. Він кривдника наче дзьобом чує. Серед ночі може біля хати гуляти. Ну, а якщо проти Галки щось маєш — краще з міста тікай. Тільки м'яч футбольний його й заспокоює. Кажуть, Галка сама до цього додумалася. Тепер ось Футболом прозвали. Тільки він не Галчин.

— А чий?

— Нічий. Просто Галка його біля курника в дворі годує. Ну, ще він вештається за нею. Правда, може й сам гуляти, тільки не часто. Тому, коли бачиш Галку, Футбол десь поруч. Він у неї типу собаки-охоронця. А коли страуса побачиш — Галка так само зазвичай недалеко. Добре, що ми тільки про дівчисько і пташисько товчемо? Пора й познайомитися.

— Правильно! — погодився Данило.

— Отож, — поважно кивнув Льоньчик, — мене ви вже знаєте. Це, — кивнув на голомозого, — Валера, він же — Гоблін Два. Батька його в нас дражнять Гоблін, то й до Валерки прилипло — Гоблін Два. Нічо, не ображається. Так, ну, а це — Петько Рудий, Юрко Космонавт, теж Юрко, тільки просто, без прізвиська, ми його так і звемо — Простий, Олег Князь і Харитон — бо прізвище Харитоненко, Ігорем звати.

Друзі назвалися, потисли новим знайомим руки, і Богдан не втримався — запитав:

— А чому ви себе бандою назвали?

— А як? — щиро здивувався Валера Гоблін Два.

— Не знаю, — розгубився Бодя. — Банда — воно звучить якось погано. Он старий твій бандитів ловить, правильно?

— А, — відмахнувся Валера. — Аби ж справді бандитів. Тут у нас тихо, спокійно, нічого не відбувається. Не те, що у вас. Ви ж із Києва?

— З Києва. І це ж класно, що в містечку нічого лихого нема! Радіти треба! — вигукнув Данило.

— Кому як, — зітхнув Юрко Простий. — Тому ми й назвалися бандою.

— І наших справ, до речі, ще не докінчили, — рішуче перервав їхню розмову Льонька Гайдамака.

Розділ 4

КОРОТЕНЬКИЙ, БО ДОСИТЬ ТОГО, ЩО В НЬОМУ ВПЕРШЕ ЗГАДУЮТЬ ПРО БУДИНОК З ПРИВИДАМИ

Знову напружилися Данило з Богданом. Щось у словах, а особливо — виразі обличчя місцевого ватажка друзям не сподобалося. Точно щось капосне надумав. Не може ж він їх просто так відпустити.

— Хіба в нас є якісь справи? — обережно запитав Данько.

— Аякже! Увесь берег річки в межах міста — наша територія. Хочете вільно заходити на неї — треба або кожную першу рибину віддавати, або заслужити.

— Це як — заслужити? — зацікавився Богдан.

— Дуже просто. Так кожного з нас у банду приймали, — мовив Юрко Космонавт.

— Досить уже загадок! — вигукнув Богдан. — По ділу кажіть.

— То й говоримо по ділу, — набундючився Гайдамака — Коротше: є в нас тут такий собі будинок. Старий панський маєток, нам у школі розповідали. Він уже років двадцять як нікому не потрібен. Стоїть собі, людей лякає.

— Чим це лякає? — спитав Данько.

Гайдамака промовисто помовчав, а тоді урочисто прорік:

— Бо, за чутками, там привиди живуть.

Сказав — наче якоюсь перемогою похвалився. І запитально подивився на київських гостей — як, мовляв, це вам?

— Ну, таке можна про будь-який будинок сказати, — посміхнувся Данило. — У мене тато різні старі будівлі відновлює. І про будинок цей я знаю, навіть бачив його. Стоїть там, на околиці, на пагорбі, з видом на річку.

— Бачити його всі бачили. А всередину хто заходив? — не дочекавшись відповіді, Льонька знову підніс пальця вгору. — О! Завдання дуже просте: той, хто пізно вночі витримає годину в цьому будинку, той може вільно ловити рибу на нашій території і того ми всі будемо поважати. Навіть до гурту готові прийняти.

Богдан недовіжливо оглянув гурт нових знайомих.

— Ви хочете сказати, що кожен з вас і справді привидів серед ночі лякав?

— А ти не смійся, бугаю! — скривив рота Харитон. — Подивимось, чи будеш ти так само сміятися, коли вночі до того маєтку підеш.

— Хто вам сказав, що я туди піду? — здивувався Богдан. — Ми взагалі до вашої ватаги не збираємося вступати.

— Боїшся? — швидко запитав Князь Олег, і друзі зрозуміли: ось тепер вони нікуди не втечуть і на допомогу ніхто не прийде.

Перезирнулися вони. І, перш ніж Богдан відкрив рота, Данило швидко вигукнув, навіть руку підняв для чогось, мов школяр:

— Згодні! Згодні! Ніхто нічого не боїться!

— Тоді — прямо сьогодні! — сказав Гайдамака.

— А хіба завтра не можна? — втрутився Богдан. — Ми не відмовляємось, просто до завтра треба все обдумати, настроїтися, самі ж розумієте...

— Згода, — легко відповів Льонька. — Тоді завтра знайдете нас тут, і про все домовимось. Умови різні, те, се...

— Нехай так, — погодився Данило.

Попрощавшись, компанії розійшлися в різні боки.

Друзі йшли мовчки, і коли річка лишилася далеко за спиною, Богдан зупинився і спитав Данька:

— Ти що, ненормальний? З глузду з'їхав?

Запитав — і навіть за руку його так міцно стиснув, аж заболіло.

Розділ 5

**Довгий, бо з нього ви дізнаєтеся,
як зійшлися Розум і Сила**

Мабуть, треба поки що залишити наших героїв на березі річки. Бо пора вже розповісти про дивну дружбу двох хлопчиків — Данила Ланового та Богдана Майстренка.

Були вони однолітки, жили в одному будинку і навіть у сусідніх під'їздах. Просто інтереси їхні були зовсім різні. І на перший, і на другий,

і навіть на третій погляд спільного між цими двома хлопцями не можна було знайти. Якби не той випадок у скверику, ці двоє ніколи б не познайомилися.

Данько Лановий з дитинства любив книжки, і вже давно «проковтнув» книжки і про Тома Сойєра з Геком Фінном, і про Холмса з Вотсоном, і про острів скарбів, і про вершника без голови. Словом, не було книжки про пригоди, якої б він не прочитав — включно з казковими пригодами Пітера Пена та Гаррі Поттера.

Вчився Данько у спеціалізованій школі, старанно зубрив англійську мову і на день народження отримав від батьків свій перший персональний комп'ютер, на якому не грався в комп'ютерні іграшки, бо не любив їх і вважав марнуванням часу. Тобто Данило Лановий був типовий «книжковий» хлопчик.

Йому не вистачало тільки окулярів, хоча в школі його і без окулярів все одно називали Знайком. Не дражнили, навпаки — поважали і часто просили щось списати. Данько охоче давав. Однак не дуже добре давалася йому фізкультура. А це такий предмет, що не спишеш... І за тебе його, як задачу з математики, ніхто не зробить.

Кілька разів намагався пограти з хлопцями в футбол на шкільному подвір'ї, проте все закінчилося розквашеним носом, розбитим коліном, розідраною сорочкою і загальним сміхом. Навіть дівчатка реготали, хоча й дружнo обтрусили запорошений одяг. Тож після такої ганьби Данько до футболістів і близько не підходив.

Інша справа — Бодя Майстренко. Вчився він у найзвичайнішій школі — не в тій, яка спеціалізована, а в тій, котра ближче до дому. До того ж учився дуже погано, і рятував його лише учитель фізкультури. Майстренко виявився на диво спортивним хлопцем. Якось само собою повелося: коли грають у школі чи десь на стадіоні в футбол, баскетбол або волейбол, Бодя завжди стає капітаном команди. На решту наук спортсмен чхати хотів. Учителі з часом змирилися з цим і нічого від Богдана вже не вимагали.

Ось тому ніхто й не помітив, як прийшла біда. З такими, як сам, Богданові стало нецікаво. Швидко знайшлася компанія старших хлопців. А в цій компанії прийнято курити і пізно ввечері в темних дворах перестрівати всією кодлою пристойно вдягнених школярів, у яких точно

є кишенькові гроші та мобільні телефони. Їх можна налякати: «Ми тебе запам'ятали, поскаржишся комусь — знайдемо і гаплик. Скажеш, що загубив, тобі мама новий телефон купить, а татусь ще грошей дасть». Подобалося Богданові таке життя і компанія та подобалась: завдяки новим друзям зайві гроші завелися в його кишені.

Звісно, довго так тривати не могло. Одного разу знайшовся сміливець, поскаржився. Батьки його в міліцію пішли, а міліціонер Бодю Майстренка просто з уроку фізкультури забрав, коли той у спортивних трусах по канату під стелю дерся. Учителю фізкультури до директора школи бігав, просив, переконував, тоді в міліцію ходив — словом, відпустили хлопця. Але попередили — перший і останній раз.

Богдан сам тоді перелякався і вирішив більше з цією компанією не ходити. Годі вже з нього, догрався. Дуже добре мамині сльози пам'ятав, та й розмова з батьком у пісок не пішла.

Тільки невдовзі ватага знову зібралася. Розбишаки трималися впевненіше і якимось нахабніше: ще б пак, всі їх тепер боятися повинні, вони ж тепер офіційно поганими хлопцями називаються. Раз гукали до себе Бодю, другий — він

уперто тримався, відмовлявся далі з ними гуртуватися.

І ось під час чергової зустрічі з старими друзями й почалося його знайомство з Данилом Лановим.

Сталося це в скверику неподалік від їхнього будинку, взимку. Оточив Богдана гурт, взяли його в щільне коло, і ватажок почав: або він, Бодя, знову до них повертається, або його щодня ловитимуть і битимуть. Хоч він і здоровий хлопець, перший у школі спортсмен, але їх більше, не протримається. Є, правда, ще варіант — нехай несе гроші, скільки скажуть, тоді не чіпатимуть, приймуть викуп. Так, мовляв, у всіх порядних ватагах робиться.

Думки в голові Боді Майстренка перемішалися, від чого сама голова гула, наче вулик. А коли замість голови вулик, то жодне розумне рішення в неї не пролазить. Єдине, що він розумів — зараз почнеться бійка і його поб'ють. І відтепер йому щодня доведеться додому перебіжками діставатися. Бачив він у кіно, як солдати під обстрілом так бігали. Тільки ж кіно по телевізору закінчиться колись, а його, Богданове життя, — не телевізор. Лиховісна ватага не зникне, коли вимкнути.

Тільки він так подумав, люті вороги розімкнули коло і розступилися. Не на вовків враз стали схожі, а на переляканих цуценят. Коли Богдан побачив, що відбувається, сам себе цуцням уявив. Бо просто на нього дивився величезний собака, чорний дог, стрункий, сильний та гнучкий, мов гадюка, до того ж без намордника, з величезною пащекою. Собака Баскервілів — не інакше.

Навіть піна з пащеки капає. Чи не капає, здалося? Ну, не капає, то зараз закапає! Вдень такого пса злякаєшся. А коли він на тебе із зимової темряви висувається — тим більше.

Найсмішніше те, що тримав це страхопудло за повідок невисокий хлопчина. Бодя навіть десь його вже бачив, тільки пригадати не міг, де й коли. А хлопчина тим часом трошки послабив повідок, дог зробив ще кілька кроків уперед, коло шибайголів остаточно розсипалося.

— Ну, що ви тут не поділили? — спокійно запитав хлопчина.

— Та наче... того... все о'кей, — затинаючись пробелькотів ватажок. — Ти, пацан, того... Може, той... Собаку забори... Бо ще того...

— Може, — діловито погодився хлопчина з догом. — І того, і сього, і не тільки, якщо різкі

рухи робити будете. То ви більше не затримуйте мого друга?

— Та хай собі паняє... куди хоче... — почувлося з гурту, а ватажок підтвердив: — Ми ж нічого, просто того...

— Тоді до побачення, — ввічливо промовив хлопчина, кивнув Богданові — ходи, мовляв, за мною, — і вони пішли разом.

Коли відійшли на пристойну відстань, хлопчина полегшено зітхнув.

— Почекаєш? — запитав Богдана. — Я собаку віддам.

— А це хіба не твій? — здивувався Бодя.

— Ти що? Я їх сам боюся. Це Антоновича, сусіди нашого. Він у цей час постійно пса вигулює. А я бачу — щось там у вас не те відбувається. Як я ще допоможу? Попросив оце в сусіди собаку на десять хвилин. Песик мене знає, не скривдить. Він, каже Антонович, взагалі смирний. Далі ти все бачив.

Тільки зараз зрозумів Богдан, як спритно й просто придумав усе цей незнайомий хлопчина. Він же врятував його, причому — просто так.

— Ну й для чого ти це зробив? — грубувато запитав Бодя.

— Не люблю, коли шестеро на одного. А битися не вмію. Ось і підключив мозкові клітини.

— Ну... а якби цей твій Антонович не гуляв із собакою у цей час? — не міг заспокоїтися Бодя.

— Але ж він гуляв! — широко посміхнувся хлопчина.

— А він не здивувався, коли ти про це попросив? — не вгавав Богдан.

— Чого йому дивуватися? Він, коли прихворіє, сам часом мене просить Лорда вигуляти. Собаку так звать — Лорд. Він у нас взагалі нічому не дивується.

З цими словами хлопчина і чорний дог розчинилися в темряві, залишивши Бодю переважувати все, що відбулося. Більше того вечора свого несподіваного рятівника Бодя не бачив. Побачив наступного дня, рано, коли той з наплічником з сусіднього під'їзду виходив. Привіталися за руку, на ходу познайомилися. Звали хлопця Данилом.

Та й ватага, до речі, після випадку в сквері чомусь від нього відстала.

Після того вони лише віталися, аж поки не випало Богданові віддячити Данилові. Правда, собі мало не нашкодів, та все обійшлося.

Було це ранньою весною. Богдан зі школи

повертався, коли бачить — на лавці біля під'їзду Данько сидить, і понурий-понурий. Підійшов до нього Бодя, поздоровкався, питає:

— Чого носа повісив? Проблеми? Може, по рогах комусь дати?

— Мені дай, якщо це допоможе, — буркнув Данило. — Бо ключі я в квартирі залишив, а замок у нас такий, що сам закривається.

— От уже ж біда! Гайда до мене, посидиш, заодно своїм передзвониш. Повернуться — відчинять.

— Не все так просто, — зітхнув Данило. — Мене, розумієш, довбуть, аби я їв регулярно. Ну, ось я після школи вирішив суп розігріти. І побачив, що хліба нема, а мене купити просили. Я не довго думаючи — в магазин. Коли вже двері клацнули, второпав — ключі ж на кухонному столі. Каструля на газу, газ горить, все википить — пожежа може бути.

— Може, — погодився Богдан і почухав потилицю. — Ламати не пробував?

— Куди! Там танком вивалювати треба.

Хлопці піднялися до Данилових дверей, Богдан кілька разів смикнув, спробував плечем навалитися, хоча й бачив — марно це все. Тут його щось зачепило — дуже закортіло виру-

чити Данька, навіть стало це справою честі для нього. Голова в нього варила, звичайно, не так, як у приятеля, проте два і два скласти він ще міг. А вирішувалася задачка дуже просто: якщо не можна зайти через двері, треба спробувати через вікно.

Тут спортсменові пощастило — квартира Ланових на четвертому поверсі. Не низько, але не так уже й високо. Потім пощастило знову — квартира відкрита, батьки регулярно перевірювали помешкання. Нарешті, третя удача — водостічна труба поряд з потрібним вікном.

Часу Богдан не гаяв: скинув куртку, черевики, шкарпетки, засукав рукави сорочки і мавпою видерся по трубі до четвертого поверху. Такі вправи були йому заввиграшки, він навіть особливо не напружувався — труба виявилася не аж така слизька. Більше хвилювався, коли з труби на підвіконня ставав, а потім крізь квартиру до кімнати вужем пролазив. Обійшлося — газ вимкнув, двері відчинив зсередини, ключа злочасного Данькові вручив.

Пригода на цьому не скінчилася. Цікава бабця з вікна сусіднього будинку бачила спритного хлопчиська, що в квартиру югнув. Викликала міліцію. Приятелі саме доїдали той перекипіль

суп, коли до них міліціонери завітали. Хтось упізнав Богдана, згадали про його давні гріхи — і все — поїхало. Видзвонили батьків обох хлопців, ті примчали, наче справді на пожежу, і Данилові довелося кілька разів повторювати свою історію, перш ніж від Боді відчепилися.

Увечері тато з мамою мали з Даньком серйозну розмову про те, з ким йому треба дружити, а з ким дружити не треба. Бо сьогодні цей хлопець спробував у чужу квартиру залазити, а завтра повторить спробу, тільки коли вдома нікого не буде.

А наступного дня до Ланових прийшли гості — родина Майстренків у повному складі. Вони сіли чаювати, і за чаєм домовилися: нехай Богдан з Данилом усе ж таки дружать. Адже розумний Данько добре впливатиме на Бодю.

Ось так подружилися Розум і Сила.

Богдан почав читати деякі книжки з Данилової бібліотеки. Тільки не все йому подобалося. Казок, наприклад, не любив: мовляв, так не буває, що чарівна паличка всі проблеми вирішить. А історії про пригоди визнавав, правда, довго читав, і пальці слинив, гортаючи сторінки, чого Данило терпіти не міг.

Зате в мікрорайоні всі знайомі почали на

Данька інакше дивитися. Бо знали репутацію Богдана. І сприймали цього силача не інакше, як особистого Данилового охоронця.

А вони просто подружилися і нерозлучними стали. Тому не дивно, що тепер без Боді Данькові до бабусі на Полтавщину нудно було їхати. Поїхали вдвох. І першого ж дня — стільки пригод.

А тепер пора повернутися на берег річки. Бо Богдан так стиснув руку Данилові — сил нема терпіти.

Розділ 6

З якого ви дізнаєтеся, що серед білого дня в будинку привидів можна злякатися живого птаха

— Чому це? — перепитав Данило, намагаючись вивільнити руку.

— Ти чого за всіх вирішуєш? Тепер через тебе доведеться самим до нечистої сили лізти!

— А що ми мусили говорити? Що боїмося? — нарешті Данько вивільнив руку і пом'яцкав, де боліло. — Дурню, тепер синець буде!

— Це тільки дівчатка з кісками синців бояться. Хлопця вони прикрашають.

— Ну так себе і прикрась! — почав гарикатися Данько.

— Уже є, — Бодя обережно торкнувся маківки. — Не синець, а гуля вже росте, наче гриб після дощу.

Данило раптом глянув на друга підозріло.

— Слухай, а чого це ти раптом про дівчинку з кісками згадав? Сподобалась? Чи, може, з її страусом помиритися хочеш?

Богдан знітився і навіть почервонів. Таким Данько його ніколи не бачив. Отже, правда: чимось йому те худе дівчисько таки сподобалось. Подумав так і несподівано подумки вилаяв себе. Ніяке не «худе дівчисько»: цікава дівчинка, і кіски їй пасують.

Ой! Данило мотнув головою, проганяючи ганебні думки. З друга сміється, а сам туди ж: папуаску зі страусом побачив і заспокоїтися не може. Навіть перелякався: раптом Бодя помітив його боротьбу з самим собою?

Ні, обійшлося. Той так само думав про своє, не звертав на Данька уваги.

— Ну їх, тих страусів, — він знову почував гулю. — Давай краще про привидів.

— Привидів не буває, — впевнено сказав Данило. — Тут уже можеш мені повірити.

— Бувають, — уперто торочив Богдан. — Я по телевізору бачив.

— Ти, Бодя, не привидів бачив, а те, що тобі показали і про що розказали, — спробував пояснити йому Данило. — Люди вигадують різне і самі вірять у власні вигадки. Ось і тутешня шпана: вигадали собі казочку про будинок із привидами і всіх нею лякають. Поки ніхто не довів, що привидів там нема, різні наївняки думатимуть, що вони там є.

Друзі рушили назад. Деякий час мовчали, потім Богдан запитав:

— Ну, а нам що робити?

— А що — піти завтра вночі туди, посидіти там годинку, нехай всі заспокояться.

— Ти так просто про це говориш! — обурився Бодя. — Я, наприклад, не кожної ночі по будинках із бабаями ходжу. Тому не знаю, як треба поводитись. Може, хреста взяти з собою, розп'яття, як у кіно про вампірів... І перехреститися, коли якась мара на тебе посуне.

— Я тобі ось що скажу: привидів не буває, а ось мара посунути може, — Данило говорив цілком серйозно.

— Це як?

— А побачимо. Сьогодні справді вже пізно, а завтра давай вдень туди гайнемо, все добряче роздивимось, а заодно і план дій виробимо.

— Я так розумію, що в тебе вже щось у голові таке склалося, — припустив Богдан.

— Ти дуже правильно розумієш, — кивнув Данько. — Я вже приблизно уявляю, що на нас там чекає. Ось тільки ще не зовсім розумію, як із цим боротися. Тому давай справді відкладемо це до завтра.

Бабуся Віра зовсім не здивувалася, коли рибалки повернулися не просто без риби, а й без вудочок. Посміялася з них трошки, потім нагодувала смачнішими голубцями з молодіі капусти, з яких Данило ледь впорав один, а Богдан — чотири, і потім допізна дивилися телевизор — для одного дня вражень сьогодні було доволі.

А на ранок повставали, поснідали, пішли прогулялися на річку, скупалися, і близько полудня пішли дивитися на те, що називали будинком із привидами.

Йти довелося довгенько, аж на інший кінець містечка. Тому, щоб не вештатись вулицями, Данило запропонував піти за течією річки. Це

трохи довше, але так піша прогулянка буде приємніша і прохолодніша — цього дня на вулиці сонце пекло, як скажене. Гирло річки повертало в лівий бік, друзі трималися берега, огинаючи містечко, поки нарешті перед їхніми очима відкрився знаменитий маєток.

Колись це явно була багата і велична споруда. Побудували її трохи далі від містечка, на невисокому пагорбі. Однак висоти пагорба вистачало, аби складалося враження, що будівля з колонами височить над річкою.

Коли друзі підійшли ближче, то побачили, що від колишньої величі мало що залишилося.

Неподалік паслися коні, трошки далі попасали сумні корови. Довкола будівлі валялося безліч коров'ячих «млинців», чого справжній господар ніколи б не допустив. Хлопцям доводилося дивитися під ноги, щоб не запаскудити взуття. Зблизька колони та стіни виявилися облупленими, вікна зирили порожніми віконницями, величезні старі двері були старанно забиті грубими дошками і обписані різними дурнуватими написами.

— Знаєш, а я повірю, що тут ночами гуляють привиди, — мовив Богдан, мимоволі стишуючи голос. — Хто тут жив?

— Тато розповідав, що ці землі за заслуги були колись подаровані козацькому полковнику Лиховію, — охоче відповів Данило, так само за прикладом друга переходячи на майже шепіт. — Він і збудував тут перший маєток, який почав розростатися. Потім, коли цариця Катерина козаків притисла, Лиховій відправив усю свою родину за Дунай, а сам лишився залагоджувати деякі справи. Та дали про себе знати старі рани. Полковник тяжко захворів і, за чутками, поховали його десь тут, недалеко від містечка. А землі ці згодом були переписані якимось дворянам, котрі вірно служили цариці. Ну, а далі — революція, панів вигнали. Ось тобі і вся історія.

— Нічого особливого, — стенив плечима Богдан. — Чому ж після того, як панів вигнали, тут ніхто не жив?

— Ти запитай щось легше, — відмахнувся Данило. — Я, коли чесно, сам дуже мало знаю, тато знає більше. Вернемось додому — у нього й розпитаєш.

— І він скаже, чий привид ховається всередині? — гмикнув Бодя. — Я тобі без нього скажу. Знаю я, звичайно, ще менше за тебе. Тільки чув, що козаки були дуже багаті. Не всі, правда, але

полковник явно не бідував. І заховав десь глибоко у підземеллі свої скарби. А привид тепер їх охороняє. Ось і маєш.

— Нехай так і буде, — змирився Данило. — Подобається тобі така казка — будь ласка, я не проти.

Підійшовши до сліпої віконної пройма, друзі обережно зазирали всередину.

Чи дитяча кімната тут була, чи кабінет, чи спальня для гостей — лишалося тільки гадати. Вона виявилася доволі простора, зяяла лункою порожнечею, була всяяна якимись уламками, битим камінням, у кутку валялася брудна шмата. Дверей тут не було, тому з місця, звідки хлопці зазирали, чудово проглядалася внутрішня частина покинутого маєтку.

Очевидно, за цією кімнатою була якась зала. Може, колись вона освітлювалася сотнями свічок, і там навіть давали бали і гості танцювали під живу музику вальси.

— Гу-гу! — гукнув усередину Богдан.

Луна справді відбилася десь попереду, повторивши це «гу-гу» навіть двічі. Бодя знову гукнув — і знову луна відповіла йому. Спершись руками на край підвіконня, він підтягнувся, переліз усередину, допоміг залізти Данилові.

Потім повільно обійшли порожній будинок. Тут навіть дихалося інакше, хоча по розтropicених часом та людьми кімнатах із високими стелями гуляли протяги навіть серед спекотного літа. Це й не дивно, адже маєток стояв серед поля, та ще й на пагорбі, а отже продувався всіма вітрами.

Якби Данило вмів добре малювати, він намалював би величезне півколо — центральну залу маєтку, від якої розходилися майже однакові за розміром кімнати. До найдальшої з них вів невеличкий коридорчик, і Данько припустив — тут колись була кухня і так звана людська — кімната для прислуги. Хоча колись він гуляв у околицях занедбаного маєтку з татом, і той розповів: челядь жила у флігелі, на дворі, але він не зберігся. Зате дерев'яні сходи, що вели з кухні на горище, збереглися і виявилися ще досить міцні.

Поставив Богдан ногу на першу сходинку — нічого, витримала, тільки рипнула. Обережно піднявся нагору, потягнув на себе старі двері, котрі трималися на чесному слові. З горища дихнуло пилюкою, щурами і ще чимось неприємним. Та Богдан усе ж пройшов туди, прогрібаючи рукою пасма павутиння. Сонячне світло

проникало сюди крізь дірки в даху, але, крім порожнечі, на горіщі нічого не було.

— Страшно тут уночі, — мовив Данило, і собі залазячи на горище.

— Ну? Побачив, що хотів?

— Можна й так сказати, — відповів Данько.

Йому зробилося лячно, і він поспішив спуститися вниз. Бодя посунув за ним, вони знову обійшли всі кімнати і нарешті Данило вирішив повертатися назад.

І коли вже підійшли до вікна, через яке залізли, — вклякли на місці. Над підвіконням неприязно хиталася тонка страусяча шия.

Розділ 7

**У якому Богдан Майстренко
призначає Галці побачення,
а Льонька Гайдамака кепкує
з Дацька Лаңового**

Друзі мимоволі позадкували і нашттовхнулися на облуплену стіну.

Страус тим часом не проявляв особливих ознак нападу. Він просто дивився на своїх вчорашніх кривдників і не збирався відходити від вікна. Богдан шттовхнув Данила ліктем у бік.

— Погнали на той бік, через інше вікно втечемо.

— На три-чотири! — крізь зуби відповів Данько.

За кілька секунд він гарикнув: «Три-чотири!» — і вони чкурнули через дверний отвір, перетнувши залу впоперек. Луна від їхніх кроків відбивалася під стелею. Засапавшись, вони увірвалися до якоїсь кімнати, Бодя навіть уже скочив на підвіконня, коли р-раз — стрибнув назад. А з того боку знову вистромив свою голову всюдисущий Футбол.

Крутнувшись на п'ятах, хлопці помчали до іншої кімнати, знову у протилежний бік будинку. Цього разу страуса під вікном не було. Богдан перший скочив на підвіконня — і побачив унизу під будинком Галку. Ті ж самі зухвалі кіски в різні боки стирчать, ті ж самі шорти, а головне — руки вона тримає в кишенях і дивиться на нього так, ніби все це показують по телевізору у розважальній програмі. Права нога, майже до чорного засмагла і взута в сандалету, притискає до трави футбольний м'яч — улюблену іграшку її дивного друга.

— Чого ви тут стрибаєте? — спитала Галка, примруживши одне око. — У вас забавка така?

— Дивись, бо зараз стрибну і до кісок твоїх дотягнуся, — буркнув Богдан.

— Справді? — щиро здивувалася Галка. — Може, спробуєш?

Саме вчасно нагодився Футбол. Страус виступив з-за рогу поважним кроком, підійшов до дівчинки і став біля неї, випнувши груди.

Богдан думав лише якусь мить, зістрибнув униз і як міг близько підійшов до зухвалого дівчиська. У Києві дівчата собі такого не дозволяють. Але ж у Києві вони не беруть собі в охоронці страусів. Песик у кращому випадку, та й того приручити можна.

Футбол витягнув шию, загрозово заклекотав, клацнув дзьобом. Бодя завбачливо лишився стояти там, де стояв. Чомусь йому здалося, що Галка не збирається цькувати його страусом. Так і є: дівчинка забрала ногу з м'яча, буцнула його, і страус, тут же прийнявши пас, помчав копати м'яча на рівне поле.

З вікна обережно визирнув Данило. Махнувши йому рукою, Богдан гукнув:

— Почекай поки що. Я скажу, коли можна, — і побачивши, що друг слухняно зник з вікна, з притиском спитав Галку: — Ти що, стежиш за нами?

— Хе, — презирливо скривила кутик рота дівчинка. — Було б дурної роботи... Нема мені чим себе зайняти. Ми тут гуляємо, ясно тобі. Просто Футбольчик чужих за кілометр чує. Ось і побіг сюди.

— Скажи, а оці страуси — вони всі такі?

— Поняття не маю, — Галка знизала плечима, від чого її кіски кумедно гойднулися. — Може, це якийсь страусячий феномен. Його тут ловили, хотіли в лабораторії вивчати. Думаєш, зловили? Він як рвонув від дядьків із Києва — тільки курява знялася. А я сказала: не буду його підманювати. Мама з татом заступилися, ну і Футбольчика поки що лишили в спокої. А ви, я чула, теж щось досліджуєте?

— З чого ти це взяла? — підозріло запитав Богдан.

— Ну як? Ви ж учора заклалися з Льонькою і тепер прийдете сюди вночі привидів лякати. Правда?

— Нічого собі! — не стримався Богдан. — Тебе ж при розмові не було?

— Дуже мені ваші хлопчачі дурниці треба! — пирхнула Галка. — Тільки тут у хлопців забавок мало. Льонька повадився всіх сюди посилати. І всі лякаються.

— Бачиш, ми ж не злякалися, — Богдан гордо глянув на неї.

— Поки що не бачу. Подивлюся завтра, як ви з двору баби Віри носа не виткнете. Страшно вам буде й соромно через те, що злякалися.

— А давай так, — несподівано для себе сказав Бодя, навіть дивуючись власним думкам. — Завтра зранку ми на цьому місці зустрінемось і я тобі розкажу, як воно було і що я бачив.

Галка примружила очі.

— Гаразд. Прийду завтра. Послухаю, як брехатимеш, — мовивши так, дівчинка засунула два пальці до рота і від різкого свисту Богданові задзвеніло в вухах. На цей посвист знову висунувся Данило — що, мовляв, за дивина. Виявляється, Галка так свого друга-страуса гукала. Той примчав негайно, буцаючи перед собою м'яча. Галка ляснула в долоні, удар, стрибок — і ось вона вже тримає м'яч у руках.

Від такого видовища хлопці мимоволі пороззявляли роти. А дівчинка, переможно труснувши кісками, пішла геть. За нею підстрибом подався й Футбол.

Данько нарешті вистрибнув з будинку, перехопив погляд, яким Бодя проводжав дівчисько, гмикнув і сказав ніби між іншим:

— Якщо ти не забудь, у нас інші справи сьогодні, — і, бачачи, що друг не квапиться зважати на його зауваження, смикнув його за рукав: — Чуєш?

— Та все я чую, — зітхнув Богдан. — Кажі, що ти там надумав...

— Нічого особливого. Просто я передумав іти сюди вночі...

По обіді Льонька Гайдамака зі своєю командою чекав, як і домовлялися вчора, на тому самому місці біля річки, де вони мало не побилися. Дуже здивувалися хлопці, коли до них підійшов лише Богдан.

— Ну? — поцікавився Льонька.

— Що «ну»? — перепитав Бодя.

— А друг твій де?

— А не буде друга, — в тон йому відповів Богдан.

Ватага презирнулася між собою.

— Ти якийсь скупий на слова, — зауважив по тому Гайдамака. — Що у вас там сталося? Злякався, чи що?

— Саме так він і просив тобі передати, — кивнув Богдан. — Він справді злякався і нікуди вночі не піде. Вдень — будь ласка. Ми з ним

навіть ходили туди сьогодні. На горище лазили. Каже: треба — на горищі годинку посиджу, але не вночі. Якщо цього досить — Данько готовий.

— Та-ак, — простяг Льонька, кидаючи переможний погляд на свою команду. — А сам, значить, не прийшов, аби це сказати? Тебе прислав?

Богдан розвів руками.

— Що можу сказати? Боїться пацан.

— А ти не боїшся?

— Може, й боюся, — зізнався Богдан. — Тільки ще не знаю. Готовий за двох там відсидіти. Дві години серед ночі в будинку з привидами — годиться?

— Ні. Не годиться, — відрубав Гайдамака. — Але щоб чесно все було, ми голосувати будемо. То як, бандо, зарахуємо йому це? Хто «за»?

Жодна з п'яти рук не піднеслася вгору.

— Клас! Хто проти?

Проти були всі, включно з ватажком.

— Бачиш? — не стримав знущальної посмішки Льонька. — Не приймається. Отож будеш відповідати тільки за себе. А друзі своєму так і скажи: з вудкою щоб його від завтра тут не бачили. Боягузів нам не треба. Все ж чесно?

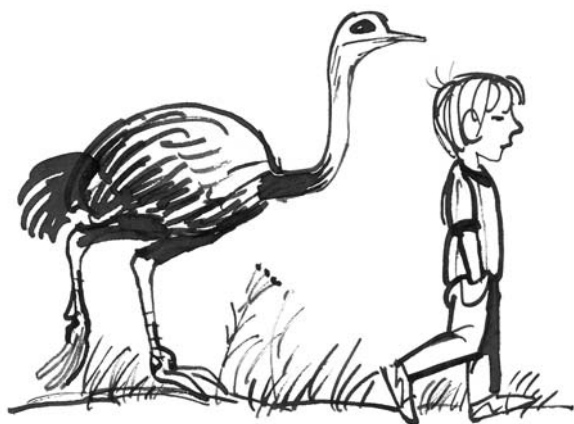
— Чесно, — погодився Богдан, знайомий з вуличними законами.

— Отак. Ще оце йому передай.

Зігнувши ноги в колінах і спершись на коліна руками, Гайдамака голосно і глузливо зареготав. Ніби по команді решта хлопців прийняли ту ж саму позу і на диво злагодженим хором так само зареготали.

Богдан мовчки дивився на них і було йому зовсім не смішно.

Додому він повертався так замислено, що й не помітив, як із кущів за ним вийшов страус. У нього теж було щось на умі: він неквапом чвалав за хлопцем, довів через усе містечко до хати бабусі Віри, самовдоволено підстрибнув, збивши порох на землі, і повернув назад.

Розділ 8

**У якому Данько Лаговий
кепкує з Льоньки Гайдамаки**

Бабуся Віра міцно спала.

Годинник на стіні нацокав одинадцяту вечора.
Отже, пора.

Вислизнув Богдан з-під ковдри, натягнув джинси, засунув ноги в кросівки, вдягнув завбачливо приготований ще з вечора темний легенький светр. Тіснуватий виявився светрик,

бо Даньків — той відшукав светра серед своїх речей, залишених у бабусі, і переконав друга вдягти саме його.

Аби не грюкати дверима, Богдан виліз через прочинене вікно і переліз через паркан. Тиша стояла навкруги, лише цикади де-не-де потріскували і голосно дзижчали біля вух господарі тутешніх ночей — комарі.

Боявся Бодя, що заблукає, але нічого — дорогу поночі знайшов швидко. Коли наблизився до річки, нічні звуки поповнилися кумканням жаб. На темно-синьому небі висів круглий місяць, а розкидані по небу зорі сяяли на диво ясно. Та все ж, підходячи до будинку з привидами, на душі в Богдана було трохи маркотно. І місячна ніч, і тиша — все це дуже зручно для нечистої сили. І хоч як відганяв хлопець від себе такі думки, вони ще міцніше засідали йому в голові.

О! А ось і вони — привиди. Правда, злякався Богдан лиш на мить, бо впізнав ці темні поста-ті, що відділилися від стіни. Усі шестеро тут: Льонька, Валік, Гоблін Два, Юрко Космонавт і Просто Юрко, Князь Олег та Ігор Харитон. Зосереджені, надто вже серйозні, і, як запідоз-рив Бодя, теж чогось бояться.

— Молодець, — промовив Гайдамака. — Думали, не прийдеш.

— Ви думайте менше. Важке це для вас заняття, — відповів Богдан.

— Чого це ти раптом образити нас вирішив? — здивувався Льонька. — Ти на свого боягуза друга краще ображайся. Готовий?

— Чого ж, давайте.

— Отож, умови такі, — діловито заговорив Гайдамака. — Ти заскакуєш усередину і на одному місці не сидиш — ходиш там кругом. Ми оточимо будинок з усіх боків, аби ти не надумав через якесь вікно втекти. Ось годинник, — він кивнув на Харитона, і той показав Боді наручний годинник із циферблатом, що світився в темряві. Коли почуєш: «Можна», вважай, що ти пройшов випробування. Але якщо надумаєш вистрибнути раніше, ніж за годину — суши весла і зливай воду, ти програв. Приймається?

— Нормально, — погодився Богдан. — Можемо починати?

— Вперед, коли справді не боїшся, — погодився Льонька.

Звичним уже стрибком Бодя заскочив на підвіконня, перекинув ноги всередину і зник у темряві.

Коли зробив перший крок усередину будинку, відчув страх, який він так довго й наполегливо від себе відганяв. Усередині йому все захололо, навіть ноги відмовилися ходити.

— Спокійно, — сказав сам собі Богдан. — Привидів не буває. Немає їх — і все, — і, щоб остаточно прогнати жах, повторив уголос: — Немає!

Луна відгукнулася. Тільки вночі, у суцільній темряві вона звучала якось інакше, ніж удень. Тоді вона сприймалася наче дружнє перегукування, такою собі веселою грою. А зараз звучала лиховісно, наче пророчила біду і неприємну зустріч.

Мотнувши головою і відганяючи дурні думки, Богдан поволі рушив уперед. Зайшов у порожню залу, знову гакнув, ніби дражнячи луну, і, коли викрикнув так разів зо три, перестав боятися. Зовсім. Навіть відлуння не видавалося йому таким уже зловісним і моторошним.

Цікаво, скільки часу минуло? Він обійшов залу по колу, потім — ще раз, навіть почав собі наспівувати щось під носа. Звикнувши до неї, Богдан звернув у першу ліпшу кімнату і там, уже зовсім нічого не боячись, відбив на засипаній різним брудом підлозі гопачок-степ. Ха,

налякати його надумали! Нічого в них не вийде!

— Ха! — крикнув Бодя, піднявши голову до стелі, наче змагаючись із луною. — Ха! Ха! Ха!

І раптом у відповідь почувся новий звук, від якого кров ніби застигла в жилах:

— У-у-у! Гу-у-у! А-а-а!

Звідки він линув, Богдан ще не зрозумів. Тільки вкляк на місці, боячись поворухнутися.

— А-а-а! У-у-ух-у! О-о-о!

Луна відбивала ці звуки по всьому будинку, і що далі, то більше переконувався Богдан: це не просто крики — це стогони. Комуś дуже боляче, і хтось стогне. Але чи буває боляче привидам? Їм було боляче колись, і тепер він чує цей віковичний стогін...

Вікна великої кімнати, куди зайшов Богдан, виходили на місяць, і сріблясте сяйво освітлювало її. І тут, просто в місячному сяйві, хлопець побачив, як темрява у дверному отворі починає оживати, ворухитися... і просто з неї на нього посунуло щось сіре й страшне.

Крик застряг у Богдановому горлі.

Але раптом почувся інший крик, такий самий гучний і точно не з того світу.

Не може бути — це кричав привид, який щойно

сунув на Богдана. Навіть не кричав — верещав з величезного переляку. Наче існувало в цьому світі те, що може налякати нечисту силу. Та ще й так настрашити, що вона заволає людським голо-
сом. До того ж дуже знайомим.

Репетуючи людським голосом, мара кинулася навтьоки. Аж тепер Богдан нарешті побачив, чого вона так перелякалася. На привида насувалося щось біле і таке саме страшне. Воно не стогнало й не гуло, а рухалося за привидом стрибками і ось-ось мало його наздогнати. Несподівано привид упав. Біла примара нависла над ним, махаючи крильми, і тут на неї полетіла темна машкара.

Тепер привид перетворився на хлопчачу постать, і та постать рвонула до найближчого вікна, вилетіла з нього з криком і гепнулася, наче жаба, на траву. Біла примара так само стрибнула на підвіконня і завмерла, освітлена сріблястим сяйвом місяця. А Богдан, не довго думаючи, й собі вистрибнув з будинку.

І ось що він побачив: від стіни відповзав на смерть переляканий Льонька Гайдамака, до якого на крик збіглася вся його ватага. Побачивши білу примару на підвіконні, хлопці нажахано завмерли.

— Досить уже! — крикнув Богдан, і примара миттю перетворилася на Данила Ланового, замотаного в біле простираadlo бабусі Віри. У руці він тримав ще одне простираadlo — це ним накривався Льонька, вдаючи привида. А потім кинув простираadlo, рятуючись від іншого привида, якого зовсім не чекав тут побачити.

Данько вже не міг стримувати реготу, і регіт цей звучав дзвінко і щиро. Його не доводилося витискати з себе, як це робила Гайдамаччина ватага нині вдень. Не втримався й Бодя — теж почав сміятися.

— Ну, то хто з нас нечистої сили боїться? — запитав, заспокоївшись, Данько і присів на підвіконня.

Нічого не відповів Гайдамака. Що тут скажеш, коли оце щойно у всіх на очах ганебно тікав від замотаного в простираadlo Данила та ще й верещав при цьому, наче недорізаний. Куди й подівся грізний ватажок — зірки світили на пощипану ворону.

— Не дуйся, ти сам винен, — миролюбно заговорив Данько. — Це ж дуже просто: раз комусь пропонують перебути в будинку з привидами, отже, збираються по-справжньому лякати. Ну, це як Кімната Жахів у Луна-парку, розумієте?

Там постійно стовбичить опудало мертвяка з ножем, вимазаним червоною фарбою. Без таких опудал атракціону не буде. А у вас тут свій атракціон. Ось ми й вирішили спочатку подивитися, куди ви нас тягнете і що нас може тут чекати.

— Ага, — підхопив Богдан, ступаючи ближче. — Це все Данько придумав — обстежити будинок і прикинути, де можна заховатися і звідки може вилізти перевдягнений привид. У тому, що мене лякатимуть, ніхто навіть не сумнівався. Що нам лишалося? Тільки налякати того, хто буде лякати нас. Аби вас зовсім заспокоїти, ми вирішили придумати, що Данько забоявся і зовсім не прийде. Так ніхто не питає, де він.

— Я просто раніше прийшов, — озвався Данило. — Загорнувся в бабусине простирадло і тихенько в дальньому темному кутку сидів на кухні. Почув чийсь замогильні стогони і вирішив: усе, пора. То як, сподобалася вистава?

Льонька Гайдамака підвівся, обтрусився, і, не дивлячись ні на кого, буркнув:

— Ідіть ви к чорту...

— Ми до нього й прийшли! — сказав Данько. — Ось вам приказка: не шукайте чорта — він сам вас знайде. То як, мир?

— Та ми наче й не сварилися, — буркнув знову Льонька. — Коли ви про рибу — ловіть собі спокійно.

— Чорт з нею, з тією рибою! — махнув рукою Данько. — Краще нам без риби помиритися. Ну, забули?

Він перший простяг руку. Завагавшись лише на мить, Льонька Гайдамака потиснув її.

Зараз, серед ночі, біля закинутого панського маєтку хлопці навіть не могли собі уявити, як скоро згодиться їм нова дружба.

Розділ 9

**У якому двоє друзів готові
посваритися через букет ромашок**

Хоч і святкували друзі перемогу, спав Богдан усе одно погано. Не спалося.

Данило заснув миттєво, навіть похропував. А Бодя крутився, час від часу поринаючи в нетривале море сну. Відчуття такі, наче в воду не глибоко пірнаєш, а лише присідаєш на міліні, ледь маківку зануривши.

Трохи вдалося прихопити лише під ранок. І за цей недовгий час снилася Богданові дівчинка з кісками, що катається серед поля на страусі. Себе він бачив на другому страусі, в ковбойському костюмі і з букетом квітів у руках. Що за квіти — так і не роздивився. Довго гасали вони полем одне за одним. Нарешті наздогнав Богдан дівчинку, порівнявся з нею і р-раз — обсилав її квітами з ніг до голови.

Обсилав — і прокинувся.

Сонце вже поливало промінням, продираючись навіть крізь важкі завіси на вікні їхньої кімнати. Бодя рвучко підвівся, зробив кілька гімнастичних вправ і розсунув фіранки, пускаючи щедре сонячне світло в помешкання. Промені полоскотали Данька, він щось забурчав, накрився простирадлом з головою, явно не маючи наміру прокидатись.

Це Богдана цілком влаштувало. Саме зараз компанія Данила йому не дуже була потрібна. Адже йому не терпиться похвалитися Галці їхніми нічними походеньками.

Він вислизнув з кімнати, швиденько вмився. Бабуся Віра ще зранку подалася на базар, залишивши хлопцям сніданок на столі: прикрила чистим рушником теплі ще вареники. Не довго

думаючи, Богдан узяв по варенику у кожному руку і зжував їх уже на ходу. Але до призначеного вчора місця зустрічі подався не одразу. Спочатку прийшов до річки, роздягнувся і довгенько плавав, намагаючись остаточно збадьоритися після майже безсонної ночі. Коли відчув себе повністю бадьорим, вибрався на берег, підхопив одяг і, як був, босоніж, рушив до покинутого будинку.

З незвички босі ноги поколов швидко. Тому все ж таки одягнувся і взувся — на пекучому липневому сонці обсох миттєво. Пригладив суконьовдене волосся, зупинився, роззирнувся. І раптом упізнав квіти, якими обсіпав дівчину у ві сні. Довкола їх було повно — польових ромашок. Не довго думаючи, Богдан заходився рвати ці ромашки, аж поки не назбирався величезний букет. Ото здивується Галка, коли він обсіпле її квітами з ніг до голови. Місцеві хлопчачки до такого навіть не додумаються.

Тримаючи букет у руці, Богдан нарешті підійшов до місця зустрічі, присів під стіною і став чекати. Він навіть був готовий до того, що дівчисько запізниться — тато часто казав йому, що дівчата мають на це право й охоче користаються ним. Що ж, нехай. Уявивши ще

раз здивування обсипаної квітковим дощем Галки, Бодя заплющив очі.

І відразу задрімав, розморений на сонці після купання.

Скільки він так спав сидючи — часу не засік. Зате прокинувся так само несподівано, як і заснув. Збудили його кроки. Хтось наближався і ось-ось мусив вигулькнути на нього з-за рогу будинку. Той, хто йшов, не скрадався. Рухався впевнено, бо знав — боятися нема чого. Знає, куди йде.

Це Галка, вирішив Богдан, хутко підводячись. Надто впевнені кроки. Причаївся за рогом, бажаючи зробити сюрприз. Помітив спочатку тінь, потім — постать, що зараз заверне до нього, вигукнув: «Гоп!» і, замахнувшись, обсипав ромашками... свого друга Данила.

Завмерли обоє. Богдан чомусь заховав руки за спину і відразу відчув, як щоки наливаються чимось гарячим. Данько однією рукою машинально оббирав з себе ромашки, а в другій стискав такий самий букет.

— Ти... ти як... тут? — першим оговтався Богдан.

— А ти чого кидаєшся? — підозріло запитав Данько.

— У мене тут взагалі-то цеє... ну... зустріч...

— У мене — теж, — глянувши на свої ромашки, Данило почав про щось здогадуватися. — Та-ак... І кому ж це ти квіточки приготував?

— Ти теж, я бачу, не з порожніми руками. Гербарій для школи збираєш?

— А ти — сіно для бабиної кози? Чи погадати захотів: любить—не любить?

Букет у руці виглядав тепер досить кумедно. Данько люто жбурнув його собі під ноги. Руки Богдана стислися в кулаки.

— Отже, любить—не любить, кажеш? Ти чого сюди прийшов?

— Того ж, чого й ти! Тільки я перший домовлявся!

— З ким це ти, цікаво, домовлявся? Ану!

Хлопці не помітили, як наблизилися один до одного майже впритул. Ще одне слово, ще мить — і найкращі друзі стануть першими ворогами. Богдан уже навіть замахнувся.

І враз обоє почули позад себе дзвінкий регіт.

Повернулися. Ось вона, Галка. Стоїть собі руки в боки, за нею вірний страус маячить. Так захопилися хлопці суперечкою, що не почули, як підійшла дівчинка з птахом.

— Ви чого, наче два півні? — хитро запитала вона.

— Тебе це не стосується, — буркнув Богдан.

— Все ж таки прибігли, кавалери! — пирхнула Галка. — Бачив, Футбику, обоє прибігли.

— А тобі смішно? — вишкірився Данило. — Краще скажи, для чого ти все це придумала?

— Закортіло подивитися, хто з вас перший сюди прибіжить, — чесно призналася Галка. — Ну, то як, поганяли привидів? Гайдамаки з хлопцями я на річці ще не бачила.

— Не твоє діло, — огризнувся Богдан. Сон розвіявся і хотілося його якнайшвидше забути. Боді навіть соромно стало за такі сни. Нікому не розкаже, і в першу чергу — Данькові. Все одно він зрадник: міг би розказати про побачення. Хоча... сам же такий... Ех, нема в житті щастя!

Тим часом Галка підійшла до них ближче, роздивилася уважно довкола.

— А що це ви тут ромашками обсипаєтеся? — хлопці почули, як ледь змінився її голос. — Чого їх тут так багато?

— Гербарій для школи збираємо, — друзі не збиралися відповідати хором, це випадково вийшло.

— Ви це тут нарвали? І принесли — мені?

Страус Футбол вийшов наперед, нагнув голову, підхопив дзьобом квіточку з землі і простягнув

хазяйці. Дівчинка взяла квітку машинально, подивилася на неї так, наче це була не звичайна польова ромашка, а рослина з далеких небачених країв, навіть понюхала.

— Слушайте... Ви справді нарвали для мене квітів? — перепитала вона, і тепер голос її зовсім змінився. Жодної зухвалої та нищівної нотки.

— А що тут такого? — здивувався Богдан. — У вас тут що — дівчатам ніхто ніколи квітки не подарує?

Галка хотіла щось відповісти. І слова хороші підготувала. Збиралася признатися: ніхто ніколи ще не рвав для неї польових ромашок. Але раптом принишкла, застережливо підняла руку. Хлопці теж нашорошили вуха.

До покинутого панського маєтку ще хтось ішов.

Дівчинка обережно визирнула з-за рогу. Потім кивком голови звеліла друзям стрибати всередину через віконну проїму. Страус лишився стояти на місці, Галка махнула рукою — гуляй! — і Футбол слухняно пострибав подалі в поле. Хлопці нічого не розуміли, проте Галку послухали: застрибнули на підвіконня, подали дівчинці руки, втягли її за собою. І принишкли. У порожній залі мертвого будинку почувися чоловічі голоси.

Розділ 10

У якому підслуховується незрозуміла, але таємна розмова і вперше згадується Золота булава

Голосів було два.

Один – хрипкуватий, другий – скрадливий. Хрипкуватий чоловік говорив голосніше. Аби чути його скрадливого співбесідника, доводилося нашорошувати вуха. А в тому, що вони підслуховують справді важливу розмову, ніхто

з хлопців сумніву не мав. Бо для чого ж тоді Галці було б ховатися від цих чоловіків...

— Чого ми сюди приперлися? — прогудів хрипкий.

— Бо мені здається, що ти зі мною граєшся, — відповів скрадливий.

— Нема мені чого більше робити! Кажу ж тобі: поки що задачка не піддається.

— Тоді якого дідька ти сюди зачастив?

— А ти що — стежиш за мною? Якого біса?

Трійця обережно визирнула в дверний отвір. Усі кімнати першого поверху виходили в залу, тож їм було чудово видно все, що там відбувається. Тільки поки що нічого не відбувалося. Просто посеред порожньої зали стояло двоє чоловіків. Той, кому належав хрипкуватий голос, нічим не вирізнявся. Звичайний собі дядько, в тенісці, спортивних штанях, сандалях та рогових окулярах. Зате його скрадливий приятель вигляд мав доволі лиховісний: на голову нижчий від хрипкого, довге волосся, кудлата борідка, і весь у чорному. Чорні кросівки, чорні джинси, чорна сорочка з довгим рукавом, не дивлячись на спеку, чорні окуляри.

Скидалося на те, що з цих двох чорний і є головний.

Вмощуючись зручніше, Богдан забрав з-під коліна камінець.

Зашурхотіло.

Усі троє встигли заховатися за мить до того, як чоловіки зреагували на шум і повернули голови.

— Що там таке? Наче є хто... — сторожко поцікавився скрадливий голос.

— А, нікого там немає. Хіба собака забіжить або щурисько, — заспокоїв його хрипкий.

— Може, ти вирішив позбутися мене і привів сюди якихось своїх спільників? — підозри скрадливого дедалі менше подобалися друзям. — А що, місце справді тихе, безлюдне, навіть, кажуть, прокляте. Хто тут мене шукатиме?

— Послухай, не мели дурниць. Хочеш — давай глянемо, що там ворухиться!

«Не треба», — подумки благав Данило. Галка затулила рота рукою. Богдан показав рукою в бік вікна: втекти вони завжди встигнуть. Він навіть приготувався до стрибка.

— Добре, забули, — скрадливий голос заспокоїв не лише чоловіка в окулярах, а й компанію в кімнаті. — Може, там і справді нікого нема. Нерви, нерви... Берегти їх треба. Ми ще не розбагатіли, а вже не довіряємо один одному.

— Я тобі довіряю, — буркнув хрипкий.

— Я теж хочу вірити тобі, — почулося у відповідь. — То для чого ти сюди ходиш?

— Ключа шукаю.

— Якого ключа? Тут давно нічого не замикається.

— Не розумієш ти. До нашої загадки ключа. Я ж точно знаю: все воно з цим будинком пов'язане. І булава десь тут, не міг старий хитрун її в іншому місці заховати. Ось і приходжу сюди думати. Може, осяє...

— Хай тебе швидше осяває, — у скрадливому голосі звучала погано прихована погроза. — Не забувай, розумнику: спробуєш мене обдурити, щось приховати — розмова коротка.

— Ага. І сам будеш загадки розгадувати. Обережно, чоловіче, собі ж гірше зробиш, — хоч хрипкуватий голос звучав упевнено, Данило зрозумів: чоловік в окулярах побоюється чорної людини.

— Гарзд. Полякали одне одного — досить. Розходимося. Зустріч як завжди.

Данько ризикнув — знову визирнув зі схованки. Чоловік у чорному саме виходив із будинку. Трохи потупцявши, за ним вийшов і чоловік у окулярах.

Коли вони зникли, хлопці почекали ще кілька хвилин, а тоді обступили Галку.

— Давай, розкажуй, чому ти від них ховалася, — звелів Данило.

— Чому ми від них ховалися? — поправив його Богдан. — І про що вони тут взагалі молили?

Розділ 11

**У якому Галка признається,
що боїться людоежера**

Тепер настала Галчина черга червоніти. Вона переводила погляд з Данила на Богдана та не квапилася говорити. З цього обоє зрозуміли: щось тут не так. Ще при першому знайомстві зрозуміли — не проста вона дівчинка, ця Галка. Шаленого страуса не кожна приручить. Та й не в страусі справа. Яюсь вона дивно поводитася.

— Давайте вийдемо звідси, — промовила нарешті вона і першою вистригнула назовні. Хлопцям нічого не лишалося, як стрибати за нею. Данилові раптом здалося: зараз проверне дівчисько один із своїх улюблених фокусів. Наприклад, гукне Футбола і нацькує на них, аби не чіплялися. Та ні — Галка тихенько примостилася на траві, обхопила руками голі подряпані колінця. Хлопці присіли поруч.

— Ну? — знову запитав Богдан. — То хто це був?

— Той, у окулярах — місцевий бізнесмен Немировський. Дядьком Сашком звать.

— Такий зачуханий бізнесмен? У спортивках? — засумнівався Данило. — Бачив я в Києві бізнесменів. Мій тато теж підприємець, старі будинки реставрує. Каже — сюди колись добереться, — він кивнув на маєток. — А цей ваш дядько Сашко на бізнесмена не тягне.

— Правильно, в нього бізнес такий — антикварний називається. Їздить по місту, по селах, по районах, старовинні речі в людей скуповує.

— Які речі?

— Ну, глечики різні чи ще щось. Я в те не особливо входжу.

— Тоді чого боїшся? — втрутився Богдан.

— Я не його боюся. Той, другий, чорний — ото опудало. Він не тутешній, але частенько тут ошивається. Люди його Туманом прозвали, бо постійно туману напустить. Де живе — не знаю, зате чула: темними справами займається. Купив у тітки на сусідній вулиці стару тріснуту ікону. Потім вона бігала, кричала — гроші фальшиві.

— І що? — не витримав Данило.

— Нічого, — розвела руками Галка. — Туман цей чорний ніде не ховався, прийшов до сусідки, про щось поговорили — і перестала кричати. Каже всім — помилилася.

— Для чого йому стара ікона? Богу молитися? — поцікавився Богдан.

— Не вірять він, кажуть, ні в Бога, ні в чорта. Сам собі сатана, — зітхнула дівчинка. — Є ж такі люди, нікуди від них не дінешся.

Хлопці перезирнулися.

— Так, всякі люди є, — погодився Данило. — Тільки ти тут яким боком?

— Дуже просто. Ми з Футболом любимо тут гуляти. І якось помітила я в цих краях Тумана, ошивався біля маєтку, наче хотів щось знайти. Знаю, що про нього люди говорять. Та ще й мама наказувала: побачиш його — тримайся

подалі. Ось і почала за ним стежити. Просто так, знічев'я. Якимось він помітив мене. Нічого не зробив, просто нагнав геть. Але так при цьому подивився — не повірите, наче з'їсти хотів.

— Ага! — реготнув Богдан. — Точно, справжній людоджер! Хрум — і немає тебе!

— Даремно ти смієшся, — зупинив друга Данило, — у тому, що каже Галка, щось є. Цей Туман мені теж здався страшним чоловіком. Про людоджера сильно сказано, але що він задумав якусь капость — це точно. То кажеш, він частенько в цих місцях крутиться?

— Останнім часом досить часто, — кивнула Галка. — Тому я й злякалася.

— Зате тепер ми щось знаємо! — гордо промовив Богдан. — Я таки правду казав учора: десь тут можуть бути заховані скарби. Інакше про що б вони так таємно говорили — твій людоджер та місцевий бізнесмен, який старовиною займається? Га?

Данило почухав потилицю.

— Про таких, як цей Туман, мені тато казав. Знайде десь старе поховання, могилу — розкопає її, знайде там срібну пряжку від пояса чи піхви від шаблі, золотом оздоблені, і продасть комусь за великі гроші.

— То й що? — не зрозумів Богдан. — Ну, ясно, не можна могили розкопувати. Але ж люди он рибу ловлять і теж улов за гроші продають.

— Ти, Бодю, рибу зі скарбами не ривняй! — обурився його невіглаством Данило. — Скарби — це наша історія, цінності, розумієш? Їх у музей треба, а такі Тумани різним багатим бандитам продають. Вони їх або переплавляють на коштовний метал, або приватним колекціонерам сплавляють.

— То й що? — далі не розумів Богдан.

— Незаконно це, розумієш? Злочин. Тато казав, що за таке судять і в тюрму саджають. Тільки зловити таких Туманів на гарячому дуже складно. Ви як хочете, а перевірити все це треба, — вирішив він. — Очей з обох пропоную найближчим часом не спускати. Галко, покажеш, де цей дядько Сашко живе?

— Покажу. Тільки з вами буду! — до дівчинки повернулася зухвала впертість.

— Давай, — легко погодився Данько. — Але тоді доведеться тобі кудись свого Футбола приховати. Він же хвостом за тобою тягається. Птах дуже прикметний, і ми лишатися непоміченими не зможемо. Годиться?

— Він образиться, — зітхнула Галка.

— Отже, — підсумував Богдан, — тобі доведеться чекати звісток від нас.

Перед тим, як рушити в бік міста, дівчинка трохи затрималась. Вона позбирала розкидані ромашки. Вийшов досить великий оберемок. Хлопців це потішило, хоча вони й не стрималися — кинули один на одного ворожі бісики.

Розділ 12

У якому всі за всіма стежать

Вирішили друзі найперше з наокуляреного дядька Сашка очей не спускати — і не прогадали.

Жив Немировський у приватному будинку, до якого саме робітники другий поверх прибудовували. Тож хазяїн був там, віддавав якісь команди, про щось говорив з бригадиром. Знову друзям пощастило: напроти будинку хтось висадив бузкові кущі, вони встигли розростися і стали для них чудовим сховком. Ба навіть

більше: поряд якась добра душа лавку вкопала, тому ховатися і стежити за будинком з цього місця виявилось досить зручно.

А коли дядько Сашко нарешті з двору вийшов, хлопці остаточно зрозуміли: сьогодні їхній день. Бо йшов він пішки. Аби на машині їхав, довелося б за ним бігти і точно викрити себе, ще нічого й не почавши. Чому дядько Немировський вирішив нині пішки прогулятися, хлопці не мали зеленого поняття.

Ходили за ним друзі назирці до обіду. І нічого цікавого не виходили. Спочатку дядько Сашко на базар зайшов, з кількома людьми привітався, з кимось довше поговорив, а з одним чоловіком зайшов навіть у невеличке прибазарне кафе — «Завітай» називається. Взяли чоловіки по кухлю пива, сидять собі, пиво поцмулюють, про щось неквапом теревеняють.

Так вони смачно це робили — аж хлопцям самим пити захотілося. Пошукали очима по базару — ніде квасу не наливають. Зате стовбичить холодильник, кока-колою напханий. Трошки кишенькових грошей в обох було. Залишивши чоловіків пити пиво без нагляду, бо нікуди не дінуться вони від свого пива, побігли друзі до холодильника. А коли купили

кока-коли, зробили по добрячому ковтку і обернулися, аби назад іти, враз зупинилися і позадували за червоний холодильник.

Там, де вони щойно стояли, вже примостився знайомий довговолосий чоловік у чорному — Туман. Ще й окуляри темні нап'ялив. Думає — замаскувався.

— Казав же ж я тобі, — прошепотів Данько, але Бодя шикнув на нього і Данько замовк.

Тим часом чоловіки допили пиво. Дядько Сашко підвівся, попрощався з товаришем і неквапом рушив з базару. Дочекавшись, поки він відійде далі, посунув за ним і Туман. А Данило з Богданом, дружно кинувши в смітник недопиту кока-колу, пішли за ним, тримаючись так, аби Туман їх не помітив.

Але той зовсім не хвилювався. Мабуть, припустити не міг, що хтось тут може за ним стежити, тим більше — двоє хлопчаків. Тільки нічого це стеження не дало. Дядько Сашко прогулявся містом, зайшов по дорозі у кілька магазинів, але довго там не затримувався. Туман у цей час ховався кудись у тінь і закурював цигарку, а хлопці — шукали дерев, кущів чи просто вклякали за рогом якогось будинку.

Ось так за кілька годин усі четверо дали таке

собі почесне коло містечком, повернувшись урешті-решт до хати дядька Сашка. Правда, біля хвіртки хазяїн усе ж роззирнувся довкола, але Туман вчасно ступив за стовбур великого дерева, а хлопці присіли в кущих кущиках біля чийогось паркана.

І тут сталося несподіване. За спинами хлопців почувся якийсь загрозливий рух, вони дружно обернулися і побачили за метр від себе знайому довгу шию та лису голову з міцним дзьобом. Ще мить — і знову, як тоді, це страусяче страховисько лупне по голові того, хто ближче сидить. Цього разу — Богдана .

Вихід — бігти тільки вперед. Це означало виказати себе, але була надія, що ніхто нічого не запідозрить. Ну, злякалися хлопці лютого страуса, якого майже все місто знає. Нічого дивного. Це все стрельнуло в голови одночасно обом, і мовби дало сигнал із стартового пістолета: зірвавшись просто з низького старту, хлопці вихором помчали вперед. Данило навіть узяв трошки праворуч, ледь не збивши з ніг Тумана. Цікаво було б глянути в його лице, тільки нема коли — прудкий птах наздоганяв.

Вулиця, на якій жив дядько Сашко, вела до річки. Туди й погнав своїх недругів Футбол. Тільки

все одно бігав він хоч і швидко, але хлопців підганяв страх. Проте попереду була річка, тож далі не було куди жертвам тікати. Тому хитрий страус збавив темп — куди ж вони дінуться?

Розуміли це й Данило з Богданом. Через те, не змовляючись, хлопці на повному ході влетіли в воду й одразу запрацювали руками, відгрибаючи від берега. Розчарований страус, від якого жертви уже вдруге за два дні ховалися у воді, почав виконувати на березі якийсь свій особистий ритуальний танок. Уся його поведінка красномовно промовляла: нікуди ви не дінетесь, хлоп'ята. Ми, мовляв, ще зустрінемось.

Аж тут і Галка наспіла. Захекалася, кіски мотиляються. Футбол побачив хазяйку і, як здалося хлопцям, це не додало йому гумору. Знову вона тут, і знову доведеться її слухатись. Та нічого не поробиш: повернувшись до друзів хвостом, страус гордо підійшов до Галки.

— Чого ви там сидите? Виходьте, не зачепить! — махнуло дівчисько рукою, а другою гладила Футбола по спині.

— А чого це він раптом біля нас опинився? — підозріло крикнув Богдан, не поспішаючи виходити з води. — Він же сам без тебе майже не ходить. Куди ти — туди й він, правильно?

— То й що?

— А те! — встрияв Данило. — Ми ж домовлялися: ти з нами не ходиш! А ти не послухалась, і теж вирішила в сищиків-розбійників погратися. Страусисько за тобою поперся, от і маєш: мало не провалила всю операцію.

— То ви граєтеся? — знущально перепитала Галка. — Для вас усе це — гра, як футбол?

Почувши своє ім'я, страус стрепенувся і кумедно закрутив головою.

— Ні, це ти граєшся! — заперечив Богдан. — Для дівчат такі речі, як забава. А ми взялися до справи серйозно. Тепер ти нам тільки заважаєш!

— Он воно як! Ти бач! — Галка за звичкою вперла руки в боки, навіть ногою тупнула: — То я вам про все розказала, на таємницю вивела, а тепер уже й зайвою стала? Нічого не вийде! Або разом будемо, або... — вона запнулася.

— Або що? — перепитав Данько.

— Не знаю, — чесно зізналася Галка. — Може, вам теє... Ну, якось подружитися з Футбиком? Тоді він вас не чіпатиме, га? У мене ж вийшло.

Друзі презирнулися.

— Знаєш, а це ідея, — погодився Богдан. — Тільки як же ти з ним упоралась?

— Осідлала, — чесно призналася Галка.

Розділ 13

**У якому відбувається
велике страусяче родео**

На берег друзі вибралися мовчки.

Роздяглися, розклали шорти й футболки на траві, підставили сонцю мокрі тіла. Стояли так і далі мовчали: Галка справді видала несподівану новину. Нарешті Данько запитав:

— Хіба на страусах катаються?

— Сама бачила! — охоче відповіла Галка. —

Нам газету районну приносять, то там про нову страусячу ферму писали. Ну й, звісно, фотографії були — один чоловік на птахові верхи скаче. От я й вирішила спробувати.

Відчуваючи, що тут і далі говорять про нього, Футбол гордовито виставив уперед груди, набундючився і став схожий на якогось далекого родича бабиного індика.

А Галка вела далі:

— Коли Футбол до нас забіг, він тоді ще Футболом не був. Я сама вдома була, всі по роботах. Він спочатку теж на мене кидався. А тоді я згадала ту фотографію. І ще про ковбоїв по телевізору бачила. Кожен, хто об'їздить дикого скакуна, стає його хазяїном. Ну й подружиться зі скакуном. Подумала — чом би не спробувати? Обережно вилізла на дах курника, дочекалася, поки страус підійде, і сповзла йому на спину.

— Скинув?

— Хотів. Тільки я міцно обхопила його руками. Пробіг коло по двору, тоді став спокійно. Усе, визнав. Тепер, бачте, всюди за мною вештається.

— То ти пропонуєш і нам спробувати його об'їздити? — підсумував почуте Богдан.

— Треба бодай спробувати, — знизала плечима

Галка. — Бо так ми справді далеко не зйдемо. З Футболом краще дружити, правда, Футбіку?

Ніби розуміючи запитання, страус поважно кивнув головою. Це вийшло в нього так кумедно, що хлопці не втрималися — пирхнули. Цей дружний регіт птахові не сподобався: погрозливо клацнув дзьобом, підскочив на місці, махнув куценькими крилами. Галка знову поклала йому руку на бік, заспокоюючи, а потім дорікнула:

— Бачите, він ображається. Нервовий дуже.

— А якщо він такий нервовий, то, може, він нас узагалі покалічить? — буркнув Бодя.

— Боїтеся — так і скажіть! — відрубала дівчинка, і цим самим остаточно розвіяла останні хлопчачі сумніви.

— Отже, робимо так, — рішуче промовив Данило. — Богдан сідає мені на плечі, я акуратно підходжу до страуса — Галко, ти його якимось притримуй... ну, а потім Бодя сідає верхи...

— Дуже ти розумний! — завив Богдан. — Ні, звичайно, розумний, але — дуже. Ти ж мене не втримаєш, я від тебе на півголови вищий і на три кілограми важчий, — на підтвердження своїх слів він показав на свої боки. — А ось я тебе втримаю. Ти легший, з тебе й почнемо.

Данило хотів далі гарикатися. Він навіть готовий був робити так хоч до ранку, якби Галки поруч не було. Досить того, що Бодя при ній зараз відмовився першим пробувати щастя. Нехай це виглядає, наче він забоявся. Точно — так і виглядатиме! І Галка зрозуміє, теж не дурне дівчисько. Тому він легко погодився:

— Добре. Підставляй плечі — сам захотів.

Богдан присів. Данько сів йому на барана. Бодя обережно випростався, розвів ширше ноги, втримуючи рівновагу.

— Ух, не те я сказав... Слухай, ти ж важиш більше, ніж я думав! Це все бабині вареники...

— Нічого, нічого, тримайся, — підбадьорив його Данько, прицмокнув губами: — Вйо-вйо, коняко!

— Сиди спокійно, — процідив Богдан, і — до Галки: — А ти птаха все ж таки притримай.

Страус дивився на вправи двох хлопців з цікавістю. Скориставшись тим, що Футбол стояв спокійно, Богдан підійшов до нього майже впритул. Страус зробив крок убік. Бодя посунув за ним. Коли Данило навис над могутньою страусащою спиною, то скомандував чомусь тихим голосом:

— Пускай!

Богдан перестав тримати друга за ноги. Данько незграбно сповз на широку пташину спину і відразу обхопив страуса ногами так сильно, як тільки міг. Пальці вчепилися в пір'я. Та наступної миті він уже летів на траву, а страусяка люто застрибав над ним. Перекотившись, Данило скочив на ноги. Якби Галка не свиснула, скривджений у найкращих своїх почуттях Футбол точно умегелив би його своїм дзьобом.

— Цілий? — запитав, підбігши, Богдан.

— Нормально, — буркнув Данько, чухаючи забите місце. — У-у, курка драна...

— Гей, ви, обережніше з язиком! — попередила Галка.

Богдан зітхнув і рішуче закусив нижню губу.

— То ти — так?! Ну, тримайся. Людина — цар природи!

Рвонувши з місця, хлопець розігнався і спробував заскочити верхи на страуса, наче стрибав на спортивний фізкультурний снаряд. Але в останній момент Футбол відбіг, і Богдан теж опинився на землі, тримаючи в кулаці видране пташине перо.

— Ах, так? — вигукнув Богдан, підвівся і жбурнув перо під ноги: — Данько, біжи сюди! Зараз не так зробимо. Триматимеш його, Галко?

— Боюся, він скоро розсердиться остаточно, — попередила дівчинка.

— А я вже розсердився! — відповів Бодя. — Подивимося, хто за кого сердитіший!

Знову наблизившись до Футбола, він став поруч із ним рачки. Усе зрозумівши, Данило прудко, хоча й обережно, став ногами йому на спину, а тоді, тримаючись за птаха, виліз на нього і тепер вчепився так міцно, як міг.

Страус, відчувши на собі небажаного вершника, пострибав геть. Данько відчув, що сповзає, і з криком втиснувся в пташину спину, яка просто таки ходила під ним ходором. Зробивши довкола хазяйки два кола, Футбол раптом укляк, видувив із себе дивний звук, а тоді зовсім перестав опиратися вершникові. Данило поволі випростався. Страус зробив кілька кроків, повернув до «пасажира» голову і кілька разів кумедно кивнув.

— Все, вдалося! — заплескала в долоні Галка і навіть підстрибнула: — Молодчина, Данилку!

Від цих слів запалали щоки не лише в переможця Данька, а й у Богдана. Аби він ще не так по-жаб'ячому впав зараз. Данило теж упав, але не так ганебно. В усякому разі Боді так здалося. Тому він гукнув другові:

— Злазь, ковбой! Тепер — моя черга!

Переможець ковзнув униз, навіть попестив Футбола за шию. Птах не опирався — таки справді визнав його, нечиста сила... Нічого не питаючи в друга, Данько теж став навкарачки. Але в Богдана виник інший план.

— Де твій м'ячик, Галко? — запитав він.

— У куці закинула, коли сюди бігла.

Нічого не кажучи, Бодя сховався по м'яча. Вгледівши улюблену забаву, страус помітно пожвавився. А Богдан, підкинувши м'яч угору, почав підбивати його ногою в повітрі, голосно рахуючи:

— Раз, два, три, чотири, п'ять, шість, сім, вісім!

На рахунок «дев'ять» страус уже був поруч. Не довго думаючи, хлопець відпасував йому. Птах слухняно погнав за м'ячем, наздогнав, буцнув ногою. Настала Богданова черга приймати пас. Так, копаючи м'яча, він погнав уперед по берегу. Страус підстрибом помчав за ним, наздогнав, обігнав, отримав пас і знову буцнув хлопцеві.

Галка з Данилом дивилися на цих дивних футболістів — і повірити не могли. Моталися ще такі недавні вороги недовго, та цього цілком вистачило, аби страус визнав Богдана за свого,

підпустив до себе, дозволив сісти верхи і так само зробив коло пошани під дружні оплески. Злізши зі спини приборканого птаха, Богдан по-клоунськи вклонився глядачам. Данило потис другові руку, визнаючи його винахідливість. А Галка аж тепер сказала:

— Знаєте, хлопці, чого ви домоглися? Тепер Футбик від вас тим паче не відстане!

Цього тільки не вистачало...

Розділ 14

У якому наші герої б'ють вікна

Вихід друзі знайшли аж під вечір.

Звичайно, це добре, що страус тепер їм не ворог, а друг. Але погано, що цей друг може цілий день бігати за ними, наче прив'язаний. Та й Галка тепер точно не відчепиться. Зате вночі і страус, і Галка сплять. Отже, вирішив Данило, можна продовжити стеження вночі. Тим більше, що в цю пору може статися щось цікавіше, ніж вони бачили вдень.

Сказано — зроблено.

В бабусиному сарайчику знайшлися ще вудки замість втрачених. Тільки вони, ясна річ, для маскуванн'я й замилюванн'я очей. Хлопці ще й черв'яків підкопали, в коробочку з-під йогурту склали. Сказати б, приготувалися до нічної риболовлі. Ночі зараз місячні, світлі, риба в такий час краще клює. Ну, це так можна пояснити, коли хтось запитає.

Тільки зайшло сонце, вони взяли з собою приготовані бабусею Вірою бутерброди з салом і вийшли з двору. Та щойно вийшли — з затятих рибалок перетворилися на двох утаємничених сищиків. Обережно пробралися тихими й безлюдними в такий час містечковими вулицями до хати дядька Сашка.

І тут Богдан зробив ризикований крок.

Хлопці про це домовлялися наперед, але все одно могли собі нашкодити. Бо ж раптом, припустили вони, їхнє місце в бузкових кущах уже освоїв чорний Туман? І наткнутися там на нього — ото буде справжня пригода з сумним закінченням. Тому вирішили перевірити. Знайшов Богдан на землі не дуже великий, але й не маленький камінець, замахнувся коротко і по-жбурих у самий центр куща.

Нічого. Жодного руху. Ніхто не вискочив звідти з лайкою. А кидати Богдан умів сильно. За те, що камінь до лавки долетів, міг голову дати на відсіч. Ну, нема там нікого — і добре. Обережно, короткими перебіжками добігли хлопці до своєї схованки, розчинилися в куцах, причаїлися.

Тільки марно. Не світилися вікна в хаті. Може, дядько Сашко спати вже ліг? Та навряд. Годинник показував за чверть десяту вечора. Час, як прийнято казати, дитячий. Дядько міг піти кудись по справах або просто в гості. Тим більше, що за вечерею Данило ненав'язливо випитав у бабусі Віри: дружина Немировського і двоє синів зараз на морі відпочивають. Хазяїн сам удома, будівництвом керує. А під вечір, раз нічого в хаті не тримає, таки й справді міг кудись піти.

Хлопці не домовлялися, скільки тут сидітимуть. Не знали також, що хочуть висидіти. Та одразу йти геть і визнавати марність зусиль і фактичну поразку не дуже хотілося. Тому порадилися вони пошепки і вирішили годинки з півтори початувати — для того, аби совість була чиста.

Хвилин сорок сиділи, зовсім знудилися. А потім — почалося. Причому так швидко, що хлопці ледве встигли зрозуміти, що відбувається.

А відбувалося таке: у місячному сяйві виринула темна людська постать. Чорний чоловік рухався дуже тихо, скрадався, наче чорний котисько, та все ж зі своєї схованки Данило з Богданом його впізнали. Довговолоного Тумана вони тепер, здається, впізнають навіть із заплющеними очима.

Підійшовши до високого паркана, що оточував хату Немировського, Туман скочив, учепився довгими руками за край і почав сіпатися, звиваючись вужем і намагаючись підтягнутися. Він допомагав собі ногами, а якби пустив у хід зуби — ніхто б не здивувався. Нарешті ціною неймовірних зусиль Туманові вдалося видертися на паркан. Осідлавши його, він обережно перекинув на той бік спочатку одну ногу, потім — другу, а тоді стрибнув униз і зник з очей.

Не витримавши, хлопці вискочили зі своєї схованки, кинулися до паркана — і тут-таки завмерли серед вулиці. Справді, що робити далі і чи треба взагалі щось робити, вони не знали. Туман, очевидно, мав змогу цілий день до вечора не спускати з дядька Сашка очей і, швидше за все, точно дізнався, що в цей час хазяїна вдома не буде. Тому можна сміливо вдиратися в хату.

— Чого йому треба? — тихо запитав Богдан.

— Я знаю так само, як і ти, — огризнувся у відповідь Данило. — У гості так не ходять — це факт. Питання інше: що нам робити? Куди бігти? Кого гукати? Він же точно хоче щось поцупити.

Наче на підтвердження Данькових слів у одному з темних вікон будинку блиснуло слабеньке світло. Ліхтарик. Туман присвічував собі ліхтариком. Світло в інші кімнати не переміщалося, лише рухалося. З чого хлопці зрозуміли: нічний злодій знайшов саме ту кімнату, яка потрібна, і тепер шукає те, за чим прийшов. Ще трохи — і знайде, а тоді запросто втече. Просто в них на очах.

Першим оговтався Данило. Піднявши з землі камінець, він підкинув його на руці, спробував замахнутися, а тоді штовхнув Богдана ліктем:

— Зможеш докинути?

— Що? Куди? — не зрозумів той.

— Жбурляй каміння у вікна. Бий скло. Давай, не стій стовпом!

Більше нічого пояснювати не треба було. На фізкультурі у школі вони вже кидали учбові металеві гранати на дальність, і рівних у цій справі Богданові Майстренку не було. До того ж

мало ви знайдете хлопчаків, особливо — свого віку, у яких би хоч раз не виникало бажання шпурнути каменюкою в шибку і розтрощити її. Навіть не думаючи, для чого це потрібно, лише цілком довіряючи своєму розумному другові, Бодя взяв у нього камінь, замахнувся — р-раз!

Дзень-нь-нь!

Камінців під ногами валялося досить — дядько Сашко саме завозив на подвір'я щєбінь. Нахилившись, Богдан взяв ще один, замахнувся — р-раз!

Дзень-нь-нь!

Шибки розліталися в темряві з веселим дзвоном. Камінців Богдан не жалів — прицільно лупив по вікну, цілячись на світло від ліхтарика. Після третього попадання воно згасло, а після п'ятого друзі вирішили, що досить, і поспішили назад у свій сховок.

Дуже вчасно!

Через паркан не переліз — незграбно перевалився Туман, упав навкарачки і кілька перших метрів рачкував. Тоді звівся на рівні ноги і, озираючись, чкурнув у темряву. Подія, що сталася за мить, приголомшила хлопців — засвітилися всі вікна будинку дядька Сашка. Сам він вискочив за хвіртку, пробіг трошки вперед, потім зупинився серед вулиці і закричав:

— Стій! Ану, стій! Ох ти ж чорт!

Ну, а далі трапилося те, від чого кров захо-лола в жилах обох порушників нічного спокою. Їхні серця, здавалося, завмерли і тьовхнули кудись униз: ззаду щось зашурхотіло, чиїсь міцні руки лягли на їхні потилиці, і над головами почувся голос:

— Ось де вони! Вилазьте бігом!

Розділ 15

У якому друзям Широ дякують за жуліганство

Не даючи озирнутися, хтось сильний штовхнув друзів уперед.

Вони вилетіли з кущів і опинилися просто перед розлюченим дядьком Сашком. Лише тепер побачили кремезного чоловіка, голого по пояс, босого, в самих шортах, зроблених із обрізаних джинсів.

— Що тут у тебе, сусіде? — пробасував він. —

Я думав, ввижається мені від спеки, а так і є — хтось під моїм парканом у бужку шурує. Потім дзенькіт чую, крики твої. Еге, думаю, треба ловити злодюжок, поки куці ще ворухнуться. Знаєш цих бандитів?

— Та знаю, — вже не так люто промовив дядько Сашко. — Що ж я вам зробив, га, Даньку? Це, Гришо, — звернувся він до сусіди, — знаєш, чий син? Миколи Ланового!

— І оце Кольчин синок в гості приїхав і серед ночі вікна людям б'є? — не проговорив — прогарчав сусід Гришко.

— Та ні, ми нічого... — пробелькотів Богдан.

— Ви послушайте! — впевненіше заговорив Данило. — Не так усе було! До вашої хати злодій заліз, ну, ми не знали, що робити, почали камінцями вікна бити! З переляку, правда! Бачте, він же втік! Утік же!

— І справді тікав хтось, — уже без злості сказав дядько Сашко. — Добре, гайда до хати. Куди він ліз? Там усе й розкажете.

У кімнаті, куди всі зайшли, справді панував розгардіяш. І причиною цього погрому точно було не кинуте в вікно каміння. На столі в кутку — комп'ютер, поряд — розкидані папери, шухляди з ящиків вивернуті на підлогу.

— Оце, Гришко, я апартаменти під кабінет приспособив, — пояснив дядько Сашко. — Тут я працюю, справи свої веду. Знаєш, щось у мене сьогодні під вечір голова розболілася. Дай, думаю, раніше спати ляжу. Коли чую — такий гармидер. Поспав, значить.

— Ти б у міліцію подзвонив, — порадив сусіда.

— Встигну ще. Мені цікаво рятівників своїх послухати. Як воно все було, хлоп'ята? Ви ж не спеціально тут крутилися?

Щось у цьому запитанні Данилові не сподобалося, тому він затарабанив:

— Ми сюдою на рибалку йшли, на нічну. Кажуть, вночі краще клює...

— Ну, це в кого як, — перебив сусіда. — Коли я з сіткою вийду — у мене і вдень риба буде.

— Давайте далі, — відмахнувся від нього Немировський. — Не слухайте цього старого бракон'єра.

— Ну, то ми взяли вудки й пішли. Он там вони валяються. Можете подивитися...

— Подивимось, Даньку, подивимось. Ти по ділу говори.

— Ми саме на вашу вулицю завернули, коли дивимось — хтось до вас через паркан лізе. Кому кричати, кого гукати? Ми навіть не знали, що ви

вдома спите. Ото й почали вікна бити. Налякали...

Для переконливості Данило шморгнув носом.

— Отже, з переляку шибки били? — перепитав дядько Сашко.

— Угу...

— І з переляку злодія налякали?

— Виходить, так...

— Усім би так, Гришо, лякатися. Молодці! Натє! — і хазяїн простяг свою широку долоню.

Данило не одразу зрозумів, та Богдан перший скумекав — з усієї сили, по-дорослому ляснув по долоні. Данько ж потиснув простягнуту руку обережно, усе ще підозрюючи якийсь підступ. А раптом не вдалося дядька Сашка отак просто обкрутити? Хоча... все це настільки неймовірно, що цілком може бути правдою.

— Молодці! — повторив дядько Сашко. — Даньку, я твоєму батькові подзвоню обов'язково, за сина подякую. Як приїде — з мене могорич. Вам щось треба?

Хлопці дружно замотали головами.

— Ну, це якось залагодимо, — діловито потер руки Немировський. — Добре, козаки, будьте тут. А ми з тобою, Грицю, міліцію усе ж таки смикнемо. Поставимо до відома, що в місті квартирний злодій об'явився.

Чоловіки швидко вийшли з кімнати. Данило покрутив головою і помітив — телефонного апарату в кабінеті не було.

— Дзвонити пішли, — сказав він уголос сам до себе.

— А нам з того що? — поцікавився Богдан.

— Поки що нічого. Здається, викрутилися. Цікаво, чому Туман заліз саме сюди, в цю кімнату?

— Сказали ж тобі — кабінет. Працює тут людина.

— Так, — Данько глянув собі під ноги.

Він стояв на розкиданих папірцях. Нагнувся, підняв один, розгорнув. Якісь цифри, графіки, нічого не зрозуміло. Кинув, підняв другий. Карлючки. Ще один аркуш. Гм, тут віршик якийсь, доволі розбірливо написано...

Почувши кроки, Данило машинально зібгав аркуш і, сам не знаючи навіщо, запхав собі в кишеню джинсів. Вчасно — чоловіки повернулися.

— Ну, міліція зараз буде. Ви розгледіли злодія?

— Темно ж, — буркнув Богдан.

— Темно, — погодився дядько Сашко. — Отже, зробимо так: нема чого вам тут крутитися. Про вас я нічого не сказав. Колька Лановий не про-

бачить, якщо я його сина в кримінал утягну, нехай навіть такий дрібний. Раз так, хлоп'ята, — мотайте звідси! — він навіть ляснув себе по стегну долонею. — Хутко! Про рибу вам сьогодні краще забути. Спати лягайте. І не вештайтеся ночами.

Двічі повторювати друзям не треба було — миттю здиміли.

Розділ 16

У якому наші герої читають вірші

Про аркуш у кишені Данько згадав лише вранці. Не до того було: повернувшись тоді додому, хлопці ніяк не могли заспокоїтися — до пізньої ночі пошепки говорили про нічну пригоду. Цікаво, що ж хотів знайти лиховісний Туман у кабінеті свого приятеля. І що, своєю чергою, ховав від його очей дядько Сашко Немировський. Бо, за Даниловими словами, якби

один нічого не ховав, то другий нічого б не шукав. Та ще й так, по-зłodійському.

Так ні до чого й не домовившись, полягали вони спати.

А коли вранці Данько натягав джинси, щось шелеснуло. Витяг зіжмаканий аркуш, усе згадав і розгорнув. Ще вчора його здивували віршики — невже дядько Сашко в свої роки почав риму-вати? Тепер, насилу розбираючи «курячий» почерк Немировського, Данько прочитав:

*Поглянь на браму, сквану замками
І схвану умілими руками,
Де тьма і вільглість осідають вглиб.
Вона в пільму засмоктує проміння,
А далі за оздобою каміння
Лиш темне дно, мов хованка для риб.*

*Мій добрий друже, для мандрівника,
А надто для його виправи,
Є знахідка прадавня і важка...
Тож поспішай до лицарської справи,
Облиш усе, крім мудрої забави,
Коли чекає золота ріка.*

Знизав Данило плечима, перечитав ще раз, а потім — знову, вже вголос. Богдан, вислухавши це, так само нічого не зрозумів.

— Що з того? Ти в нас розумний, ти й думай. Може, тут узагалі нема чого думати — цей ваш дядько Сашко вирішив поетом стати. Он скільки людей віршувати починають. Батько мій — і той колись бавився. Бувало, візьме гітару, кілки по-підкручує, дістає якийсь старий зошит, розгортає і каже: «Дивись, синку, колись і ми в походи ходили, біля вогнищ пісні співали. Бардівська пісня називається. Тепер цього нема, і ким ви повиростаєте?» Коротше, все в такому дусі.

— Не скажи, — замислено мовив Данько. — Тут щось інше. Тільки що саме — не знаю. Але чимось від цих віршиків відгонить. Наче, розумієш, вони не тепер писалися, а колись, давно-давно. Чому в мене такі відчуття — не поясню тобі. Не можу поки що. Мене, Бодько, інше цікавить: чи не шукав Туман у дядька Сашка того, чого не знайшов у покинутому маєтку?

— Та ж вони там обоє були! — вигукнув Богдан.

— Обоє, — погодився Данило. — Через те я й кажу — вони щось шукають, тільки роблять це наввипередки. Причому, — він багатозначно підніс вказівного пальця, — кожен знає, що треба

шукати. Але ніхто з них не знає, де. Туман підозрює, що дядько Сашко бреше. Тому й стежить за ним.

— Що ще шукати в покинутих старовинних маєтках? Тільки скарб! — вкотре завів улюблену пісню Богдан. — Не привидів же їхніх власників? Ех, дізнатися б, хто вони були, ті власники... Ти ж казав, що наче знаєш.

— Насправді я майже нічого й не знаю, — зітхнув Данило. — Тата не дуже уважно слухав, коли він розповідав. Та й він не все знає.

За сніданком бабуся Віра знову посміялася з рибалок-невдах, але робила це по-доброму, щоб не образити. Хлопці, щоправда, і не збиралися ображатися — про інше думали. Нарешті Данило сказав:

— Нам, бабусю, в школі сказали за літо твір написати. Щось про історію рідного краю. Ну, про Київ у нас усі все знають, а ось тут є різні цікаві історії. Хоча б про той покинутий маєток. Мені ще тато колись розповідав, тільки ж нема його зараз удома...

— Не біда, — відмахнулася бабуся Віра. — Сходіть, дітки, до діда Гайдамаки. Він раніше директором нашого музею працював. Тепер він на пенсії і сторожує там же — дуже прив'язався

до того місця. Він охоче все розкаже, бо любить на такі теми побазікати.

Хлопці презирнулися.

— Це який Гайдамака? — обережно запитав Данило. — В нього онука немає часом?

— Чого ж, є! Тільки не треба вам із ним дружбу заводити. У кого той Льонька вдався і що з нього виросте — ніхто не знає. Одне слово — бандит, прости Господи! — і бабуся Віра швиденько перехрестилася.

Подобиці хлопців і не цікавили. Хто-хто, а вони вже добре знали, хто такий Льонька Гайдамака і з чим його їдять.

Ось як доведеться знову зустрітися...

— Галці скажемо? — запитав Богдан.

— З одного боку, годилося б. Може, вона щось і знає, — почухав потилицю Данило. — А з іншого — поки що хвалитися нічим.

— А тобі так хочеться перед нею похвалитися? — підкусьнув Богдан.

— Скажеш таке, — знітився Данило, і Богдан зрозумів, що другові справді хочеться похвалитися перед цим дівчиськом. Так само, як і йому.

— Ну, то поки що без неї обійдемося, — зробив висновок Богдан. — Гайда до Гайдамаки.

Розділ 17

У якому говорять про козацький скарб і згадують золоту булаву

Знайшли друзі Гайдамаку з компанією там, де й завжди — на березі річки.

Лежала компанія у повному складі на піщаному березі, засмагала і явно нудилася. Побачивши Данила з Богданом, ватага насторожилася, а Льонька навіть неквапом піднявся назустріч.

— Здоров, — привітався Данько миролюбно.

— І вам не хворіти, — буркнув у відповідь той. — Рибу ловити прийшли?

— Ну її, ту рибу! — махнув рукою Данило. — Нам би з тобою переговорити. Сам на сам.

— А в мене секретів нема, — з викликом, підкреслено голосно заявив Льонька.

— Зате в нас є, — втрутився Богдан. — Давай на пару слів. Поміч твоя потрібна.

Стенувши плечима, Гайдамака неквапом підійшов до вчорашніх ворогів. Вони відійшли трохи далі вбік, і Данило відразу почав:

— Нам би з дідом твоїм познайомитись.

— О, а це ще для чого? — широко здивувався Льонька.

— Хочемо поговорити з ним. Він же, кажуть, усі місцеві легенди знає. А нам, гм, для школи треба, ось...

— Ха! — реготнув Льонька. — Бачиш, он там цап пасеться, травичку скубе? Йому розкажеш! Не нада нас дурить!

— Де ж ми тебе дуримо? — поцікавився Данило.

— Поки що не знаю. Тільки умова в мене така: я вас до діда, так і бути, заведу, але послухаю, про що ви з ним говорити будете.

Перш ніж Данило устиг щось сказати, Богдан простяг Льоньці руку:

— Годиться! По руках! Але до діда йдемо негайно!

Простягнувши руку Гайдамака потиснув і побіг за одягом. Данило тим часом невдоволено зиркнув на Богдана.

— Ти для чого йому пообіцяв?

— А що? Думаєш, він щось допне? Так швидше домовимось.

— Дивись, — зітхнув Данило і, коли наспів Льонька, друзі пішли за ним.

Жив старий Гайдамака недалеко від невеличкого міського краєзнавчого музею — так на роботу ходити ближче. На онука зиркнув суворо, на Данила з Богданом — недовірливо. «Ще б пак, — подумав Данько. — На Льоньку в містечку люди хрестяться. З ким він ще дружбу водитиме? З такими, як сам».

— Ось, діду, це до тебе. Справа в них якась, — сказав Льонька і підштовхнув до нього хлопців, а сам відійшов на кілька кроків назад і з неприязною йому скромністю сів на табуретку.

Тим часом друзі встигли роззирнутися. Уся дідова кімната була картинами старовинними завішана. Переважно портрети пишних чоловіків у дорогому вбранні. Зрозумів Данило — це козацька старшина. А в кутку, просто над

кріслом, у якому сидів з великою старовинною книжкою на колінах дід Гайдамака, висіла картина з зображенням красивого будинку. Одразу їй не впізнати його, але Данило миттю збагнув — такий вигляд мав маєток полковника Лиховія в часи свого розквіту.

— Чиї будете? — суворо запитав дід.

— Я — баби Віри Ланової онук, Данило. Це мій друг Богдан. З Києва ми.

Після цих слів прикрашене пишними вусами дідове обличчя відразу перестало бути таким суворим. Воно розпливлося в посмішці, і став він раптом дуже схожий на діда Панаса, казкаря, про якого тато дуже багато Данькові розповідав і навіть на фотографії показував.

— Отже, Миколи Ланового синок? Розумний чоловік, знаю і поважаю. Сідайте, хлопці. Не думав, що в мого бусурмана такі друзі. Ну, сідайте, кажіть.

Скосувавши очі на Льоньку, якого при слові «друзі» справді пересмикнуло, Данило підсунув до себе клишоногого стільця і примостився на ньому. Поруч на іншому стільці вмовився Богдан.

— Бабуся Віра сказала, що краще за вас про панський маєток ніхто не знає. А нам у школі

задали... ну... щось типу твору написати... — повторив свою історію Данило.

— Бачте, згадали! — пробурчав дід. — Тепер не тільки у школах про історію починають говорити. А колись же... А, ну їх! — відмахнувся він, наче від мухи: — То що саме вам цікаво?

— Можливо, є в панського маєтку якась своя таємниця чи загадка, ще не розгадана?

— Аякже! Тільки в нас її всі, кому треба, знають! — розвів дід руками. — І Микола, батько твій, теж сто разів її чув. Правда, серйозно її ніхто не сприймає. У привидів частіше вірять.

За їхніми спинами гмикнув Льонька. Тільки дід не звернув на це уваги, захопився:

— Історія, хлопчики, дуже проста. Тому, що складна — отак буває. Служив, бачте, старий козацький полковник Іван Лиховій Україні вірою і правдою. Ось він, — показав господар на один портрет, з якого суворо дивився пан у гаптованому золотом жупані та з масивною шаблюкою в руці. — Мало портретів збереглося. А художники любили його малювати. Бо, до всього іншого, був козацький полковник не лише мужній вояка, а й освічена людина. Довелося йому колись побувати в турецькому полоні. То він там шахи освоїв і навіть свободу собі виграв!

Уявляєте, хлопці: зіграв з турецьким пашою сім партій. Якби програв — скарали б на горло. Але він виграв — і став вільний! Ось так... Коли з полону повернувся — золоту булаву з рук самого гетьмана отримав. Не якась там позолота: щире золото. Переплавили цілий казан турецьких золотих монет, аби її зробити.

Почувши ці слова, друзі презирнулися. Немировський з Туманом теж згадували тоді про якусь булаву. Невже про цю саму? Богдан мимоволі стиснув кулаки, а в Данька — у того аж дух забило. А дід тим часом вів далі:

— Час ішов. Відкозакував своє полковник Лиховій, оселився тут і збудував родовий маєток. Двоє дітей у нього народилося — Петро й Павло. Тільки коли цариця Катерина почала козацькі вольності скасовувати, молодий Павло вирішив за Дунай разом з батьком іти, а Петро, старший за нього, зрадив і погодився цариці служити. Не витримав лихої звістки старий Лиховій: раптово зліг і вже не піднімався. Знав, що помирає. Та перед смертю вирішив зрадника покарати. Усе своє золото синам заповів, поділив багатство порівну. Тільки Павло свою частку отримав, а Петро міг її дістати лише після того, як знайде, де хитромудрий батько

ту бочку золотих червінців заховав. А в бочку, до річі, старий полковник і золоту булаву поклав. То ото, значить, перед самою смертю прикликав він до себе обох синів і сказав старшому: «Спадщина твоя лежить під королем. А знайти її допоможе грамота». Щоб зовсім заплутати зрадника, сказав: усе зберігається у братових паперах. Невдовзі старий помер. Поховали його, як і заповідав, на рідній землі. Тільки не збереглася могила — війська цариці багато козацьких могил із землею зрівняли.

Тут старий Гайдамака замовк і почав неквапом натоптувати люльку пахучим тютюном.

— Ну... і що далі? — не витримав Данило.

— А що далі? — дід розкурив люльку. — Зовсім утратив спокій Петро-зрадник. Брат йому маєток залишив, цариця титул дала, землі пожалувала, кріпаків. Але ж без грошей залишив Петра рідний батько! Та це ще півбіді: бо який же він пан без знаменитої батькової золотої булави? Тут чоловік наче збожеволів — почав козацький скарб шукати. Для цього навіть заліз у борги, знайшов лихих людей, аби відшукали Павла в чужих землях і папери в нього викрали. Так усе й зробили, як наказано. Тільки нічого в тих паперах не було. Та й самих паперів — гра-

мотка, на якій вірші написані. Так і сяк Петро ту грамоту перечитував, до віщунів і ворожок ходив — усе марно. Не пішла йому зрада на користь. Так і помер, заповівши дітям перед смертю свої борги і батьківську таємницю. Звідки я про це знаю? — хитро примружив дід око, наче читаючи думки зачарованих історією хлопців: — Понад сто років тому був тут один грамотний чоловік. Записував подібні історії, навіть книжку видав: «Староукраїнські тайни» називається. Там, серед іншого, і родову таємницю Лиховіїв описав. Була така книжка в панів Лиховіїв. Потім десь загубилася, тоді знайшлася десь і в нашому музеї зберігалася. Ну, а далі її в Київ, до історичного архіву передали. Ніби на реставрацію, тільки там вона й зосталася. У нашому музеї, коли чесно сказати, у ті часи важко було старовинні книги зберігати. Тепер можна, а тоді...

Він ладен був розповідати ще, але Данило акуратно, наскільки міг, розмову закруглив. Попрощалися з дідом сердечно. Коли йшли, він уже й на Льонька́ свого суворо не зиркав. Пообіцяли, звісно, заходити ще. Потім із Льонькою, який так нічого й не второпав, попрощалися.

А тоді — вперед, додому. Бо все тепер у них складалося у доладний пазл.

Розділ 18

У якому наші герої шукають короля

Спочатку вирішили у своїй кімнаті зачинитися. Потім передумали: бабуся Віра здивується, чого це вони в таку погоду в хаті сидять. Тому вмостилися собі в садку, під вишнею, і знову за вірш узялися. Бо тепер точно знали: це та сама зашифрована підказка, яку ніхто не міг до цього часу розгадати.

— Дивись, — почав Данило, — ось тут точно

йдеться про якийсь підземелля. «Тьма і вільглість осідають вглиб», потім — «Лиш темне дно, мов схованка для риб». Думаю, старий козак цю діжку з золотом та золотою булавою десь закопав.

— По-моєму, це й без віршика ясно, — не погодився Богдан. — Скарби зазвичай закопують у землю. І, я так собі думаю, що свого часу зрадник Петро усе довкола перекопав, наче той кріт. Якби все було так просто, Лиховій нічого б тут не шифрував.

— Воно-то так, — пошкріб потилицю Данило. — Тільки дивися: скарб під королем, знайти його допоможе грамота. Грамоту ми маємо. Мабуть, дядько Сашко в архівах ту книжку відшукав. Так що жодних сумнівів нема: грамота — це оцей загадковий віршик. Може, почнемо з короля? Спочатку треба знайти його, а вже тоді знову розшифровувати грамоту.

— Не так, — знову заперечив Богдан. — Прочитай його ще раз, тільки не вдумуйся в рядки. Я хоч у складанні віршів не великий спец, та глянь сюди: перша половина вірша говорить про якийсь підземелля, друга — про якийсь будинок, у якому відпочивають мандрівники. Може, треба шукати готель? Або місце, де постійний двір колись був.

Данило помовчав. Потім ще раз перечитав віршика, знову помовчав, тепер уже заплющивши очі. А коли розплющив їх, на обличчі заграла посмішка.

— Не знаю, хто там де відпочивав, але, здається, я знаю, де шукати короля. Гайда! Якщо правильно думаю — тоді все розповім!

Цілу дорогу до маєтку Данько вперто мовчав. А коли вони нарешті підійшли до старого будинку, він обійшов його, наблизився до парадного входу, прикрашеного старими облупленими колонами, і підняв голову. Прикрив долонею очі від сонця, наче козирком, примружився, вдивляючись у щось. Нарешті промовив, показуючи пальцем на фронтон даху:

— Дивись туди. Тільки уважно.

Богдан і собі придивився. Спочатку не побачив нічого, а тоді розгледів угорі темний контур якогось малюнка.

Малюнок дуже нагадував королівську корону.

— Щось бачу...

— Правильно! — переможно вигукнув Данько. — Я тільки тепер пригадав — мені цю корону тато колись показував. І розповів: господар маєтку спеціально замовив прикрасу зі щирого золота в формі корони, яку звелів прилашту-

вати в тому місці, щоб вона світилася на сонці і стала символом шляхетності козацького роду Лиховіїв. Таке він сам придумав. Потім, коли пани Лиховії тікали звідси від комуністів-зарізяків, нова влада корону здерла. Слід лишився. Ось тобі, Бодько, і король.

— Тобто ти хочеш сказати, «під королем» — це тут?

— Цілком може бути. Якесь підземелля під маєтком.

— Але ж шукали золото багато років. І шукачі були не дурніші за нас із тобою. Будинок облазили б насамперед. Ні, щось ти тут недодумав.

— Пішли глянемо, — рішуче сказав Данило.

Хлопці залізли всередину таким самим способом, як робили це вже кілька разів. Опинившись у потрощеній кімнаті, де навіть у нинішню спеку гуляв вітерець, вони розгубилися. Бо одна справа — щось собі придумати, а інша — коли правдивість своїх придумок треба на практиці доводити.

Та не встигли вони зробити кількох кроків, як Данько, глянувши у віконний отвір, раптом схопив Богдана за руку і присів, тягнучи друга за собою. А тоді швиденько порачкував до стіни під вікном. Бодя зробив так само, і коли вже

сидів під стіною, не втримався, привстав і обережно визирнув. Дуже хотів глянути, що так перелякало Данька.

Побачив.

Просто до маєтку ішов через поле патлатий лиховісний Туман. І був він у кількох кроках від будівлі. Богдан кивнув головою, наказуючи Данькові: «Роби, як я!», і хутко, рачки погнав до виходу, перебігаючи в сусідню кімнату. Данило кинувся за ним і мудро зробив: щойно заховалися хлопці за стіною, як поряд щось гупнуло — це Туман зістрибнув з підвіконня всередину. Хруснули камінці під його ногами.

Потім почувся свист: насвистуючи, він пройшов у велику залу.

Розділ 19

**У якому Данило з Богданом
бачать справжній пістолет**

Принишкили друзі, але цікавість пересилила страх.

Визирнули зі свого сховку і побачили Тумана: він міряв кроками залу, тримав руки в кишенях і щось насвистував собі під ніс. Нічого він не шукав, радше — чекав когось. І дочекався.

Через дверну пройму однієї з кімнат, розташованих навпроти, незабаром швидко зайшов дядько Сашко. Туман і далі тримав руки в кишенях, проте Немировський не збирався здоровкатися з ним. З того місця, де обоє стояли, побачити хлопців вони могли лише в тому разі, якби повернулися в цей бік. А вони стояли один навпроти одного, боком до невидимих їм глядачів. Вони не вважали за потрібне зиркати в різні боки, бо були переконані — нікого тут немає. Інакше б не призначили у цьому місці зустрічі.

У всякому разі, хлопцям хотілося в це вірити.

— Ти не запізнився, — промовив Туман, і голос його відбився луною в склепіннях зали. — Я точність люблю.

— Давай без передмов! — різко сказав дядько Сашко. — Вчора вночі — твоя робота?

— Я вночі не мав жодної роботи.

— Не клей дурня, Тумане! Крім тебе, ніхто вночі не міг залізти до мого кабінету! Думаєш, я не знаю, що ти з мене очей не спускаєш? Зумисне вчора під вечір із хати вийшов. Тільки ти ж не знаєш, що я потім городами назад вернувся! Якби тебе, падлюку, не налякали випадково, я б тебе там за шкірку точно зловив би!

— Не знаю я, пане Сашко, про що ти мені тут зараз говориш, — стояв на своєму Туман. — Були в тебе злодії вночі, можливо. Тільки лазити по чужих хатах через вікно — не мій профіль. У мене інший бізнес.

— Знаєш що, бізнесмене? Крім тебе, нікому мої папери не потрібні! Краще б ти віддав, що взяв. Ця задачка не для твоїх курячих мізків.

— Нічого я в тебе не брав! — огризнувся Туман.

— Брешеш і не червонієш! Ти мене доведеш колись!

Стиснув дядько Сашко кулаки, ступив до Тумана. А той залишився стояти на місці, тільки повільно праву руку з кишені вийняв.

Хлопці насилу стримали крик: рука стискала пістолет.

Не іграшковий. Ці люди давно в іграшки не бавляться. Зброя справжня, і, очевидно, стріляє.

— Стій, де стоїш! — просичав Туман.

Дядько Сашко зупинився, навіть мимоволі руки підняв і виставив перед собою.

— Молодець. Тепер — три кроки назад. Ось так, — задоволено мовив Туман, коли Немировський виконав наказ. — Продірявлю — не залатаєш! Стій і слухай: коли я розказав тобі цю історію про золоту булаву і попросив допо-

могти, то думав, що ми партнери і одну справу робимо. Тепер бачу: робимо одну справу, тільки нарізно. Це мене не влаштовує. Знайдеш ти це золото сам — куди подінеш? Сидітимеш на ньому, наче цар Кощій? Покупця я знайшов, скоро він тут буде. І краще ти чесно отримаєш свою половину грішми, ніж матимеш усе золото, за яке не зможеш навіть хліба в магазині купити. А заодно — булаву, яку нікому не зможеш показати. Може, ти й хитрий. Хитріший за мене. Але я битий у таких справах і розумніший. Подумай, що я сказав.

З цими словами Туман опустив пістолет, заховав його назад у кишеню, спокійно розвернувся і, насвистуючи, зник у одній з численних кімнат. Потупцявши трохи на місці, пішов собі й дядько Сашко, тільки в протилежний бік.

А коли вже всі розійшлися, заспішили звідси й хлопці.

Але відійшли недалеко: з кущів вийшла Галка і заступила дорогу.

Розділ 20

**У якому сварка з Галкою
і поява дядька Семена псують
друзям життя**

— То ось ви які?! — у голосі дівчинки бри-
ніли одночасно лють і образа.

— Ти чого? — Данько зробив крок до неї,
протяг руку, та вона вдарила по ній долонею:

— Півмістечка уже гуде, як двоє юних рибалок
уночі злодія прогнали від хати Немировського.
Тепер вони, бач, два герої, а ми з Футбиком

пролітаємо? — здавалося, ще трошки — і Галка заплаче.

— А страус твій тут до чого?

Не забарився й птах, легкий на спомин. Вистромив довгу шию з кущів, приязно клацнув новим друзям дзьобом.

— Та ми тут узагалі вам ні до чого! — тепер Галчині очі справді заблищали. — Я думала, ви справжні друзі. А ви все найцікавіше самі, без мене! Все, знати вас не хочу!

І перш ніж хлопці встигли щось заперечити, дівчинка крутнулася на місці, свистом гукнула Футбола і гордовито рушила геть, високо тримаючи голову і навіть не обертаючись.

Ось так: як мало треба, аби посваритися з дівчиськом. Після такого навіть історія про булаву та жахлива сцена з пістолетом якось на задній план відійшли. Та й узагалі, як з'ясувалося, день сьогодні не найкращий.

А коли повернулися додому, бабуся зустріла їх новиною:

— Дзвонив з Харкова дядько Семен, Данику. Завтра хоче на кілька днів приїхати, справи тут у нього якісь. Це й добре — у мене в Миргороді сестра захворіла, поїду лікувати.

Данько вже обмовився якось Богданові, що

бабуся Віра різними травами людей лікує, лікам з аптеки не довіряє. Тому й збирається до сестри так швиденько — аби та нічим аптечним себе не встигла потруїти. До цих питань бабуся ставилася дуже серйозно, і Данило знав — її не втримати. І якби не дядько Семен, залишила б вона хлопців удвох на хазяйстві.

Але дядько Семен — от кого ще тут бракувало! Нічого Данько не міг зробити, тільки зітхнув. Так розстроївся, що навіть до розгадки віршика-головоломки не взявся. Нічого в голову не лізло.

Вже по обіді Бодя поцікавився, що з другом таке. І Данило розповів, хто такий дядько Семен і чого від нього чекати. Богдан спробував заспокоїти друга: не таких, мовляв, бачили. Але коли наступного ранку дядько Семен приїхав, зрозумів Бодя — Данько не дарма нервував.

Цей дядько був двоюрідним братом Данилового батька. Чим займався його родич, хлопець не цікавився. Бо вже колись після першого знайомства вирішив триматися від нього подалі. Дядько Семен, чим би він там у своєму Харкові не займався, був дуже розумний.

До того ж постійно про свій розум торочив, хоча в розмові постійно перемішував слова і не-

зрідка неправильно ставив наголоси. Тато якось пояснив Данькові: свого часу дядько Семен навчився читати, але при цьому не вивчив грамотно жодної мови. Мудрі книжки він не читав, а буквально штурмував, брав їх у облогу, хоча мало що розумів. Але вперто вірив, що той, хто читає розумну книжку, у якій прості речі пояснюються складними реченнями, сам стає розумніший. А тому зовсім неважливо, чи правильно вживає мудра людина слова і ставить наголоси. Тому з ввічливості Данило стримував себе і не сміявся з вимови дядька Семена. Навіть жалів його — погано виховані люди з нього напевне кепкують, тому він такий вредний.

І все б нічого, якби не одна найгірша дядькова звичка: він намагався вчити всіх довкола, а особливо — дітей. Дорослі ще могли з ним якось боротися, а ось дітям, котрі ще вчилися в школі, це було неможливо.

Ось чому засмутився Данило. Навіть один день у товаристві дядька Семена, і то мука, а тут — кілька днів, та ще й такі події довкола...

Розділ 21

**ЯКИЙ змусить вас щиро співчу-
вати нашим героям**

Після сніданку бабуся Віра попрощалася й пішла на автобус.

Хлопці спробували втекти до своєї кімнати, але дядько Семен рішуче пішов за ними. Зачинивши за собою двері, він вельми ввічливо попросив їх сісти на стільці. Сам, заклавши руки за спину, почав походжати по кімнаті й торочити:

— Сподіваюся, Даньку, ти вже встиг пояснити своєму другові коло моїх потреб. Поки я тут відповідаю за вас перед вашими родітелями, прошу їх дотримуватись. Бо від цього залежить моє ставлення до вас, а головне — ваше найближче майбутнє.

— Це як? — перепитав Богдан.

— Дуже просто. Ти хочеш стати умною і достойною людиною?

— Звичайно, — обережно мовив Бодя.

— Коли — через десять год чи просто зараз?

— Звичайно, зараз...

— Правильно, — урочисто промовив дядько Семен. — Бо якщо не стати умною і достойною людиною зараз, то через десять год ти вже нею не станеш. Для цього вам сьогодні досить трьох речей: правильного общенія, соблюдиння режиму дня і мудрої інформації. Перше у вас є, — він мав на увазі себе. — Другим займемося трохи згодом, третім — негайно. Почнемо з телевізора. Ви його дивитесь?

— Дивимось, — кивнув Данило.

— Що саме? Які корисні для школяра вашого віку програми?

Хлопці відповіли не одразу, тож дядько Семен ухопився за це:

— Ось! Те, про що я вам кажу! Якщо ви самі сумніваєтеся в пользі чи мудрості того, що показує вам телевізор, то його треба просто виключити! — і дядько Семен урочисто висмикнув штепсель з розетки. — Телевізор відміняється як вредитель. Підемо далі. Книги. Читаєте книги?

— Аякже! — хлопці відповіли майже хором. Данило — зрозуміло, а Богдан потроху від друга звичку читати перейняв. Правда, книжками перебирав, та до порад начитаного друга таки прислухався.

— Подивимось! — дядько Семен підійшов до стосу книжок, складеного на столі, взяв першу: — «Острів скарбів». Про хлопчика, який не слухався взрослых, тому йому й повезло знайти золото, вкрадене колись одними негідниками в інших негідників. Так, що тут далі... «Одіссея капітана Блада». Знову пірати, тільки благородні. Ось чому серед нашої молоді так багато ледарів — грабують на великій дорозі легше, і вчать цього ось такі книги. Ну, що там ще... «Тореадори з Васюківки». Капосна книжка про двох фуліганів. Далі переглядати не буду, все з вами ясно. Ідіть за мною.

Що робити — довелося йти. Не тікати ж від нього через вікно і не ночувати в кущах...

Посадив їх дядько Семен за стіл, витяг з сумки і дав кожному новенький учнівський зошит у клітинку. Тоді видобув звідти ж кілька товстезних книжок. Поклав перед кожним по одній. На обкладинці своєї Данило прочитав «Платон». У Боді було написано «Ціцерон».

— Ось. Усе це — умні твори, написані видатними мислителями та філософами. Вам треба читати ці книги, вибирати для себе умні думки та записувати їх у тетрадку. Так будемо робити щодня — вчитися будете. Наприкінці кожного дня перевірятимو записи, буду спрашувати, що ви зрозуміли. Трудіться, не лінуйтеся. Ставайте розумними людьми.

Зітхнули друзі, проте нічого не поробиш. Може, це навіть щось цікаве... Та коли почали гортати перші сторінки, ледь мізки в них не задимілися. Бо стільки нудного й незрозумілого їм навіть у школі не задавали.

Хотіли було хлопці справді втекти, та дядько Семен повернувся з такою ж самою товстою серйозною книжкою в руках, вмовився у кріслі й почав читати, час від часу позираючи на своїх учнів. Ох, тяжка хлопчача доля — підкорилися обоє.

Та про що хлопці найбільше шкодували —

нема як із двору вийти. Галка — вона горда, сама до них не прийде. А помиритися з нею хотілося обом. Може, вона навіть чекає, що друзі придуть до неї і скажуть: «Вибач, не праві були, давай миритися». Звичайно, вони вчинили правильно, не взявши дівчинку з собою вночі на небезпечну операцію. Але задля того, аби помиритися, кожен готовий був визнати це помилкою.

Під вечір, замучені розумними книжками та мудрими думками, Данько й Богдан не мали сил не те щоб кудись іти гуляти — їсти не хотіли. Погіршення апетиту могло призвести до його повної втрати. Разом з ним почне відходити сила, і це лякало Бодю найбільше. Тому він змусив себе проковтнути півкотлетки, потім ще пів. Далі під наглядом дядька Семена хлопці старанно помили посуд. Нарешті він сказав: «Вільні», і вони, надзвичайно втомлені, завалилися спати і таки справді швидко заснули.

На ранок їх чекало нове випробування. Дядько Семен увімкнув ритмічну музику, під яку Данило з Богданом майже годину робили різні гімнастичні вправи, зокрема бігали підтюпцем по подвір'ю на радість бабусиному песику Гаврику — собака гасав за ними і радо гавкав, перегавкуючи навіть магнітофон.

Після сніданку дядько Семен гуляти їх не відпустив — посадив на дивані у великій кімнаті і довго розповідав, що таке шкідливі звички і як з ними боротися. Далі вони знову читали мудрі нудні книжки, виписуючи з них розумні корисні фрази. Після обіду дядько відправив обох полоти город — тільки дружна праця допоможе викинути з голови думки про всякі дурниці.

Словом, Данькові з Богданом у якийсь момент здалося, що цей день не закінчиться ніколи. Тож коли нарешті вихователь оголосив їм: «Вільні!», Бодя пробурчав:

— Не знаю, як ти, а я з ним хочу щось зробити. Чи стілець під ним підпиляти, чи облити валер'янкою і познайомити з бабиним котиком ближче. Скільки він ще тут буде і чого йому треба?

— Запитав у хворого про здоров'я, — так само тихо відповів Данило. — Нині вже нічого не зробиш. Давай доживемо до завтра і почнемо щось думати. Бо сьогодні, віриш, сил нема. Голова зовсім не працює.

Повірив Бодя, куди ж діватися. Сам такий був.

І зжалилася доля над друзями — дала їм шанс наступного дня.

Розділ 22

У якому друзі нарешті розуміють, яким ще способом можна читати Вірші

Вранці після обов'язкової вже і ненависної зарядки щось у якомусь лісі здохло: дядько Семен почав кудись збиратися. Сказав — по справах, і цього хлопцям було цілком достатньо. Це означало — воля.

Щоправда, рано вони зраділи.

Закликавши Данька з Богданом до кімнати, дядько Семен у на диво короткій промові дохідливо пояснив, що їм треба зробити за його відсутності. Нічого нового й цікавого: знову виписати розумні думки з розумних, але таких нудних книжок, а потім усе йому пояснити. До того ж, роблячи перерву в читанні й писанні, треба розім'ятися — помити всюди підлогу і навести лад у саду — дуже високу траву повиривати. Після цього дядько Семен нарешті пішов з дому.

Хлопці для окомилювання виписали по кілька речень з грубезних книжок, а потім відсунули їх і поклали перед собою на стіл аркуш із віршем-загадкою. Кілька хвилин мовчки дивилися на нього, перечитуючи кожен про себе:

*Поглянь на браму, сковану замками
І сховану умілими руками,
Де тьма і вільглість осідають вглиб.
Вона в пільму засмоктує проміння,
А далі за оздобою каміння
Лиш темне дно, мов схованка для риб.*

*Мій добрий друже, для мандрівника,
А надто для його виправи,*

*Є знахідка прадавня і важка...
Тож постішай до лицарської справи,
Облиш усе, крім мудрої забави,
Коли чекає золота ріка.*

— Здається мені, що ми не так його читаємо, — промовив Данило.

— А як треба? — спитав Богдан, який у цьому випадку цілком покладався на розумного друга і був готовий прийняти будь-яку його думку.

— Дивися: скарб під королем, а допоможе його знайти грамота. Ось усе, що ми знаємо. Але ж король — не король, а лише корона. Та й то — тепер уже тільки слід від корони. Тож і слово «грамота» треба інакше розуміти. Поки що і ми, і всі інші думали, що грамота — це документ. Щось на зразок почесної грамоти. Шматок цупкого паперу, на якому написано, що ти — чемпіон, і який можна вішати на стіну.

— До чого тут чемпіон? — не зрозумів Богдан.

— До того, що в ті часи, коли козацький полковник Лиховій заховав свій скарб, грамотою називали не прямокутний папірець, яким нагороджують чемпіонів та відмінників, а будь-яке важливе послання, написане на папері. Його навіть могли згорнути трубочкою і заліпити

спеціальною печаткою. У кожного поважного чоловіка у ті часи була така печатка. А раз цей вірш мусив зіграти важливу для нащадків Лиховія роль, то його цілком могли зробити в формі грамоти. Розумієш?

— Ясно, ясно. До чого ти ведеш? — поквапив друга Богдан.

— До того, що під словом «грамота» освічена людина, якою був козак Лиховій, могла розуміти не лише грамоту як документ, а грамоту як... — Данько запнувся, розуміючи, що йому бракує слів і він сам може заплутатися, — словом, грамоту як грамоту. Ну, коротше, освіту, знання, вміння читати, писати і думати.

— Ти хочеш сказати, що сам вірш нічого не означає? І правильно прочитає його лише той, хто не тільки знає літери і вміє читати, а той, хто по-справжньому розумний і грамотний? — спробував Богдан звести докупи Данилові думки.

— О! — Данько лягнув друга по плечу. — Правильно! Отож справа тут не в змісті вірша. Там мусить бути якесь зашифроване послання з точно вказаним місцем сховку. Ось тільки як би нам усе це прочитати...

Хлопці вкотре вступилися у віршовані рядки. Тоді Данило прочитав уголос:

— *«Поглянь на браму, сковану замками»*. Де ми бачили замки?

— Ніде, — розвів руками Богдан. — Може, колись вони там десь і були, але тепер хіба забиті дошками двері — ось і весь замок.

— Двері — це не брама, — Данько скуйовдив волосся на голові. — Можливо, далі буде ясно: *«І сховану умілими руками»*. Отже, справжня брама може бути десь захована. Знову глухо, бо далі йде: *«Де тьма і вільгість осідають вглиб»*. Піди туди, не знаю куди... Ні, — він рішуче мотнув головою. — Бачиш, розбирати кожне речення — дурна справа.

— А яка — розумна? — поцікавився Богдан.

— Є ще один спосіб. Я в книжках про такий читав. Шерлок Холмс складав зашифровані послання з шматочків безглузлого, на перший погляд, речення. Давай і ми спробуємо так.

Взявши ручку, Данько підкреслив кілька складів у першому реченні, глянув на результат, навіть прочитав:

— *«По-на-ра-ско»*... Ні, це не годиться. Так і голову зламаєш, і язика.

— А що як прочитати навпаки? — запропонував Бодя.

— Справа наліво? — перепитав Данько. —

Так, дивимось... «Имакмаз унавокс...»... Тьфу, звучить як мова гоблінів! Не виходить, не те...

— А по вертикалі? — не заспокоювався Богдан. — Як кросворди, знаєш? Ось так?

Не встиг Данило щось сказати, як його друг закрив долонею першу частину вірша, залишивши тільки перші літери кожного з шести рядків.

І сталося диво! З перших літер згори донизу чудово склалося слово «ПІДВАЛ».

— Підвал! Точно, скарб у підвалі! Де ж цей підвал?! — не стримавшись, закричав Данило, а Богдан швиденько, аби його не випередили, так само закрив рукою другу строфу.

Перші літери тепер склалися в слово «МАЄТОК».

— Як усе просто! — вигукнув Данило. — Справді, це ж шифровка для грамотних людей! Знаєш, як таке називається? Акровірш! Ми ж у школі вчили! Дивися: скарб захований у підвалі, а підвал — у маєтку! Ось тобі корона короля! Корона на даху, звідси — король. Підвал під землею, під маєтком, а раз так — то під королем!

Не в змозі всидіти на місці, хлопці скочили на підлогу і почали вистрибувати по кімнаті, витанцьовувати під музику, підстрибувати,

намагаючись дістатися стелі. Аж раптом Данило завмер, вимкнув музику, спохмурнів.

— Ти чого? — не зрозумів Бодя.

— Нічого, — буркнув той. — Коли ми туди підемо підвал шукати? Дядько ж вернеться й почне своє занудство розводити. А вночі взагалі спробуй кудись утекти... Де він узявся на нашу голову.

— Та-а-ак, — тепер настала Богданова черга чухати потилицю. — Завдання набагато складніше, ніж те, яке ми щойно розв'язали... Знаєш що? Іншого виходу нема: давай його заспокоїмо і задобримо. Доведеться потерпіти.

І хлопці рішуче засіли за розумні книги. Потім так само рішуче накинулися з шваброю та віником на підлогу, тоді — на траву в саду.

Коли по обіді дядько Семен повернувся, дуже здивувався старанності своїх підопічних.

Якби ж він знав, яка пригода вже чекала на них цієї ночі!

Розділ 23

У якому є глупа ніч, темний підвал і чергове розчарування

Спати дядько Семен укладався рано. І засинав швидко. Тож довго чекати не довелося.

Для страховки друзі вилізли через вікно — так краще, ніж ходити по хаті, рипати по підлозі і взагалі шуміти в темряві. Ще дядько розбуркається.

Вдягли хлопці темні куртки, і, навіть не дивлячись на задущливу ніч, — темні плетені шапки. Їм здавалося, що саме такий вигляд мусять мати шукачі скарбів, які вирушають викопувати діжку з золотими червінцями. Знайшовся й ліхтарик — Данилів тато колись його тут залишив і час від часу брав із собою, коли, гостюючи в рідному містечку, ішов кудись у своїх дослідницьких справах. А Богдан про всяк випадок захопив коробку сірників.

Ніч видалася на диво темна. Місяць проглядав де-не-де, зорі не розсипалися по чорному небі рясною мозаїкою, складаючись у сузір'я, а світилися поодинокими цяточками. Тінями ковзнувши до сарайчика, хлопці взяли лопату і дорогою до маєтку несли її по черзі. Час від часу Богдан озирався. Йому вперто здавалося, що за ними хтось іде, тихенько скрадається. Нічого не бачачи, він гнав від себе ці недоречні думки.

Ось і маєток. Вдруге хлопці бачили його серед ночі. І в нічній темряві стара занедбана споруда скидалася на палац графа Дракули. Не більше й не менше Але після пам'ятної ночі з привидами друзі вже не боялися, хіба дуже трошки. Через поле до тильного боку маєтку не пере-

йшли — перебігли, одним ривком, наче розвідники. Звично видерлися на підвіконня і стрибнули в густий морок.

Трохи постояли на місці, освоюючись у темряві. Тоді Богдан засвітив ліхтарик, передав Данилові лопату і пробігся променем по стінах. Потім посвітив собі під ноги.

— Як думаєш, де тут може бути підвал?

— Точно не в спальнях, вітальнях, кабінетах чи кімнатах для гостей, — упевнено відповів Данило.

— Чому?

— Сам подумай: уся ця складна задачка спеціально так замислювалася, аби мати досить просте рішення. Навряд чи підвал могли побудувати в їдальні, правильно? — Богдан кивнув. — Ось бачиш. Отже, у їдальні чи спальні підвалу нема. Але якби господар звелів облаштувати в одній з кімнат сховок, невже б цього ніхто не помітив? Ні, Бодю, старий Лиховій використав для своєї мети той підвал, який уже був усім відомий. Хоча б для того, аби в цьому місці могли шукати в останню чергу і навіть ніколи не могли б подумати, що там може щось таке бути. Логічно?

— Згоден. Тоді де цей старий підвал?

— Думаю, в кухні чи людській кімнаті, де мешкали слуги. Ми там уже були, пам'ятаєш?

Присвічуючи собі дорогу, хлопці пройшли через увесь маєток і зайшли в ту частину, де колись була кухня і звідки сходи вели на горище. Зупинившись посередині старої кухні, Богдан спрямував промінець ліхтарика на захищену підлогу. Прихиливши лопату до стіни, Данило став навкарачки і почав повільно, метр за метром, обстежувати підлогу, навіть простукував її. Пройшовшись так від стіни до стіни, Данько підвівся, обтрусив штани, скинув шапочку і витер піт з обличчя.

Нічого. Зовсім нічого. Глуха підлога, внизу нічого нема.

Богдан освітив знайомі сходи. Промінчик пробігся по них знизу вгору, потім — назад. Данило, ніби щось згадавши, наблизився до сходів, нагнувся і зазирнув під них. Не побачивши крізь згусток темряви нічого, він гукнув:

— Ану, посвіти сюди!

Промінчик пропоров темряву і — дивина! — висвітив двері, яких вони раніше не помічали, бо не зазирали під сходи. Ступивши до них, Данило торкнувся цих дверей і не стримав розчарованого скрику.

— Що там? Пацюки? — підійшов до нього Богдан.

— Аби ж... гірше... дивися... Ці двері... Ось...

Тепер Богдан і сам бачив: двері, котрі закривали вхід до підвалу, висіли на одній петлі. Це означало одне: жодних таємниць, жодних зачинених та захованих кімнат. Сюди міг зайти і точно заходив не один цікавий. А якщо так, то й скарб рано чи пізно могли знайти. Якщо закопаний — викопали.

— Нічого, — підбадьорив друга Богдан. — Гайда глянемо. Може, все не так страшно... Може...

Замовк Бодя. Бо й сам не знав, що в таких випадках треба казати.

А Данило рішуче взявся за старі двері, відхилив їх. На хлопців дихнуло вогкістю давнє підземелля. Ліхтарик висвітив масивні муровані сходи, які вели донизу. Ставши на першу сходинку, Данько вигукнув: «Гей!». Йому відповіла луна. Взявши в Богдана ліхтарик, він, присвічуючи, обережно почав спускатися вниз.

Вогкий морок огортав його усе щільніше. Ззаду так само тихо і обережно рухався Бодя, стукаючи по сходах вістрям лопати. Попри побоювання, підвал виявився не такий уже й

глибокий — усього десять сходинок. З останньої нога Данила ступила на втопану земляну підлогу. Але втопаною вона виявилася лише спочатку.

Те, що висвітив промінь під ногами далі, нагадувало дбайливо перекопаний город.

Присівши, Данько торкнувся рукою грудок землі. Копали тут не вчора, це ясно, але таки недавно. Може, кілька днів тому, може — тиждень, може — два. У вогкому підвалі свіжоскопана земля швидко не засихає.

Якщо в підвалі був закопаний скарб, то їх уже хтось випередив і викопав його.

Розділ 24

**У якому знаходиться підказка,
якої ніхто знайти не міг**

— Так я й знав, — роздратовано та з нотками глибокого суму в голосі мовив Данило.

— Заспокойся, — мовив ззаду з темряви Богдан. — Не все ще втрачено. Хоч би хто тут копав і хоч би коли тут копали, все одно ніхто нічого не викопав. Бо й Туман, і цей твій дядько Сашко далі щось шукають.

— І то правда, — тепер у голосі Данила знову звучала надія. — Підвал відкритий для всіх. І спробувати шукати тут скарби може кожен, хто чув про їхнє існування. Але ж навряд чи наші конкуренти розшифрували вірша, еге ж? Тато про грамотність дядька Сашка завжди зі сміхом говорив. Туман теж на сильно грамотного не тягне...

— Отже, — зробив висновок Богдан. — Скарб у підвалі, але не в землі. Нехай хоч сто людей вірша розшифрують — золото все одно не знайшли, інакше б тепер не шукали. А де ще може бути діжка з золотом? У стіні замурована?

— Хто його знає... Присвіти-но...

Данило почав обережно рухатися вздовж мурованої стіни і натискати на кожен камінець. Результату не було, і Данько швидко втопився. Та підвал, на щастя, був не лише неглибокий, а й неширокий. Прوماцавши стіни з одного краю до іншого, Данько зітхнув. Якщо тут і є тайник, то хіба замурований. Прихилився він до холодного каменю, руки опустив.

Невже невдача?

Богдан так не думав. Не хотів думати — і край. Тепер він пройшовся уздовж стіни, присвічуючи ліхтариком, і зупинився біля дальнього кутка.

- Ти це бачив?
- Що? — байдуже запитав Данько.
- Ось тут якісь значки вибиті. Цифри, букви...
- Мало що на стінах надряпають...
- Не скажи! Копали тут, наче кроти. Це — правда. А ось писати щось, дряпати «Тут був Вася» ніхто не хотів. Навіщо, коли не видно нічого. Мабуть, цифри і букви видряпані на стіні давно. Глянь, так і є!

Оживився Данило, підійшов до Богдана. Щоправда, в кутку на камінні, яким мурували стіни, хтось глибоко вкарбував незрозумілі на перший погляд позначки. Запасливий Данько поліз у кишеню курточки, дістав клаптик паперу й шматок олівця і попросив Бодю присвітити. Потім провів пальцем по напису, а тоді старанно переписав усі значки та цифри. Подивився, що вийшло, і нічого не зрозумів:

Б. Ка6 Ть3 Сс2 Кf1 Пf3

Ч. Кf4

— Знову шифровка, — розчаровано протяг над його вухом Богдан.

— Зате, думаю, остання в цій історії, — промовив Данило. — Можу тобі точно сказати і водно-

час засмутити: корона на будівлі — не той король. Грамота дала підказку, це правильно. Але в підвалі не скарб лежить, а лише точна вказівка, де він захований насправді. А ми дякувати повинні всім, хто тут копався. Бо інакше ми самі копали б і дулю з маком викопали. То ми просто змушені були інші варіанти шукати.

— Це ти, розумнику, рученьки склав, — не втримавшись, підкусьнув його Бодя. — Тільки ж нам від цього набору цифр та карлючок не легше. Тут голову ще більше ламати доведеться.

— Чекай-чекай... — зупинив його Данько. — Не так усе складно. Пам'ятаєш, чим знаменитий був козак Лиховій? — і, не дочекавшись відповіді, сказав сам: — Він добре в шахи грав. І своє життя й свободу в турецького паші виграв! Знаєш, що це? Шахи! Звичайна шахова задачка! Лишається розв'язати її — і все, скарб у наших руках!

— Ну, а якщо там буде не діжка з золотом, а чергова задачка? — пробурчав Богдан. — Так можна й до старості шукати.

— А мені здається, що це вже пряма дорога до скарбу, — впевнено мовив Данько. — У заповіті ясно сказано: знайдеш підказку під королем — золото твоє. Все, йдемо звідси.

Він акуратно переписав значки зі стіни на папірчик, сховав його в кишеню і хлопці вибралися з вологого підвалу. Навіть зітхнули з полегшенням, коли знову опинилися серед похмурих стін маєтку, але на землі, а не під землею.

Не встигли зробити кілька кроків, як Данило зупинився і лягнув себе по лобі:

— От чорт!

— Що таке? — спитав Бодя.

— Лопату бабусину забули...

— О-хо-хо-о, — почухав потилицю Богдан, озирнувся на непривітну та незатишну темряву маєтку. — Хто піде?

— Та хай їй грець! — махнув рукою Данько. — Колись заберемо, удень, коли не так...

Він не договорив, завбачливо ковтнувши слово «страшно». Однак Богдан усе зрозумів і не заперечував. Боягузом він не був, тільки тут — справді особливий випадок. Тому вони вирішили швиденько вертатися додому — тут і без лопати є чим зайнятися.

Розділ 25

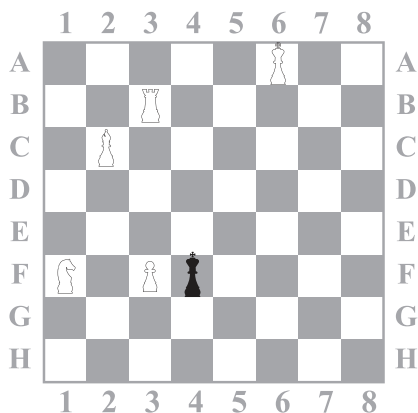
У якому нарешті стає зрозуміло, що означає «під королем»

Завантажив їх дядько Семен як завжди — з самого рання.

Правда, цього разу хлопці самі старалися — після нічних походеньок спали погано, не виспалися. Тому зарядкою активно сон та втому розганяли. А Богдан узагалі номер відкомарив — збігав до криниці, набрав відро води і почав на

дворі поливати себе, черпаючи воду кухлем. Дядько Семен зрадив, похвалив Бодю — ось як чудово його система виховання працює!

Потім, після сніданку, він з кимось по телефону поговорив і почав знову кудись збиратися. Хлопців без діла не лишив — розумні думки й грубі книжки на них уже чекали. Та щойно він пішов, Данько знайшов у шухляді старі татові шахи, розклав шахівницю і поставив фігури так, як було написано:

— Ти вмієш грати? — поцікавився Богдан.

— Трошки. З татом часом граємо. Він, правда, постійно виграє, але це нічого: у нас уже навіть нічії бувають. Отже, зможу це розгадати.

Данило сів за стіл, втупився в шахівницю і замислився.

— Якщо я все добре зрозумів, — промовив він нарешті, — білі мають виграти цю партію дуже швидко. В чорного короля шансів нема. Питання лише в тому, що б це все могло означати.

— Ти вже тут сам думай, — розвів руками Богдан. — Я тобі, знаєш, не помічник. Якби ти про футбол мене щось запитав...

— Козаки в ті часи ще в футбол не грали, — спробував пожартувати Данько, не відриваючи очей від шахівниці. Ти хоч знаєш, як ці фігури називаються?

— Ну, ти гадаєш, що я вже повний дурбелік! Ось це — тура, — Богдан підняв пальцями туру і поставив її на сусідню клітинку.

— Обережно! — Данило пересунув фігуру туди, де вона стояла. — У цьому ж уся суть! Так, дайте подумати... Отже, білі починають у будь-якому випадку. І оскільки ти вже взявся за туру, то нею й спробуємо походити. Закон у шахах такий. Взявся — ходи!

Данило пересунув туру з клітинки В3 на клітинку В2. Подивився, що вийшло, й сказав:

— Та-а-к, послухав тебе. Ну, нічого не поробиш.

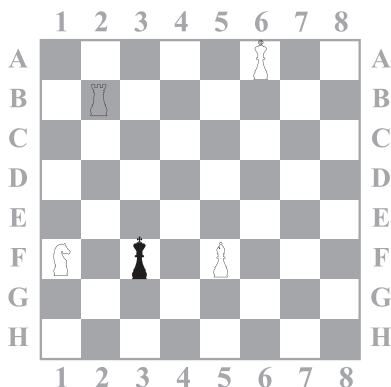
— Що таке?

— Нічого особливого. Ця тура захищала ось цього пішака. Тепер король його б'є. Або, як

кажуть у шахах, з'їдає. Ось так, — Данило посу-
нув чорного короля на клітинку вперед і по-
ставив на місце збитого пішака.

— Смачного, королю, — гмикнув Богдан.

— Та-а-ак, що ми тепер маємо, — знову замис-
лився Данько. — Взагалі-то програю постійно я.
Вигравати якимось не навчився. Тут можна по-
ставити королеві шах, спробувати поганяти його
трошки по полю... Хоча... — він ще раз уважно
подивився на дошку, рішуче переставив слона
на клітинку F 5 і радісно потер руки: — Ха! Оце
називається патова ситуація. Тобто безвихідна.
Коли нема куди і нема як ходити! Дивись, ось
тепер чорному королю нема куди ходити. Мож-
на, звісно, зашахувати його, але таким ходом
виграти швидше. Виграш трьома ходами, еле-
ментарна ситуація. Ось дивись!

— Слухай, я однак на цьому не розуміюся, — відмахнувся Богдан. — Краще скажи, що це означає: білі виграли в чорних за три ходи? Де тут прихований зміст? Де дорога до скарбу? Загнали чорного короля в куток — і що далі?

Данило якимось дивно глянув на Богдана, тоді обережно взяв двома пальцями чорну фігурку.

— Ко-роль, — сказав він по складах і, мовби боячись, що той недочуває, повторив уже голосніше: — Ко-роль! Король, розумієш?

— Ну, король, — погодився Бодя. — То й що?

— Не розумієш? Під королем! Ось тобі король! А ось — під королем! — Данило тицьнув пальцем на клітинку, з якої зняв фігуру. — Корона на маєтку тут ні до чого! Золото десь в іншому місці, і це місце чорний король чітко вказує!

— А мені не видно, — відповів Богдан капризним тоном. — Що, під дошкою цією колупатися? І чому не під оцим королем, білим?

— Бо він стоїть на місці і не грає. Рухався по полю чорний король. Тут не штука — знайти шахову задачку. Головне — розв'язати її. У цьому випадку — змусити чорного короля зробити хід і поставити йому потім мат. Щоб він у цьому квадраті, — Данило для переконливості тицьнув пальцем, — стояв і не рухався.

Тепер настала Богданова черга дивним поглядом дивитися на Данила.

— Як ти сказав? Ану, скажи ще раз?

— Про що?

— Де король стоїть і не рухається?

— Ось тут. На цій клітинці.

— Ні, ти сказав — «у цьому квадраті».

— А... це машинально вирвалося. Клітинки ж на шахівниці квадратні.

Богдан випнув груди і переможно глянув на Данила.

— У мене дядько — військовий. У нього приказка є: «Зустрінемося у тому квадраті». Знаєш, звідки це? Місцевість на військових картах поділена на квадрати! Хоч поле, хоч ліс, хоч місто — будь-яка місцевість для військової людини — квадрат. Не доп'яв?

Нарешті до Данила почало доходити.

— Отже, якщо розкреслити якусь місцевість на квадрати і уявити її шаховою дошкою, на якій розігралася ось ця партія, — він кивнув на комбінацію фігур на шахівниці, — то діжку з золотом треба шукати там, де стоїть чорний король. Це місце на карті — під королем! Геніально!

У захваті від свого здогаду Данило не стри-

мався — чмокнув чорну фігурку. Та Богдан не квапився радіти.

— Це все прекрасно. Тільки про карти якої місцевості ми говоримо? Стільки років минуло...

— Та-а-ак, — Даньків настрій різко перемінився, але раптом його обличчя знову засяяло:

— Дід Гайдамака! Він же старий музейний працівник! Він напевне знає! Погнали до нього, швиденько!

— Ага, швиденько... Твій дядько Семен потім такого нам наговорить...

— Ну не вб'є ж він нас! — відмахнувся Данько. І то правда.

Зібралися хлопці на раз-два, і вибігли з хати.

Розділ 26

**У якому друзі миряться з Галкою,
а до скарбу лишається один крок**

Але щось трапилося. Причому — відразу з обома. Замість того, аби поспішати до діда Гайдамаки, Данько з Богданом, не змовляючись, завернули зовсім у протилежний бік. Здавалося, ноги самі вирішили за них і понесли хлопців просто до Галчиної хати.

Добігли, зазирали через паркан. Дивно —

дівчинка сиділа в саду, на розстеленому картатому пледі, і з замисленим виглядом гризла яблуко. Здивувалися друзі, адже зазвичай у цей час вона гуляла десь у передмісті чи біля річки. Страус Футбол теж був біля неї. Походжав довкола, зовсім байдужий до м'яча — своєї улюбленої забавки. Сумний він був якийсь — настроєм дівчинки перейнявся.

— Галко! Галко! — крикнув Данило.

Вона стрепенулася, глянула в його бік, проте лишилася сидіти, де сиділа. Страус, побачивши своїх нових приятелів, хотів було радісно підбігти до паркана, та Галка, заклавши два пальці до рота, різко свиснула — Футбол покійрно повернувся назад.

— Чого треба? — неприязно спитала вона.

— Ти... той... Ну, того... — почав затинатися Богдан.

— Що — того? — не зрозуміла Галка.

— Пробач нам! — випалив Данько. — Не хотіли ми...

— Чого ви не хотіли? — підозріло запитала дівчинка.

— Нічого не хотіли! — ляпнув Бодя.

— Тоді чого прибігли?

— Може, пустиш? — обережно запитав Дани-

ло. — Не через паркан же про серйозні справи говорити. Зараз усі сусіди збіжаться...

Дівчинка стенула плечима, повернула голову до страуса.

— Як, Футбіку? Пустимо їх?

Страус закивав головою і навіть підстрибнув на місці. Галка махнула рукою — мовляв, заходьте. І хлопці дружно полізли через паркан, зовсім забувши, що поряд хвіртка. А тоді, не давши Галці оговтатись, почали, перебиваючи один одного, розповідати про все, що сталося за три останні дні. Про розгадану козацьку грамоту. Про перекопаний підвал. Про шахи, короля, квадрати і навіть про вредного дядька Семена. Особливо — про дядька Семена: адже це через нього вони не можуть з двору вийти. А так би розгадували ці козацькі загадки разом з Галкою.

Коли скінчили, тільки тоді помітили — дівчина дивиться на них круглими очима. І, схоже, зовсім не сердиться. Ось він, момент, який треба ловити!

— То як — мир? — миттю випалив Данило, простягнувши їй руку долонею догори.

— Мир чи ні? — Богдан теж простяг руку.

Галка довго не думала. Піднесла свою руку,

ляснула розчепіреною долонею поверх хлопчачих. Три руки міцно стислися, а зверху їх торкнувся дзьобом задоволений Футбол.

Ось тепер саме час до діда поспішати.

Пощастило друзям — застали старого Гайдамаку вдома. Сидів, наче з місця не рухався: у руках — книжка, в зубах — люлька.

— Добрий день... Ми того... — почав засапаний Данько, але тут його наче застопорило — слова раптом скінчилися.

Дід усміхнувся в густі вуса, відклав книжку й кивнув:

— І вам добрий день. О, і Галя з вами? А твій крилатий друг де?

— На дворі чекає. Не в хату ж його, — пояснила дівчинка.

— І то правда. Бачу, дітвора, що ви щось серйозне замислили. Сядьте. Відпочиньте. Ви ж бігли, наче гнався хто. Чи, може, справді гнався?

— Ви ж тут усе знаєте... — обізвався Данько.

Дід кивнув.

— А скажіть — тут багато чого мінялося за багато років?

— Не розумію я, хлопче, що ти хочеш почути. Життя мінялося, це навіть малі діти знають. Що ще?

— Я не про життя... Ну, словом, місцевість тут якось мінялася?

— Тобі цікаво, чи замість полів були ліси, замість лісів — поля, а замість річки — море чи навпаки — суха земля?

Данило кивнув, і дід зауспіхався ще ширше.

— Дурниця це все. І ліси, і поля, і річка — усе тут уже дві тисячі років. Ну, останніх двісті з гаком то таки напевно.

— А може, — зібрався з духом Данько, — може, збереглися десь старовинні тутешні карти?

— Знову для реферату в школу? — з удаваною серйозністю запитав дід.

Не встиг Данило щось придумати, як Богдан випалив:

— Скарб шукаємо!

«От і все», — подумав Данько. Серце йому в п'яти впало і там захололо. Тепер спалилися. Стопудово.

Дивиться — дід нічого, далі собі посміхається, а тоді каже з розумінням:

— Правильно. А що вам ще робити? Я теж колись шукав. Усі в нас шукали, наслухавшись історій про золоту булаву. Тут, у містечку, така вже традиція склалася. Ось Галинка мусить знати.

— Еге ж, — тій нічого іншого не лишалося, як

погодитись. — Навіть мій тато з сусідом кілька разів ходили землю колупати.

— А тобі, Даниле, батько хіба нічого не розповідав? І він, грішний, земельку покопав, — знову усміхнувся дід. — Знайшов у одному місці стару череп'яну люльку, в іншому — поламаного пістоля. На цьому все й скінчилося. Так що нічого нового ви мені не сказали, нічим особливим не здивували. А карта — карта є, збереглася. Ще в часи полковника Лиховія приїздили сюди і з Польщі, і з Росії вчені, карти складати. Одну копію на прохання старого козака перемалювали. Про це, до речі, згадується в життєписах, що його нащадки потім за кордоном друкували. Ця карта — цінність велика, і в нашому музеї є. Показати?

Трійця загорілася бажанням, і старий Гайдамака провів їх у музей. Добре, що все було поряд. Завів він їх у дальню кімнату, де виставлені предмети старовини, знайдені в цих краях. Під склом на видному місці лежав паперовий прямокутник. Упізнали друзі і маєток, і річку, і поле, і лісок.

— Ну, цікаво? — запитав дід.

— А можна нам якось того... ну... перемалювати, — благально попросив Данько.

Дід зітхнув.

— Якби ти не син Миколи Ланового — я б так з тобою не балакав. Добре, мисливці за скарбами, є в нас тут копіювальна машина. Татко твій, до речі, з якихось фондів вибив її для нас. Дуже корисна штука. Зроблю вже вам копію, аби тільки на користь, аби рідний край вивчали.

Обережно вийняв дід стару карту з-під скла. Боячись навіть дихнути на неї, відніс до службової кімнати, де стояла копіювальна машина. Попросив хлопців допомогти, акуратно розклав карту на склі, закрив накривку, натиснув кнопку.

Р-раз — машина виплюнула величеський аркуш із чорно-білим малюнком.

Тепер до золотої булави лишився один крок. І головне, тішилися хлопці, що ніхто, зовсім ніхто про це й не здогадується.

Розділ 27

У якому друзі знову щось задумали

Коли Данько з Богданом і Галкою прийшли до них додому, дядька Семена ще не було.

Отже, ніхто не читатиме їм моралі за дурне та безглузде витрачання часу. Які б там справи його сьогодні не затримували, для друзів, що були за крок від розгадки таємниці, усе складалося якнайкраще.

— Я думав — усе, гаплик — зізнався Данило, розкладаючи копію карти на столі. — Ну, коли ти бовкнув про скарби.

— Навпаки, — зі знанням справи пояснив Богдан. — Не знаєш, як збрехати — відразу кажи правду. Ляпай, не думай. Тоді точно на брехню буде схоже. Чи на жарт. Бач, так і вийшло.

— Добре вийшло, — погодилася Галка, критично оглянувши старанно вимальовану карту місцевості. — Аби ж знати, наскільки тоді все точно вимірювали...

— Тобі ж казали: ліси, поля та річки лишилися на своїх місцях, — нагадав Бодя. — Знати б тільки, яким боком на цю карту дивитися.

— Чого тут думати? — Данило рішуче повернув її так, як вважав за потрібне. — Ось так, дивитись треба за течією річки. А тепер ось що зробимо...

Він знайшов у шухляді лінійку й олівець і акуратно, намагаючись проводити рівні лінії, розкреслив аркуш у клітинку, написав по вертикалі цифри від одного до восьми, а по горизонталі — літери латинського алфавіту від А до Н.

Богдан з Галкою уважно стежили за ним. Дівчинка навіть кінчик язика висунула від захвату. Страус у цей час прогулювався під вікнами за парканом, наче вартовий.

Коли Данько скінчив свої креслення, перед ними постала вручну намальована шахівниця.

— Ну, давай тепер у шахи на ній зіграємо, — потер він руки.

Розставивши фігури точнісінько так само, як того вимагали умови задачі, Данько повторив ту саму комбінацію, загнавши чорного короля в глухий кут через три ходи. Після цього друзі завмерли, втупившись у фігурку чорного короля.

— Під королем, — повторив Богдан, простягнув руку і підняв фігурку.

Квадратик, у якому він стояв, показував місце майже поряд із берегом річки. В тому місці, де вона завертає. Нижче пагорба, на якому височів старовинний покинутий маєток. Частина річки займала майже третину квадрата, увесь його лівий нижній кут.

— Ми там гуляли колись із татом, — замислено промовив Данило. — І нічого там такого не бачили...

— «Такого» — це якого? Вказівника типу «Копати тут»? Скарб же в землі. І його тепер лишається тільки викопати. Дивись сюди: старий хитрун заховав усе на доволі пристойній відстані від маєтку. Мало хто додумався б колупати землю десь подалі, скажи?

— Скажу, скажу, — Данило замислено потер підборіддя. — Ми знаємо місцевість. А ось конкретного місця можемо й не знайти. Бо це на карті його фігурка закриває. Насправді ж там ходити й ходити. Дня не вистачить, та ще й увагу привернемо до себе. Дядько Семен невідомо ще скільки нас тут виховувати буде. Коротше, Бодю, усе це тільки здається простим. Може, Галко, ти щось більше знаєш?

Але дівчинка так само нічим допомогти не могла. Домовившись, що всім треба подумати, хлопці поспішили провести її та страуса. І саме вчасно: дядько Семен повернувся майже відразу після того, як гості пішли.

Обуренню його не було меж: хлопці навіть третини того, що він їм загадав, не зробили. Звичайно, він негайно посадив їх на канапу рядочком, наче ластівок на дроті, а сам почав походжати перед ними і тарабанити:

— Якщо вашого запалу так не на довго хватає, то в дорослому житті ви нічого не досягнете! Знаю я, про що ви думаєте — річка, рибалка, байдики різні. Сучасна людина, хлопчики, якщо вона хоче бути розумною, повинна щодня над собою працювати. Те, що я вам задаю — дурниці порівняно з екзаменом, який у житті

ви будете складати щодня... І пішло-поїхало — хвилин з тридцять у такому дусі.

Потім йому самому набридло. Нагадавши, що сьогодні ніяких гульок більше не буде і що леда-рів з дурнями у своїй присутності він не потерпить, дядько Семен тицьнув кожному в руки зошит для виписування розумних думок і з тим вийшов, лишивши їх самих із мудрими серйозними книжками.

Прикро стало друзям, а надто Богданові.

— Мало того, що вдома мозок полоскали, то ще й тут жити вчать! — обурювався він, жбурнувши зошит у куток. — Все, не має він права!

— І що ти зробиш? Додому втечеш? — підсмикнув Данько.

— Ти що! Без золотої булави? Ні, звичайно, навіть не сподівайся!

— Тому доведеться терпіти, — зітхнув Данило.

— Терпіти дурня теж не хочу!

— Тоді треба придумати, як з цієї халепи вийти, — сказав Данько. — А поки що для кращої роботи думки приспимо пильність ворога.

Зітхнувши, Богдан підняв зошит, і хлопці дві години старанно переписували чужі розумні фрази. Потім дядько Семен загадав їм роботу в саду, але, на диво, не дуже марудну. А під вечір

узагалі дав обом спокій. І в них нарешті з'явився час, аби обдумати свої дії на завтрашній, надзвичайно відповідальний, день.

Поки план не був готовий, спати змовники не лягали. А коли все продумали, Богдан обережно вислизнув через вікно у темряву ночі. Данько з ним хотів іти, але змирився: комусь треба було лишитися, щоб у разі чого прикрити тили.

Галка теж не думала ще спати. Ніч стояла задушна, тому вікна були прочинені. І умовний свист дівчинка почула відразу. Побачивши рух за фіранкою, Бодя спритно подолав паркан, підкрався до вікна і коротко розповів про їхню задумку. А потім повернувся назад і вклався спати з почуттям виконаного обов'язку.

Розділ 28

**У якому страус на прізвисько Фут-
бол доводить, що він — не курка**

На ранок, як і було домовлено, під вікнами бабусиної хати з'явився страус. Правильно підгадали друзі: вони з дядьком Семеном саме сіли снідати.

— Дивіться! — вигукнув Данько, тицьнувши у вікно пальцем. — Справжній страус!

— Дивина, звичайно, — погодився дядько, пережовуючи котлету. — Тільки це, здається,

місцевий птах. Тут недалеко ферма страусяча є, мода тепер така.

— Він — нічий! — наголосив Данило. — Хто знає, якої зарази цей страус тут устиг набратися. Краще нагнати його звідси, правда, дядьку Семене?

— Не знаю, чи розносять вони якусь заразу, — знизав плечима дядько. — Але те, що тут бродять чужі животні, справді нехарашо.

— Треба його прогнати, — закинув гачок Богдан. — Тільки я страусів боюся.

— А я ними гидую! — вставив Данько.

— Ох це вже мені городське плем'я! — зітхнув дядько Семен. — Зараз подивлюся, що це за птичка така.

Він рішуче вийшов за хвіртку. Футбол зацікавлено подивився на нього і аж прикліпнув. Дядько Семен запхав руки в кишені і теж пильно подивився на страуса.

— Ви його як курку підманіть! — порадив Данько, висунувшись із вікна по пояс.

Сказав — і завмер. Затамував подих і Богдан: невже нічого не вийде?

Вийшло.

Простягнувши руку вперед і склавши долоню човником, дядько Семен промовив:

— Іди-но сюди, птичко! Ціп-ціп, ці-і-па!

— Вибач, Футбику, — прошепотів Данило. — Ми не хотіли тебе образити.

Почувши ненависне йому «ціп-ціп», гордий страус на прізвисько Футбол, зробивши кілька кроків назад для розгону, войовничо клацнув дзьобом і помчав на кривдника. Дядько Семен ледве встиг відскочити. Страус промчав мимо, збивши куряву. Тоді розвернувся і знову погнав на ворога.

Порятунок був один — заховатися в двір і зачинити хвіртку. Та розумів це не лише дядько Семен. Прорахувати цей варіант стало розуму навіть у невеличкій страусовій голові. Він виявився спритнішим за свою жертву і одним стрибком опинився між утікачем і хвірткою. Наступний стрибок мав уже досягти мети, але дядько Семен рвонув від переслідувача на диво швидко.

Не минуло й півхвилини, як набридливий дядько та його розлючений переслідувач зникли в хмарі сірої куряви. Данько добре знав капосну натуру свого родича: навіть якщо дядькові вдасться втекти від Футбола неушкодженим, він, забувши про все на світі, почне розбиратися, шуміти на все місто, вимагаючи покарати

винних. Навіть те, що його підопічні зникли невідомо куди і займаються невідомо чим все одно не переважить образи, нанесеної звичайним птахом такому поважному та розумному чолові'язі, як дядько Семен.

Словом, хлопці могли бути спокійні: найближчим часом, а як пощастить, то й цілий день, занудному дядькові Семенові буде не до них.

Пора і їм вирушати в дорогу. Тим більше, що Галка вже тут, махає знадвору рукою. На операцію з нацькування птаха на вредного дядька Семена вона погодилася з болем у серці: не хотіла пернатого друга зайвий раз дратувати. Проте іншого виходу в них не було.

У бабусиному сараї друзі знайшли металевий ломик. Лопати не було, але вони сподівалися, що ще з тої ночі лопата так і валяється в траві під вікнами маєтку. Завернути туди було їм по дорозі.

Тому, захопивши ломик і старий бабусин мішок, Данило Лановий, Богдан Майстренко і Галка рушили викопувати козацький скарб.

Розділ 29

**У якому нарешті розгадано
таємницю козацького скарбу**

Лопату таки підібрали — вона валялася там, де й мусила: під вікном маєтку.

Гак хлопці зробили невеликий: тепер Данило ніс лопату, а Богдан — лом та мішок. Галка йшла з порожніми руками і постійно просилася щось понести.

Аби не збитися, трималися річки і рухалися

за течією. Ось і місце, де вона повертає і далі береги робляться ширші. Звірилися з картою. Наче тут. Знайшли потрібне місце. Ставши до води спиною, Данило роздивився місцевість з-під долоні, якою прикрив очі від сонця. Попереду, зовсім, здається, близько, стоїть стіною лісосмуга. На малюнку вона не зазначена, та й дерева явно не двохсотлітні. Ясно, насадили їх відносно недавно, десь півсотні років тому. Отже, до уваги їх не беремо.

Що лишається?

Присівши, Данько розклав копію карти перед собою. Богдан із Галкою схилилися над ним, затуляючи сонце. Вирвавши якусь стеблину, Данило обвів нею коло в потрібній клітинці на карті. Потім, щось мовчки прикинувши, впевнено тицьнув кінчиком стеблини всередину.

— Або ось тут, або ніде!

— Що ти маєш на увазі? — не зрозумів його Бодя.

— Під королем — це не ось тут, не тут і не тут, — Данько тицьнув своєю «указкою» в різні точки квадрата. — Якщо говориться «під королем», то тільки тут, у самому центрі кола. Он там висаджували смугу дерев. Вона досить широка, і на тому місці нічого не знайшли. Інакше про

це давно було б відомо. Ось тут недалеко ріка — «золота ріка», як сказано у вірші: гадаю, це натяк і на ріку, і на заховане поблизу золото. А отам — центральна частина. Ось там! — він підвівся і показав рукою просто перед собою.

— Там же поле, — заперечила Галка. — Рівне, наче твоя шахова дошка! Ми там з Футбиком сто разів бігали.

— Ви ж нічого не шукали, правильно? Тому — вперед.

Данило рішуче рушив прямо, намагаючись визначити, де тут центр квадрата. Богдан пішов за ним. Вони не рахували кроки, але зробили їх, мабуть, зо дві сотні, коли Данько, що крокував перший, зупинився. Уважно глянув поперед себе, а тоді шарпнув Бодю за руку.

— Глянь! Дивись туди! Бачиш?

Богдан і собі придивився. Галка також глянула. Спочатку ніхто нічого не розгледів. А тоді просто перед їхніми очима наче сам собою серед зеленого поля виріс невеличкий горбок.

Коли трійця підійшла до нього зовсім близько, всі побачили, що не такий він уже й невеличкий, цей горбочок. Не втримавшись, Богдан стукнув по ньому ломом. Металевий стержень зайшов у землю, та зовсім неглибоко — стукнувся об

щось тверде. Ще один удар, поряд — і знову якась твердь, наче камінь під землею. Плaska каменяка вросла в землю та поросла густою травою неправильної форми.

Не кажучи один одному ані слова, хлопці заходилися біля каменяки з ломом та лопатою, очищуючи її від дерну й товстого шару землі. Галка теж хотіла допомогти, але Богдан поважно мовив: «Це чоловіча справа». Дівчинка не особливо й заперечувала.

Скільки минуло часу — важко сказати, але нарешті каменяка набула своїх обрисів, і друзі тепер змогли побачити: вона справді грубезна і, мабуть, дуже важка. Але не це їх збентежило.

На очищеній від землі кам'яній поверхні був викарбуваний хрест.

— Могила, — чомусь відразу втратив голос Данило і витер піт з чола.

— Могила, — повторив за ним Богдан.

— Могила, — луною озвалася Галка.

Вони нічого більше не сказали один одному. Бо й без того зрозуміло: страшно підважувати цей камінь. Адже під ним треба копати далі, а далі — труна, череп, кістки, і навіть якщо там само похована бочка з золотом, ніхто з друзів не готовий був розкопувати стару могилу. До

того ж Данило знав від батька: цього не просто не можна робити, це ще й незаконно. За такі речі судять і навіть у тюрму саджають.

— Що робимо? — запитав Богдан.

Та не встиг Данько відповісти, як вони почули:

— Гей, що ви там забули?

Розділ 30

У якому наші герої опиняються в безвиїдному становищі

Дружно обернулися Данило, Богдан і Галка на цей вигук.

Ось кого тут тільки не вистачало: від річки просто на них рухалася ватага Льоньки Гайдамаки у повному зборі з самим Льонькою на чолі.

Тікати не годиться. Лишатися тут — викрити

себе. І як це вони тут так непомітно опинилися? А може, вони навіть не ховалися і прийшли сюди випадково? Просто вешталися, як завжди, біля річки? Не знаючи, що робити, друзі просто стали пліч-о-пліч і чекали, поки неприємельський гурт підійде до них і оточить.

— Чого треба? — перший запитав Богдан. — У нас же мир.

— Здоровенькі були, — замість відповіді блазнювато вклонився Льонька.

— Ну, драстуйте, — кивнув Данило. — І далі що?

— Нічого, — спокійно відповів Льонька. — Харитон з Гобліном Два вас обох біля маєтку за останні дні кілька разів бачили. Потім ви дідом моїм зацікавилися. Учора навіть приходили до нього знову. Він мені розказав, навіть за приклад вас поставив: ось, мовляв, з ким дружити треба, а не байдикувати цілими днями. От ми й зацікавились, чим же ви тут займаєтесь?

— Каменюки вони викопують, — реготнув Князь Олег. — Каміння збирають. Це їм у школі домашнє завдання на літо — каміння принести.

— Чого мовчите? — поцікавився Льонька.

— Вам би краще гуляти звідси, — виступив наперед Богдан.

— Ми, чувак, у себе вдома. Оце, — Льонька обвів рукою довкола, — наш дім і наш край. Ви тут в гостях. Тому давайте поводитися чесно.

— Ну, то якої ж чесності вам від нас треба? — перепитав Данило. Він розумів: навіть якщо бійки не уникнути і доведеться битися, двоє проти шістьох у чистому полі нічого не вдіють. Галка, звісно, як боєць не рахується.

Ось коли не вистачає страуса! Зараз би всіх порозганяв...Тільки ж Футбол тепер напевне дядька Семена ганяє. Або тиняється біля Галчиної хати, терпляче чекаючи на хазяйку.

Виходу нема: доведеться посвячувати цю компанію у свою таємницю. І чим це закінчиться — передбачити важко.

Але перш ніж у голові визріло якесь рішення, з-за дерев, від посадки, вигулькнула машина. Авто сунуло просто до хлоп'ячого гурту, і серце Данила остаточно шугнуло донизу. Не було смислу тікати, та й не хотілося.

Лишалось одне: дочекатися, поки машина під'їде до них і з неї вийде дядько Сашко Немировський.

Та це ще не найгірше. Бо найгірше сталося тоді, коли з інших дверцят витрусився лиховісний патлатий Туман. Як завжди, увесь у чорному.

Очі блискають так люто, що навіть на яскравому сонці видно.

— Привіт, діточки! — вишкірився він. — Чого вас тут так багато?

— Ми тут гуляємо! — заявив Данько — нічого іншого в голову не прийшло.

— Граєтесь у козаків-розбійників? — ще ширше вишкірив щербатого рота Туман, показавши усім свої жовті зуби. — Тоді все, козаки, здавайтесь — розбійники приїхали!

Тим часом дядько Сашко підійшов до каменюки, відсторонивши Гобліна Два, Петю Рудого й Богдана, обійшов її, і навіть поставив зверху ногу.

— Ось і все, — мовив він, дивлячись на Данила. — Ви, діти, якщо лопати десь розкидаєте, то хоча б вчасно забирайте. Бо спочатку вудочки губите, потім — інструменти. Спочатку зовсім випадково у мене під вікнами ошиваєтеся серед ночі, потім так само випадково — з лопатою біля старого маєтку. І знову вночі — лопату мій колега рано надибав, — дядько Сашко кивнув на Тумана. — То вони рибу вночі хочуть ловити, то черв'ячків копати. Правда?

— А це не наша лопата! — вихопилося в Боді.

— Та ти що! — зробив великі очі Туман. —

А чого ж ви тоді за нею прийшли? Ви що — лопати крадете?

Все ясно. Сиділи ці лиходії в засідці. Чекали, хто по лопату приїде. Ну, а вони самі, зловивши птаха удачі, геть утратили обережність.

Хлопці мовчали. Галка теж закусила губу. А Льончина компанія взагалі нічого не розуміла. Тим часом Туман так само підійшов до каменя, нахилився, спробував підважити.

— Важкий, зар-раза! Ану, дай сюди оце! — звелів він, простягнувши руку до лома, якого Богдан стискав у руці.

— Незаконне розриття могил карається законом, — зауважив Данило.

— Отак? — підморгнув йому Туман. — А самі що хотіли робити?

— Ми не знали, що тут могила. Знайшли її і збиралися в міліцію йти.

— Того, хто розриває старі могили, доля покарає! — вставив Богдан. — Я в кіно бачив, про мумію...

— Нічого. Я не забобонний. Давай!

З цими словами Туман вирвав лома з хлопчачої руки. Дядько Немировський узяв лопату і, поплювавши на руки, заходився обкопувати камінь. Хлопцям, які збилися тепер в одну купу,

нічого не лишалося, як стояти поруч і мовчки дивитися на те, що відбувається.

Нарешті камінь обкопали з усіх боків. Туман з дядьком Немировським спільними зусиллями підважили його і з кількох спроб таки відсунули вбік. А тоді почали квапливо копати по черзі. Земля злежалася під каменем і піддавалася погано, тому час від часу її доводилося розм'якшувати ломом.

Яма робилася все глибшою. Ось копачі у ній уже по коліна, ось — по пояс. Хлопці затамували подих: зараз вони побачать стару могилу і на них усіх упаде стародавнє прокляття.

Але нічого не сталося. Бо під каменем нічого не було.

Лом і лопата враз одночасно наштовхнулися на щось тверде. Чоловіки хутко почали розчищати те місце. Хлопці, почувши стукіт, наблизилися до краю ями і зазирнули вниз. Десятьом парам очей відкрилася прямокутна ляда. Мабуть, робили її з міцного дерева: ляда майже не зотліла в землі. Туман піддів її ломом, Немировський смикнув і потягнув на себе.

Тепер вони стояли на краю прямокутного, старанно обмурованого льоху. Коли Немировський застрибнув туди, то зник там з головою,

ще й лишалося досить місця. За мить з ями почувся радісний вигук, а тоді руки підняли догори і вистромили з ями невеличку круглу діжку, обмазану глиною і стягнену металевими кованими обручами.

Нахилився Туман, підхопив із рук партнера знахідку і так завмер, дивлячись на неї справді побожним поглядом. «Наче шукачі легендарної Атлантиди, що нарешті знайшли цю затонулу землю», — чомусь подумав Данило.

Ось вона, розгадка таємниці козацького скарбу! Ось вона, не отримана Петром-зрадником батькова спадщина! Бочечка золотих червінців і золота гетьманська булава!.. Тільки в недобрих руках.

Нічого не сказав Туман. Лише підважував здобич у руках і шкірив свого щербатого рота. Потім поставив діжку на край ями, легко вибрався з неї, обтрусився і глянув лихим оком на хлопців.

— Руку давай! Не вилізу! — почувлося зі сховку.

— А ти й не вилізеш! — озвався Туман. — Не треба тобі вилізати!

Перш ніж хтось устиг щось зрозуміти, він однією рукою підхопив скарб, а іншу засунув у кишеню. Мить — і на хлопців дивилося чорне

дуло пістолета. Тепер Данило з Богданом вдруге бачили справжній пістолет у Тумановій руці, і то зовсім близько.

Не думали вони, що це так страшно — коли пістолет на тебе націлений.

— Галко, тікай! — на всю силу легенів крикнув Данько.

Дивно, але дівчинка послухалася. Позадкувала, потім розвернулася і кинулась геть. Льонька голосно свиснув, і всі шестеро, мов ті горобці, теж порснули в різні боки. Та так швидко, що Туман нічого не встиг зрозуміти. Лиш головою туди-сюди закрутив, бо не знав, за ким дивитися. Богдан, скориставшись цим, теж було сіпнувся тікати, але оговтався Туман — знову зброю на них навів.

— Лізьте вниз, до дядька! — наказав він, махнувши дулом у бік ями.

— Ти що там задумав? — обурювався в льосі дядько Сашко Немировський.

— Нічого особливого! Ти мене скільки дуриш? Ось і посидьте там! Не бійся, не назавжди! На мене вже покупець чекає. Уже через дві години нас тут не буде! А коли з міста виїдемо, подзвоню, куди треба, і вас знайдуть і витягнуть! Ану, Сашко, телефончик мені викинь про всяк випа-

док! — бачачи, що той не поспішає виконувати наказ, підвищив голос: — Бігом, бо стрельну!

А тоді й справді стрельнув!

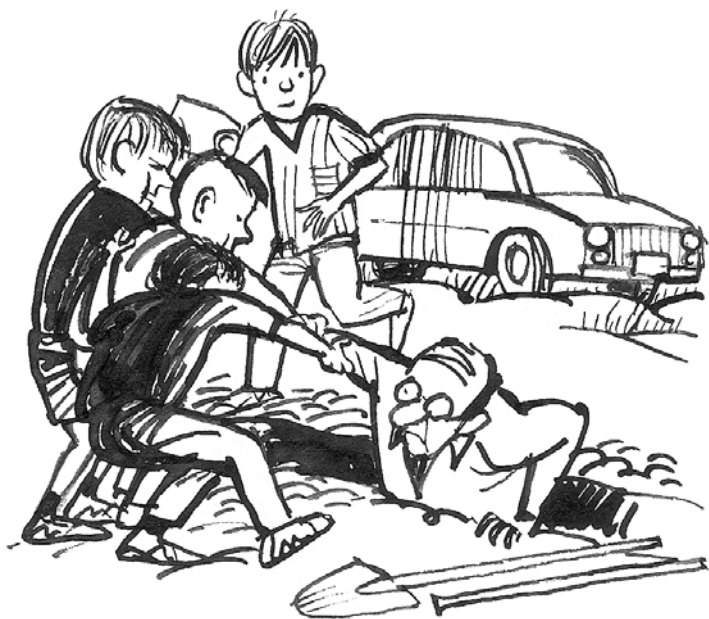
Хлопці здригнулися. Данило навіть присів — коли біля тебе стріляють, лякатися не соромно. Почувши постріл, дядько Сашко викинув назовні свій мобільний телефон.

— Ось так! — гаркнув Туман. — А ви, дітки, лізьте до дяді! Чи мені знову стріляти?

Данило з Богданом покірно — куди дінешся! — пострибали вниз. Спочатку в яму, а потім — у мурований льох. Їм утрюх там одразу стало тісно.

Згори почувся переможний Туманів смішок. А тоді прямокутник світла закрила ляда. Гуп! — упав на неї камінь. Рипнула ляда, але витримали міцні, просмолені та кованим залізом стягнуті дошки.

Закрився кам'яний мішок. І троє полонених опинилися у темряві, тісняві і безвиході.

Розділ 31

**У якому є запізнїла покаянна
сповідь і чудесний порятунок**

Тут навіть присісти не можна.

Спочатку дядько Сашко спробував руками ляду зрушити. Нічого не вийшло: дістати до неї міг, тільки коли ставав навшпиньки. В такому положенні незручно щось робити, тим паче, що він торкався ляди лише пучками пальців.

Підсадити нагору когось із хлопців так само не вийшло. Тісенько трьом у пастці. Підняти на руки можна, а ось утримати важко. Та й не стане навіть у кремезного Богдана належної сили, щоб зіштовхнути каменяку, яку двоє дорослих чоловіків ломом і руками ледве посунули. Цю спробу вибратися теж облишили.

Доводиться стояти, тупцяти на місці й гадати: чи виконає цей мерзотник Туман свою обіцянку і як скоро повідомить людей про місце, де він залишив своїх полонених. Золота вони навіть не побачили, мабуть, і не побачать уже ніколи. То й нехай, аби лиш не зостатися у цій мишоловці назавжди.

Не подобалися Данилові такі думки. Щоб їх прогнати, запитав дядька Сашка:

— Ну, й чого ви добилися?

— Дурний я, що з цим бандитом зв'язався, — почулося з темряви. — І взагалі, де мій розум був? Знав же цього типа як облупленого. Я хоч своїм бізнесом намагався чесно займатися. А ця мерзота й дня не проживе, щоб когось не обдурити.

— Ну і як же воно так сталося? — поцікавився Данько. Все одно стояти в мишоловці мовчки мишам не годиться.

— А ось так! Я, хлопці, почав старовиною цікавитись, і тоді прийшла моя черга казку про золоту булаву почути. Якби я й повірив — що з того? Кому треба, той уже давно знайшов, якщо це, звісно, не вигадка. Коли це приходить до мене якось Туман та й каже: знаю, мовляв, де можна спробувати сліди золота розшукати. Тільки ж його до потрібних старовинних книжок та паперів і близько не підпускають. Знайшов я той віршик-загадку, який ви в мене з кабінету поцупили, а Туманові вирішив сказати, що нічого не знайшов і що марні його старання. Словом, вирішив його спекатися і загадку самому розгадати. Тільки не так усе просто виявилось. Не повірив він мені і причепився, наче реп'ях до собачого хвоста. А тепер з його милості сидимо ми всі в одній тісній темній ямі. Коли він мене переконав, що поцуплений аркуш — не його рук справа, я відразу на вас подумав. Потім лопата біля маєтку знайшлася. Вирахувати вас дуже просто було. Тільки ж бачите, як усе повернулося.

— Не рий іншому яму! — повчально мовив Данило.

— Усе це правильно, — зітхнув дядько Сашко. — Сам каюся. Але ж назад уже нічого не

повернеш. Тепер сидіти нам тут не знати скільки.

Лиш він промовив ці слова, як над головами зашурхотіло. І глухий голос Льоньки Гайдамаки запитав зверху:

— Агов! Ви там живі?

— А ти як думаєш! — крикнув Богдан.

— Зараз усе зробимо! Давай, пацани! Взяли! Раз! Два! Три! Ще! Ще!

Дивина — поволі посунулася важка каменюка. Зовсім зсунулася з ляди. Потім ляду відкинули і сонце засліпило очі полонених. Як швидко можна від сонячного світла відвикнути і привичаїтись до темного каземату!

Коли рябіти в очах перестало, побачили всі трое на краю льоху чотири знайомі голови. Гоблін Два навіть рукою помахав.

— Вилазьте! — крикнув Льонька.

Дядько Сашко приловчився, узяв Данька під руки, підняв, хоча й не дуже зручно виходило це робити. Згори йому допомогли вибратися. Потім прийшла Богданова черга. А тоді нарешті шість пар хлопчачих рук, хоч і з натугою, але таки підсобили дядькові Немировському вибратися на волю.

— Злякалися? — грізно запитав Богдан, стиснувши кулаки і ступнувши до Льоньки.

— Це замість «спасибі?» — щиро здивувався той. — Якби ми не повтікали, хто б вас звідси звільнив? Це такий тактичний маневр. І це ще не все: ми, четверо, за вами сюди повернулися, а обоє Юрків, Космонавт і Простий тихенько за тим чорним бандитом пішли.

— Ох і організація у вас! — вигукнув Данило.

— А ти як думав? Нікуди вони втекти не встигнуть, хоч би скільки їх було. Заводьте машину — і вперед! Не віддамо скарб! Мій дід усе ж таки в музеї працював. Та й тепер його охороняє, — скромно закінчив Льонька.

Розділ 32

**У якому всі дізнаються,
кто ж був головним злодієм**

У машину втиснулася вся компанія. Дядько Сашко запустив мотор, і аж тоді запитав:

— Куди їхати? Хтось же повинен знати.

— Дуже просто, — Льонька витяг з кишені телефон Немировського. — Ваш? Чорний так поспішав, що забув забрати. Зараз я вам номер скажу. Юркові Космонавту батьки на день

народження так само телефон подарували. Ми сюди побігли, а Космонавт Галці свій телефон віддав. Вона за чорним стежить, так ми домовились, коли зустрілися після того, як чкурнули в різні боки. Хто б вас тепер рятував, якби ми не розбіглися? А Галка у нас на зв'язку, як справжній розвідник.

Поки дядько Сашко набирав продиктований номер, Богдан запитав Льоньку:

— Це все класно, звичайно, що ви тут нагодилися. Тільки ви ж не за нами стежили?

— Сто років ви нам потрібні! — пирхнув Гайдамака. — Гуляли, нудилися, а тут бачимо — ви вовтузитеся. От і вирішили дізнатися, що робиться. І, бачиш, дізналися.

Тим часом дядько Сашко встиг коротко переговорити і натиснув на потрібну кнопку, роз'єднавши з'єднання.

— Вони біля маєтку! Там ховаються. Їх двоє — Туман і ще хтось! У них сумка велика, чекають на автобус! Ну й спритна ця ваша дівчинка!

— Є трошки, — солідно кивнув Данько. — Тепер би й нам трохи спритніше...

Рвонула машина з місця, виїхала на ґрунтову дорогу, і дядько Сашко наддав швидкості. Їхати недалеко, але на горбках машину так підкидало,

що могло й перевернути. Тому Немировський знизив швидкість, мовивши: «Все одно встигнемо!»

Встигли.

Туман саме йшов від маєтку. Навіть не йшов, а біг підтюпцем, поспішав. Діжки в нього не було — її саме вантажив у багажник машини чоловік, дуже Данилові з Богданом знайомий. Спочатку хлопці очам своїм не повірили, а потім усе зрозуміли. Друзі перші з машини вискочили, оточили Туманового спільника з двох боків.

— Здрастуйте, дядьку Семене! А ми вас шукаємо! Як це ви їдете, не прощаючись? — голосно сказав Данько. — І де це ви машину взяли?

— Ми ж вам ще зошити не показали! — нагадав Бодя.

А Льончина ватага уже мчала навперейми Туманові. Трошки попереду їхав Немировський, відсікаючи йому шлях до відступу. Злодій, видно, про свій пістолет забув: стрибав, тікаючи, наче цап. Та де там: Гайдамака з хлопцями заганяли його, наче мисливці здобич.

Нарешті Немировському вдалося перекрити йому шлях. Налетів Туман на машину, не встояв на ногах — упав. Дядько Сашко швидко

вискочив, відсторонив галасливих хлопців, обмацав кишені полоненого. Витяг пістолета, відкинув подалі, а Льонька з ватагою тут же почали стрибати довкола Тумана, виконуючи якісь переможні танці папуасів.

Дядько Семен дивився на все це розгублено. Потім почервонів і гаркнув на Данька з Богданом:

— Ану, розійшлися! Що це тут за цирк на дроті серед білого дня?

— Цирк, цирк! — радісно закивав Данило. — особливо з диким страусом на арені! Дуже нам усім цей номер сподобався! Не хочете повторити? Оно він стоїть!..

Глянув дядько Семен туди, куди племінник рукою показав — ба й справді: просто на нього з-за кущів поважно виступив страус Футбол. Не сам: верхи на ньому войовничо сиділа Галка. Сандаleti скинула, з розплетеними косами, волосся розсипалося по плечах, у руці замашна лозина — справжня тобі принцеса-воїн.

— Улю-лю-лю-лю! — загорлала вона, і Футбол граціозно пострибав просто на дядька Семена.

Що тут з дядьком зробилося! Затрусився ввесь, поточився, але при цьому про діжку не забув. Вихопив її з багажника — і де тільки сили

взялися! А тоді, обхопивши здобич двома руками, наче кавун, кинувся навтьоки. Скакав уперед не гірше за страуса. Хлопці могли битися об заклад — навіть швидше.

Галка, притиснувши боки Футбола босими п'ятами, з усіх сил трималася на спині птаха. Дивно, але страус, славний своєю швидкістю, чомусь не міг наздогнати злодія. Ба навіть гірше — відставав.

— Усе ясно, — тихо промовив Данило. — Він боїться розігнатися і Галку скинути на землю. Вона ж може не втриматись.

— А дядько Семен утече, — невдоволено процідив крізь зуби Богдан і озирнувся. Льонька та вся його ватага обліпили полоненого Тумана, наче мурахи, допомагаючи його недавньому спільникові Немировському зв'язати полоненого паском від штанів.

Згадавши, як бігав стометрівку на шкільному стадіоні, Богдан рвонув з місця, відразу залишивши далеко за собою Данила, котрий теж кинувся в погоню. А страус і справді почав дедалі більше піклуватися про вершницю. Вона підганяла птаха, щось кричала, проте Футбол явно не поспішав. Бодя наздогнав його швидко і на бігу крикнув Галці:

— Падай! Падай! Хіба не бачиш?

І, аби швидше звільнити страуса від тягара, різко свиснув. Він ніколи не вмів свистіти, а тут якось само вийшло. Від різкого звуку птах смикнувся, Галка втратила рівновагу і брик — звалилася просто на руки хлопцеві. На ногах Богдан не втримався, вони разом упали на траву. Зате страус негайно розвинув свою легендарну швидкість і наздогнав дядька Семена аж на березі річки.

Злодій з розгону влетів у воду. Тільки там відсапався. Глянув люто на капосного птаха, на дітей, які вже підбігали до нього. А тоді підніс над головою діжку і вигукнув:

— Цього вам треба, шмаркачі? Натє!

Замахнувся — і р-раз! — козацький скарб полетів у воду. Так далеко, як зміг його кинути з усієї безсилої люті викритий злодій.

Розділ 33

У якому всі отримають по заслугах

Цей день та кілька наступних Данило, Богдан, Галка, Льонька Гайдамака та вся його ватага запам'ятають, мабуть, на все життя.

І не тільки вони. Найперше — місцеві міліціонери. Бо ніколи ще такого не було: зупиняється просто під міліцією машина, з неї вибігає галаслива зграйка хлопчаків, один із них відчиняє багажник, а там — сумний та зв'язаний

чоловік, більше відомий тут як Туман. Єдиний дорослий з усієї цієї компанії — Немировський, проте хлопці не дали йому й слова сказати. Так прогуділи вуха начальника міліції, що той особисто вийшов надвір, аби глянути на це диво, аж він затулив вуха долонями, замотав головою і спробував перекричати увесь цей гармидер:

— Ану, тихо! Хтось один хай говорить!

Льонька Гайдамака цитьнув на свою команду. Усі враз замовкли, і начальник міліції почув від відомого місцевого розбишаки таке, від чого йому враз стало спекотніше, ніж було на вулиці. Він промокнув лоба хустинкою, суворо глянув на розкуйовдженого Тумана і прийняв рішення:

— Значить, так. Затриманого — в мій кабінет. Хай там сидить. А ми всі подивимось, де ж та ваша знаменита діжка поділася.

Коли примчали на берег річки, довелося трохи пройти за течією. Дядько Семен намагався врятуватися вплав, але Данько, Бодя, Галка і Футбол рушили за ним. Побачивши людину в міліцейській формі, дядько Семен вдавано зрадів:

— Ура! Алилуя! Спасіть мене від етого малолітнього хуліганья!

— Вилазьте, розберемося, — суворо наказав начальник міліції.

Тим часом Льонька Гайдамака роздягнувся, стрибнув у воду, пірнув там, де дядько Семен недавно стояв. Виринув, пірнув, знову виринув, відсапався — і ще раз занурився у воду.

Нарешті, виринувши вкотре, він радісно крикнув:

— Тут! Тут! Допоможіть, сам не витягну!

Решта хлопців кинулися у воду. Начальник міліції дивився на них з цікавістю, і так захопився, що дядько Семен скористався цим. Чап-чап, бочком-бочком — та й тікати. Але Футбол пильнував: двома стрибками наздогнав його і схопив дзьобом за комір. Злодій опустил руки і остаточно здався.

Поки в міліції розбиралися із затриманими в такий незвичний спосіб злочинцями, переможці гуртом прийшли до діда Гайдамаки. Той усе зрозумів, розстелив просто на музейному подвір'ї скатертину, приніс великого молотка. Поклавши діжку на скатертину, хотів був сам її розбити, однак, глянувши на дружну ватагу, передумав.

— Тримай! — він урочисто простяг інструмент Данькові.

Хлопець аж зашарівся від такої честі. Хотів з усієї сили лупнути, та передумав — гупнув

один раз і передав молоток Богданові. Той зробив те ж саме — гуп! — і молоток отримав Льонька. Так по черзі кожен ударив по діжці, і коли дійшло до Галки, дівчинка останнім ударом розгатила дерево.

Хоч і міцна, та все ж таки стара діжка розсипалася. Весело дзенькнули золоті монети. Дід Гайдамака розгріб золоту купку і урочисто витяг з неї головний скарб — золоту гетьманську булаву. Вона справді була невеличка. Спрагле за сонячним промінням золото блиснуло, і здавалося, навіть підморгнуло всім. Музейний дворик сколихнуло дружнє й гучне «ура». І тут почалося!

Спочатку всі гуртом схопили Данька й почали підкидати його в повітря. Потім дійшла черга й до Богдана. Він виявився грубшим за друга, тому його довго не втримали — опустили просто на купу золотих монет. Потім підкидали Льоньку і він кумедно смикав ногами.

А під вечір про знайдений скарб знало вже все містечко. Тісний музейний дворик уже не вмщав усіх охочих потиснути руки шукачам скарбів. Страус Футбол теж перейнявся загальними веселощами і робив коло пошани, везучи на собі усю завзяту трійцю — Галку, Данька

й Богдана. При цьому кожен з них по черзі тримав над головою золоту булаву.

Спати розійшлися дуже пізно. А наступного дня до містечка нагрянули кореспонденти з телебачення і безліч репортерів із фотоапаратами. Всю компанію знову й знову фотографували, і неодмінно просили сідати на страуса. Під обід хлопці з Галкою навіть позахрипали, вкотре переповідаючи всю цю історію.

Того ж дня приїхав Данилів тато. Зустріти батька одного з героїв зійшлася мало не половина містечка. Звісно, в перших рядах виступав дід Гайдамака, головний радник спритної дівчорки. Довкола нього згуртувалася вся Льоньчина ватага. Данила, Богдана й Галку з вірним Футболом таки випхали трошки наперед.

Приїхав Данилів тато не сам. З його машини, величезної, мов панцерник, здатної легко подолати будь-яку яму та проскочити найскладніший байрак, вийшов ще один чоловік. Незнайомий Данькові, схожий на всюдихід — серйозний, впевнений та, вочевидь, неговіркий. Данилів же тато, навпаки, широко посміхнувся землякам, витер долонею спітніле обличчя. А тоді зробив крок до сина, розставивши руки для обіймів.

Данькові враз захотілося не зважати на сто-

ронніх. Як хочуть думати, що він насправді не сміливий шукач скарбів, а батьків мазун — нехай собі думають! Щось радісно вереснувши, він кинувся до тата. Сильні руки підкинули хлопця догори, він обхопив батька за шию, звично тернувся об його вічно неголену щоку.

Коротко й сильно обійнявши сина, Лановий-старший опустил його на землю і махнув рукою до зібрання:

— Здоров, земляки. Ну, якого номера тут мій артист відколов?

— Такого, як треба, — відповів за всіх дід Гайдамака. — Тепер про нас від учора по телевізору показують і в газетах пишуть.

— Нас багато було, тату, — поспішив поновити справедливість Данько.

— Це добре, що вас багато. Як ви бачите, я теж не сам, — він кивнув на мовчазного гостя. — Ось, познайомтесь: Михайло Вороненко, ми разом в одному класі вчилися. Він з сусіднього села. Пам'ятаєте Мишка, діду? — запитав він у старого Гайдамаки.

— А то ж! — вигукнув дід. — Ви ж із ним разом скарби шукали. Ото як показали по телевізору «Пригоди Тома Сойєра», то всі учні почали скарби по околицях шукати. Ви обидва

були затяті шукачі!.. Тепер чим займаєшся, Мишко?

Мовчазний Михайло Вороненко обсмикнув піджака, поправив краватку:

— Туризмом, діду. Маршрути по Україні розробляємо, туристичні бази будуємо, сучасні. А знаєте — ви зовсім не змінилися за ці роки. Як тоді ми на вас казали «дїду», так і тепер.

— То нічого, — відмахнувся дід Гайдамака. — Зате ви, хлопці, міняєтесь на краще. Це добре.

Вороненко враз посміхнувся, і побачили всі ластовиння на його носі, зовсім не дорослий блиск у очах та хуліганські бісики.

— Ну, здоров, Данько!

Данило обережно простяг йому руку. Сильна рука гостя стиснула її, а тоді простяглася долоною догори до Богдана:

— Ти — Бодя? Здоров, Бодю!

Майстренко відразу розкусив цього типа — з усього маху дзвінко ляснув по долоні своєю. Галку гість легко підхопив на руки, аби цмокнути в щоку. Це не сподобалось Футболові — ступив наперед, зашипів лиховісно. Довелося Данилові з Богданом його заспокоювати.

Потому Михайло Вороненко по черзі привітався з усіма, скинув краватку, піджак, і сказав:

— Ну, хлоп'ята-дівчата-страуси, ви просто супер! Ви довели нам з Миколою, що історія про скарби — не казка й не кіно. Просто, виявляється, ми колись не там копали. Тому особисто від мене за те, що втілили мою давню мрію — приз. Запрошую в Карпати. На мою базу відпочинку. Данило, Богдан, Галка і Льонька з друзями запрошуються туди на цілий місяць. Якщо витримають, звичайно.

— Витримають! — відповів за всіх дід Гайдамака. — Куди дінуться! Зі старої могили вилізли, то і в горах не пропадуть! Може, там теж скарб викопують — наприклад, золото Олекси Довбуша!

— У-ух! — вихопилося в Данька. — Це ж клас!

— До речі, про золото, — сказав Вороненко. — Ви хоч уявляєте, що тепер ви й самі розбагатіли? Там же золота — на кілька мільйонів.

— О-ох! — тепер захоплено видихнув Богдан, і тут-таки випалив: — І все це — нам?

Решта не стримались — вибухла щирим реготом від такого наївного припущення. А Вороненко, навпаки, знову зробився серйозним.

— Мільйонером, Бодю, ти ще станеш. Це нескладно насправді, треба тільки натхненно працювати, і все. Але на четверту частину знайденого скарбу ви всі маєте законне право.

— І скільки на ніс виходить? Багато? — вже по-діловому запитав місцевий ватажок.

— Ще тільки почали оцінювати. Але, думаю, вам усім стане з головою! — усміхнувся Лановий-старший.

— Ви скажіть краще, — допитувався Льонька, — чи за ці гроші можна буде в маєтку полковника Лиховія ремонт нормальний зробити? Щоб туди музей наш із часом переїхав, дорогу туди від міста прокласти, те, се...

— Оце так молодця! — крекнув дід Гайдамака. — Оце в мене внучок, отак мислить!

Вороненко геть по-хлопчачому почухав носа.

— Я, звісно, довідки наведу. Тільки боюся, що лише твоєї частини, як кажуть у математиці, четвертини від чвертки, на це, може, й не стане.

— Чому це четвертина! — щиро обурився Данило. — Вважайте — половина! Бо гроші сьогодні є, завтра нема. А козацький маєток — окраса містечка. Я теж приєднаюся, нехай наведуть там за наші з Льончиком гроші лад, зроблять з нього цяцю. Люди приїжджатимуть, фотографуватимуться на тлі козацького маєтку. Може, й кіно тут знімати будуть. Хіба погано?

— Класнучо! — підтримала Галка. — Я теж хочу свою премію на таке віддати.

— Ну, раз таке діло, — зам'явся Богдан Майстренко. — Ви не той, не думайте, наче мені шкода чи що... Просто коли пошук скарбів — така вигідна справа, давайте, може, далі їх пошукаємо? Я б цілий такий загін створив... Чи клуб, чи гурток... Було б чим корисним зайнятися...

Вороненко з Лановим знову презирнулися.

— Бач, як усе обертається, — промовив Вороненко. — Взагалі ідея хороша. Треба мені різні довідки навести, як краще все організувати. Ну, а поки було б непогано ближче познайомитись. Ніщо так не зближує, як футбол. Ви як?

Почувши своє ім'я, страус підстрибнув, клацнув дзьобом.

За кілька хвилин зібрання розійшлося, жваво обговорюючи почуте, а Данило з Богданом, Галка з Футболом, ватага Гайдамаки і Вороненко з Лановим-старшим рушили на берег річки, де традиційно грали в футбол. За ними посунули вболівальники, адже гратимуть місцеві проти гостей. Ватага Гайдамаки проти решти. У Галки було інше завдання: стримувати Футбола, аби страус не почав гасати полем і всім заважати.

Та коли розбилися по командах — побачили нову проблему: з Льончиком було шестеро, тоді як з Бодою, якого по дорозі обрали капітаном

команди гостей, — лише четверо. Вирішили, що двоє дорослих чоловіків та двоє школярів цілком здатні грати на рівних проти шістьох місцевих хлопців. Але тут нова біда: Данько, звісно, погодився грати за своїх, тільки ж невинним гравцем виявився розумник. Головою працював краще, ніж ногами. Та й Лановий-старший не надто любляв футбольні баталії.

— Отже, — розвів руками Вороненко, — родина Ланових рахується як один гравець. Виходить, Бодю, у твоїй команді фактично троє. Зіграємо?

Говорячи так, Вороненко взяв м'яча, підкинув його і почав набивати в повітрі, демонструючи Богданові — він саме той гравець, що треба.

— З вами? — примружився Майстренко. — Зіграємо. На раз! Обмотаємо всю цю банду. Аби на ворота хто став. Бо незахищені тили...

І раптом замовк.

Подивився перед собою. Вороненко та інші перехопили його погляд.

— Ні, — мовив Данько, але впевненості в своєму голосі не почув.

— Так! — Богдан був сама рішучість. — Щоб потім не нарікати, що ми не зробили всього можливого. Футбику, друже, біжи сюди!

Страус, ніби відчуваючи важливість ситуації, поважно підступив до нових друзів. Галка та інші глядачі завмерли — не було ще в історії міського, українського та світового футболу, аби страус на воротах стояв.

— Не проти? — поцікавився Бодя в Гайдамаки.

Льончику відібрало мову. Виганяти страуса з поля? Сам же смішно виглядатиме.

— Тільки так: птах за справжнього гравця, — попередив, нарешті, він. — Пропустить «банку» — вважайте, гол. Програєте — на страуса не кивати.

— По руках! — погодився Бодя. — Футбіку, біжи он туди, — він кивнув у бік воріт, окреслених двома купками одягу. — Між цими купами м'яч пролетіти не повинен. Згода?

Страус, наче чемний дресирований птах, зайняв своє місце.

— Ну, тримайтеся! — гаркнув Льончик.

І найнезвичніший у світі футбольний матч розпочався... Гоблін Два з Князем Олегом, визнані бомбардири, відразу висунулися вперед. Гайдамака легко, мов немовлят, обвів Данька з його татом, від яких на полі справді було малувато користі, відпасував Князеві Олегу. Навперейми йому рвонув Вороненко, та хлопець,

зробивши обманний фінт, передав пас Гобліну Два. А той, стрімко пройшовши до воріт, у яких походжав страус, лупнув з усієї «гоблінської» сили, цілячись у правий куток.

Та цибатий страус, котрий товкся в проти-лежному куті воріт, раптово стрибнув до м'яча, здавалося — навіть підлетів у повітря, на мить зависнув, брикнувши довгими міцними ногами — і ось уже м'яч, вибитий Футболом точно в центр поля, підхопив Вороненко, і тут же акуратно й точно відпасував Богданові Майстренку.

Поки суперники оговтувалися від побаченого, Бодя легко, не зустрівши особливого опору, пройшов чужою половиною поля і закотив у ворота суперників перший гол.

Ну, а далі десять разів повторилося те ж саме: влучний удар по воротах Футбола когось із бомбардирів або й самого Льончика — легко відбитий страусом м'яч, шок від видовища, паралізований суперник, і гол за голом, гол за голом, гол за голом.

Коли матч завершився з рахунком 11:0, Гайдамака рахунку навіть не оскаржував. Навпаки, заявив: гості, мовляв, поїдуть, а страус залишиться. А з таким воротарем вони всім командам району ох як наваляють!..

А коли всі вже поверталися, щасливі і повні вражень, Данило пригальмував, зробивши Богданові й Галці знак вчинити так само.

Коли Льоньчина ватага віддалилася, він з таємничим виразом обличчя промовив:

— Чекайте, розмова є.

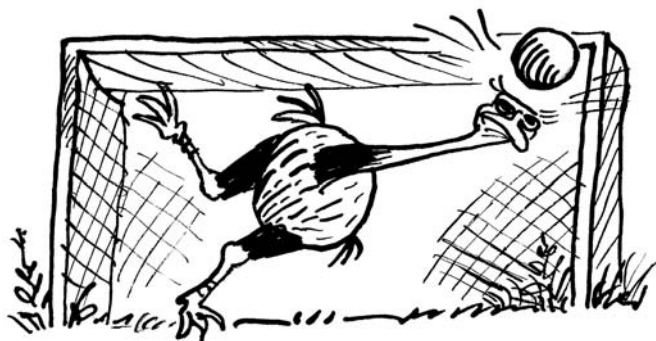
Заінтриговані, друзі зупинилися. Навіть страус цікаву голову витягнув, дзьоб відкрив, теж слухати приготувався.

— Що там? — запитав Богдан, мимоволі понизивши голос.

— Як пишуть у книжках, це — доля, — так само стиха відповів Данило.

— Ти про що? — запитала Галка.

— Про Карпати. Місяць у горах, де гуляли славні опришки. Я ж не дарма згадав про золоті опришків. Навіть здогадуюсь, де саме там слід шукати заховані скарби...

Кокотюха Андрій.

К90 ТАЄМНИЦЯ КОЗАЦЬКОГО СКАРБУ. Детективна повість. Для середнього шкільного віку; [Мал. Анатолія Василенка], — К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2010. — 224 с.: іл. — ISBN 978-966-7047-95-5 (укр.)

Перед тобою, любий читачу, справжній детектив, у якому беруть участь твої ровесники — тямущий Данько і спортивний Богдан, дівчинка Галка з навіженим страусом на прізвисько Футбол, кілька дорослих вуркаганів, а також непривітна ватага на чолі з Льонькою Гайдамакою... Йдеться, звичайно ж, про козацький скарб — бочку золотих монет і золоту козацьку булаву. Понад три століття ведуться пошуки цього безцінного скарбу, і лише в наші дні двоє школярів під час літніх канікул випадково наближаються до розгадки таємниці... Пан чи пропав, втікати чи залишатися, жити чи вмерти — ось такі непрості дорослі запитання постають перед відважними школярами.